

Stát isme my...

Nesamozřejmě byly, došly prvého dne svobody, dne, o němž první prohlášení Národního výboru, který měl se v něm vládu a vydal po stoletém prvý český zákon. Tvůj odvážný sen stal se skutekem, stát československý vstoupil v řadu svobodných kulturních národů světa. Hráce se proválky a slzy náctilet, tak dlouho utlačovaného, valily se svobodou a volou. Bylo to opojení, opojení, jehož tolik předešlých generací a kolik přítich generací nepoznali: byla to velká chvíle, které slovo nevytlačilo a obě nevyřít. Před pětadvacíti lety přelétl Sládek Langellowitz „Sen otroků“.

„A prales bláznů tisíců svobodu vztýtl“

tak zni dva verše onoho bývalého československého krále, obětného o svobodu, ke kterému jsem se vrátil, a to jsem, který zabije. Ale co jsem šel včera, nebyl se a náš národ neměl sdílet odu z téhož básníka, chci a bude šit. Ale je to chci a bude šit, není jako protějšek výrok Ludvíka XIV., který prohlásil, že stát je to, co postavil hrůzou výrok „stát je me“, což byl si vědomí, že v hrdině tomto slově je také závazek, též, ale slavný závazek.

Stát isme dnes my, to znamená, že máme dle své vůle náš vztah státu na stát z dob, kdy stát nebyl jím a my, Stát isme dnes my, to znamená, že máme rájem na tom, aby tento stát proval, revalit, mohli. Stát isme dnes my, to značí, že tam, kde bylo vlasteneckým členem bránil a ochraňovali, bude nyní na nás odkázati přeláčky a vrychlovali a posilovali. A pro druhé první znamená to, mluví na mysl, že zrak celého světa budou upřeny na československé, a matých valit stát. V posledním období své nevolby došli jsme se toho, že naše štiny byly vzorem a příkladem pro všechny národy rodu: tak můžeme totiž říci o prvých krocích národa svobodného.

Ale duch věrnosti je nám zárukou, že opojení svobodou nenahradí trapným vyčerpáním. Vždyť dle nám věrnosti nejednotlivé právo člověka a národa, šit pro své, pracovat pro své a umírat pro své Vítal Dyr.

Národní výbor československý.

Včera o 3. hod. odpol. sešlo se předsedům Národního výboru, rozšířené o předsedu, kromě a provedeno celou řadu věcí. Předseda N. V., který se sešel podlé a konalo schůzi až do 8. hod. večerní, první zákon československého státu.

kterým převzata byla správa zemí československých do rukou N. V.

Úřady a ústavy státní podřídily se vůdce N. V. a tož učilo pražské policii ředitelství. O desítkách přezvratí úřadů bude rozhodováno v nejbližších výřvu obyvatelstva i vojska.

Cleové N. V. byli opatřeni širokým tříkolovými páskami a budou mít světlé legitimace jako členové zvláštní národní vlády.

Lide československý!

Tvůj odvážný sen stal se skutekem. Stát československý vstoupil dnešního dne v řadu samostatných, svobodných, kulturních států světa. Národní výbor, nadaný důvěrou veškerého lidu československého, přejal jako jediný a oprávněný odpovědný žitel od svých rukou správu svého státu.

Lide československý! Vše, co podnikáš, podnikáš od tohoto okamžiku jako nový svobodný člen velké rodiny samostatných svobodných národů.

Novými členy v těchto chvílích zahajují se nové, bohaté slavné dějiny Tvoje. Nežklameš očekávání celého kulturního světa, který se žánáním na rtech vzpomíná Tvých slavných dějin, že vyvrcholily v nesmírné výkony československých legií na západním bojišti a v šibíři. Celý svět sladí se Tvoje kroky do nového života. Tvůj vstup do země zaslíbené. Zachovej šit čistý jako jej zachovalo Tvé národní vojsko: československá legie. Bud' si stále vědom, že jsi občanen českého státu nejen se všemi právy, nýbrž i povinnostmi.

Na počátku velkého díla ukládá Ti Národní výbor, dnešního Tvá vláda, aby Tvé chování a Tvá radost byly důstojnou veliké chvíle nynější. Naši osoboditelé Masaryk a Wilson, nesmi být klamáni ve svém přesvědčení, že do byli svobody lidu, který dovědám sobě vládnouti, ni jediným rušivým činem nesmi být zkazený nyměti veliké okamžik, ni jediný z Vás nesmi se dopustiti něčeho, co by mohlo vrhnouti stín na čisté jméno národa.

Každý z Vás musí bezvýhradně šetřit všeho, co jímému jest svato.

Svobody osobní, majetku soukromého nesmi býtli dotčeno. Podrobně se bezvýhradně rozkazu Národního výboru.

V PRAZE, dne 28. října 1918.

Za Národní výbor československý:

Dr. Fr. Soukup v. r. Dr. Vavro Šrobár v. r. Antonín Svehla v. r.
Jifi Šifbrný v. r. JUDr. Alois Rašín v. r.

Zákon, vydaný Národním výborem

dne 28. října 1918

Samostatný stát československý vstoupil v život, aby zachována byla souvislost dosavadního řádu právního se stavem novým, aby nesetřely smrtky a upraven byl narušen přechod k novému životu.

Národní výbor jménem československého národa, jako vykonavatel státní správy, ustanovuje,

Článek I.
Státní lornu československého státu určí Národní shromáždění a československého v Praze, dne 28. října 1918.

Ant. Svehla v. r. Jifi Šifbrný v. r. Dr. Vavro Šrobár v. r.

Lide československý!

Pěče o narození výřvu lidu jest náležavým úkolem nového státu československého. Národní výbor přejal proto dnešním dnem správu lidového zdravotnictví a ošetřování nemocných.

Ze Národního výboru československého: Dr. František Soukup, Dr. Alois Rašín, Dr. Vavro Šrobár, Dr. Antonín Svehla.

Knihovny ČR a Ukrajina — desítky aktivit knihoven Středočeského kraje včetně Dobříše, ve Šternberku, Táboře a ve Vyškově

- Zpátky do knihoven – známé osobnosti zvou do knihoven
- Digitalizace českoamerických periodik v knihovně Náprstkova muzea

Nové rubriky:

- Medailonky nadějných
- Škola knihovně, knihovna škole
- tematické přehledy současné literární produkce

Cyklus o krajských knihovnářích

- Knihovna Spolku Beseda v australské Canbère

Čtení na léto

- Knihovna očima studentů FA VUT v Brně

Periodika na území dnešní ČR

- Národní listy – nejvýznamnější český politický list

Příloha „Vizuální identita knihoven“

- Krajská knihovna Vysočiny

Knihovny Středočeského kraje a ukrajinští uprchlíci s. 253–255
 ↑ Momentka z jedné z akcí pro ukrajinské uprchlíky, kterou zorganizovala MěK Kolín...
 Foto: archiv Knihovny Ervína Špindlera

↑ ...a MěK Milovice
 Foto: archiv MěK Milovice

V knihovnách to žije – napříč komunitami
 s. 256–258
 Akce Hravá rodina, kterou uspořádala Knihovna města Plzně a které se účastnila i zpovídání Maryna Tkačenko
 Foto: archiv Knihovny města Plzně →

Pasování prvňáčků na čtenáře na zámku v Kroměříži s. 260
 ↑ Cyril Měsíc, knihovník arcibiskupské knihovny, pasuje na čtenáře jedno z celkem 361 dětí
 Foto: Roman Zikmund

Setkání emeritních ředitelů v Národní knihovně s. 263
 ↑ Společné foto účastníků setkání
 Foto: archiv Víta Richtera

Aby krajané znali své kořeny s. 278–279
 ↑ Sídlo krajanského spolku Beseda v australské Canbeře
 Foto: Neil Wadey

Téma – Knihovny ČR a Ukrajina

- 244** Čtyři knihovny – desítky aktivit | Marie Magdaléna Landsmannová
248 Knihovny překonaly bariéry integrace (rozhovor s Helenou Hubatkovou Seluckou) | Markéta Prokeš Wittichová
250 S roboty v knihovně | Michaela Mrázová
253 Knihovny Středočeského kraje a ukrajinští uprchlíci | Radek Liška
256 V knihovnách to žije – napříč komunitami | Markéta Prokeš Wittichová

Události

- 259** Spolupráce mezi resorty školství a kultury pokračuje | Martina Košanová
260 Pasování prvňáčků na čtenáře na zámku v Kroměříži | Kamila Zikmundová
261 Zpátky do knihoven! – Heslo nejen pro BMČ 2003 | Gabriela Jarkulišová
263 Setkání emeritních ředitelů v Národní knihovně | Jiřina Kádnerová
264 Inovace, spolupráce a výzvy umělé inteligence (konference *Elektronické služby knihoven* ve Zlíně posedmé) | Libuše Pavlicová

Medailonky nadějných

- 266** Virtuální výstavy i studenské praxe (rozhovor s Ninou Wančovou) | Anna Fuchsová

Škola knihovně, knihovna škole

- 268** Pomůcky ve škole i v knihovně | Jitka Vyplašilová

Příloha – Vizuální identita knihoven

- 270, P1–P4** Tři písmena v logu Krajské knihovny Vysočiny | Jana Fialová

Periodika na území dnešní ČR

- 271** Národní listy – nejvýznamnější český politický list | Kateřina Spurná

Využití nových technologií

- 272** Čechoamerická periodika v knihovně Náprstkova muzea: souvislosti, příběh, záchrana, digitalizace (1. část) | Michaela Tydlitátová
276 Hudební databáze ve světě | Simona Haraštová

Krajské knihovny

- 278** Aby krajané znali své kořeny | Daniela Wadey

Čtení na léto

- 280** Knihovna očima studentů FA VUT v Brně | LD
280 Žaneta Pevná: Knihovníci
281 Simona Lebánková: Život věcí neživých
282 Tereza Ticháčeková: Nečekané setkání

Současná literatura

- 284** Výběr z publikací o literatuře, knihách a spisovatelích (1. část) | Milan Valden

Knihovny v novém

- 288** Červený kostel – nové kulturně vzdělávací centrum Vědecké knihovny v Olomouci | Michaela Heloňová

Z Knihovny knihovnické literatury

- 292** Zajímavé zahraniční knižní novinky | Vladana Pillerová
294 Ze světa | Roman Giebisch
296 Psalo se jinde | Renáta Krejčí Salátová
298 Anketa – 75 let časopisu *Čtenář* | Jana Linhartová, Daniela Divínová
299 Literární výročí Srpen–Září | Milan Valden

CONTENTS

- Topic – Czech libraries and Ukraine**
244_ Four libraries – dozens of activities
 | Marie Magdaléna Landsmannová
248_ Libraries have overcome the barriers to integration
 (interview with Helena Hubatková Selucká)
 | Markéta Prokeš Wittichová
250_ With robots at the library | Michaela Mrázová
253_ Central Bohemian Region libraries and Ukrainian
 refugees | Radek Liška
256_ Lively libraries – across communities
 | Markéta Prokeš Wittichová
- Events**
259_ Collaboration continues between the education
 and culture departments | Martina Košanová
260_ Making first-years readers at Kroměříž Castle
 | Kamila Zikmundová
261_ Back to the libraries! – a slogan not only for March 2023:
 Readers' Month | Gabriela Jarkulišová
263_ Meeting of retired directors at the National Library
 | Jiřina Kádnerová
264_ Cooperative innovation and the challenges of artificial
 intelligence (Seventh Electronic Library Services
 Conference in Zlín) | Libuše Pavlicová
- Promising profiles**
266_ Virtual exhibitions and student experience
 (interview with Nina Wančová) | Anna Fuchsová
- School to library, library to school**
268_ Aids at schools and libraries | Jitka Vyplašilová
- Libraries' visual identities – supplement**
270, P1–P4_ Three letters in the Vysočina Regional Library
 logo | Jana Fialová
- Periodicals in what is now the Czech Republic**
271_ Národní listy – the most important Czech newspaper
 | Kateřina Spurná
- Using new technologies**
272_ Czech-American periodicals at the Náprstek Museum
 Library: connections, story, preservation, digitization
 (Part I) | Michaela Tydlitátová
276_ Music databases worldwide | Simona Haraštová
- Expatriate libraries**
278_ So that compatriots know their roots | Daniela Wadey
- Summer reading**
280_ The library through the eyes of students at the Brno
 University of Technology, Faculty of Architecture | LD
280_ Žaneta Pevná: Librarians
281_ Simona Lebánková: The life of inanimate objects
282_ Tereza Ticháčková: An unexpected meeting
- Contemporary literature**
284_ Selection from publications on literature, books
 and writers (1) | Milan Valden
- Libraries afresh**
288_ Červený kostel/Red Church – new Research Library
 cultural education centre in Olomouc
 | Michaela Heloňová
- From the library of librarians' literature**
292_ Interesting new books from abroad | Vladana Pillerová
294_ From the world | Roman Gieblisch
296_ Written elsewhere | Renáta Krejčí Salátová
298_ Survey – 75 years of Čtenář
 | Jana Linhartová, Daniela Divinová
299_ Literary anniversaries August–September
 | Milan Valden

INHALT

- Thema – Bibliotheken in der Tschechischen Republik
 und die Ukraine**
244_ Vier Bibliotheken – Zehnen Aktivitäten
 | Marie Magdaléna Landsmannová
248_ Bibliotheken überwinden Integrationshürden
 (ein Gespräch mit Helena Hubatková Selucká)
 | Markéta Prokeš Wittichová
250_ Mit Roboten in der Bibliothek | Michaela Mrázová
253_ Bibliotheken der Mittelschlesischen Region
 und ukrainische Flüchtlinge | Radek Liška
256_ Es lebt in Bibliotheken – gemeinschaftsübergreifend
 | Markéta Prokeš Wittichová
- Ereignisse**
259_ Die Zusammenarbeit zwischen die Ressorts Bildung
 und Kultur setzt für | Martina Košanová
260_ Erstklässlern wurden zum Lesen auf dem Schloss
 in Kroměříž geschlagen | Kamila Zikmundová
261_ Zurück zu den Bibliotheken – Passwort nicht nur für den
 Lesemonat März 2023 | Gabriela Jarkulišová
263_ Treffen der emeritierten Direktoren in der Nationalbibliothek
 | Jiřina Kádnerová
264_ Innovation der Zusammenarbeit und die Herausforderungen
 der künstlichen Intelligenz (Konferenz Elektronische Dienste
 der Bibliotheken in Zlín zum siebten mal) | Libuše Pavlicová
- Medaillons der Hoffnungsträgerin**
266_ Virtuelle Ausstellungen und studentische Praxis
 (ein Gespräch mit Nina Wančová) | Anna Fuchsová
- Von der Schule zur Bibliothek, von der Bibliothek zur Schule**
268_ Werkzeuge in der Schule und in der Bibliothek | Jitka Vyplašilová
- Beilage – Visuelle Identität der Bibliotheken**
270, P1–P4_ Drei Buchstaben im Logo der Regionalbibliothek Vysočina
 | Jana Fialová
- Zeitschriften auf dem Gebiet der heutigen
 Tschechischen Republik**
271_ Národní listy – die wichtigste tschechische politische Zeitung
 | Kateřina Spurná
- Benutzung der neuen Technologien**
272_ Tschechisch-amerikanische Zeitschriften in der Bibliothek
 des Náprstek Museums: Zusammenhänge, Geschichte,
 Rettung, Digitalisierung (Teil 1) | Michaela Tydlitátová
276_ Musikdatenbanken in der der Welt | Simona Haraštová
- Auslandsbibliothek**
278_ Damit Landsleute ihre Wurzeln kennen | Daniela Wadey
- Lesen für den Sommer**
280_ Bibliothek an der Sicht der Studenten der Fakultät
 der Architektur in Brno | LD
280_ Žaneta Pevná: Bibliothekare
281_ Simona Lebánková: Leben unbelebter Sachen
282_ Tereza Ticháčková: Ein unerwartetes Treffen
- Gegenwärtige Literatur**
284_ Eine Auswahl aus der Publikationen zu Literatur, Büchern
 und Schriftstellern (1) | Milan Valden
- Bibliotheken in den neuen Mänteln**
288_ Červený kostel/Rote Kirche – ein neues Kultur-
 und Bildungszentrum der Wissenschaftlichen
 Bibliothek in Olomouc | Michaela Heloňová
- Aus der Bibliothek der bibliothekarischen Literatur**
292_ Interessante ausländische Buchneuheiten | Vladana Pillerová
294_ Aus der Welt | Roman Gieblisch
296_ Es wurde woanders geschrieben | Renáta Krejčí Salátová
298_ Umfrage – Čtenář feiert 75 Jahre | Jana Linhartová, Daniela Divinová
299_ Literarische Jahrestage August–September | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Milé čtenářky, milí čtenáři,
 léto se přehoupává do druhé poloviny a přináší tento-
 krát šedesátistránkové dvojčíslo časopisu. Vždycky,
 když je zpracování téhle polotuplované dávky textů
 za námi, dlouze vydechne a dovolíme si odjet na
 dovolenou. Náš návrat pak můj šéf a kolega každoroč-
 ně suše glosuje krátkou větou: *No, a máme tu Vánoce.*
 Poodhrnutím závěsu do redakční kuchyně dávám na-
 hlédnout na jednu z typických prvků redakční práce –
 od vytipování témat příspěvků po výplatu hono-
 rářů a zpracování podkladů k rejstříkům jsme roz-
 kročení tak přes půl roku a někdy je opravdu náročné
 zůstat nohama na pevné zemi a hlavou u toho sprá-
 věného data. Tolik můj příspěvek k rubrice letního čte-
 ní, které je jinak letos v kompetenci studentů Fakulty
 architektury Vysokého učení technického v Brně. ☺

A teď už k tématu dvojčísla, tedy k aktivitám českých
 knihoven ve vztahu k Ukrajině. Už vloni v červnu při-
 nesl *Čtenář* informace, jak knihovny zareagovaly na
 potřebu pomoci lidem z válkou zasažené země. Jaká
 je situace po roce? Co se osvědčilo, co stále funguje?
 Jak se proměňují potřeby lidí z Ukrajiny? Jaké jsou
 zkušenosti knihoven podpořených Nadací OSF (ve
 městech Šternberk, Tábor, Dobříš, Vyškov)? Dají se
 zobecnit a aplikovat u dalších cizinců, národnostních
 menšin? A jak to vypadá ve Středočeském kraji? Při-
 nášíme odpovědi na tyto i další otázky spolu s kon-
 krétními příběhy našich nových sousedů.

Téma je rubrikou zavedenou a tradiční. Ne tak ně-
 které (v tomto případě tři) další. Nejprve *Medailonky*
nadějných – ty budou postupně představovat zástup-
 ce nastupující generace knihovníků. Úvodní článek je
 rozhovorem s Ninou Wančovou, působící na Ústavu
 informačních studií a knihovnictví FF UK. Další nový
 cyklus propojuje osobou autorky prostředí školy
 a knihovny a tomu také bude věnován, tentokrát se
 zaměřuje na pomůcky pro rozvoj čtenářské gramot-
 nosti. Do třetice poprvé – rubrika *Současná literatura*
 uvádí první část výběrového přehledu publikací o lite-
 ratuře, knihách a spisovatelích za zhruba poslední tři
 roky. Další témata, která reflektuje současná literární
 produkce, budou následovat. Ještě se mi sem vejde
 upozornění na poutavý článek o historii a fondech
 knihovny Náprstkova muzea, ale ostatní, doufáme
 tady v redakci, rovněž zajímavé příspěvky už si v těch
 šedesáti stranách a příloze věnované vizuálnímu stylu
 Krajské knihovny Vysočiny jistě najdete také.

Přeji krásné, slunečné léto! A na Vánoce ještě ne-
 myslíte, myslíme na ně za vás.

PAVLA VLKOVÁ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
 Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce
a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,
 272 01 Kladno
 tel.: 312 813 154

e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)

e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda),
 Bc. Kateřina Bajer, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D.,
 Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková,
 Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová,
 Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová,
 Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová,
 PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10,
 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbkou 1800/77,
 hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice,
 tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný
 prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
 Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno
 Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
 dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojčíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
 L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4,
 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 €
 (dvojčíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 17. 7. 2023, vyšlo 31. 7. 2023.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Popiska k titulní straně obálky

Národní listy, 29. 10. 1918, č. 117, s. 1. Knihovna
 Národního muzea, oddělení časopisů, sign. Z 26 B

Foto: Knihovna Národního muzea

Čtyři knihovny – desítky aktivit

Jazykové kurzy, dětský kroužek, canisterapie i fotografování. To jsou příklady zapojení knihoven do pomoci nově příchozím z Ukrajiny, ve které po více než roce stále pokračují. Činnost knihovníků v tomto úsilí podpořila mezi jinými i Nadace OSF, která tak napomohla k realizaci projektů ve městech jako je Šternberk, Tábor, Dobříš nebo Vyškov. Příběhy z těchto míst mohou sloužit jako inspirace, jak přistupovat k zapojení příchozích nebo lidí z národnostních menšin do místní komunity. Jsou důkazem, že knihovny umějí pomáhat i cizincům.

Uběhlo už více než patnáct měsíců od počátku ruské invaze na Ukrajinu, během kterých se řada organizací, institucí i jednotlivců v České republice rozhodla pomoci. Byly mezi nimi i knihovny. Ukázaly, že společnost je potřebuje také jako zprostředkovatelky informací, porozumění a vzdělávání. Tedy spíše jste to byli vy, knihovnice a knihovníci. Vymýšleli jste nové aktivity a kurzy, které by ukrajinským uprchlíkům usnadnily život v nové zemi. Nabídli jste slovníky, učebnice českého jazyka nebo ukrajinské publikace. Dětem jste nabídli bezpečné místo, kde trávit volný čas.

KOUZLO OKAMŽIKU DVOJÍM POHLEDEM VE ŠTERNBERKU

Neznaly se, ale sdílely stejný zájem. Fotografky Michaela Petřek Linhartovou a Polinu Zabizhko svedl dohromady kurz ve Šternberku. K jejich společné tvorbě však nemuselo vůbec dojít, kdyby nebylo pracovnice knihovny.

Když přišla výzva od Nadace OSF, hned mě napadla spolupráce s Míšou a Polinou. Nevěděly o sobě dopředu. Míša nabídla bydlení pro uprchlíky z Ukrajiny a Polina bydlení hledala. Já jsem jako prostředník nabídla, co potřebovaly: od peřin, které Michaela tenkrát chyběla, po zajímavá místa k focení, říká Ludmila Utíkalová Martinková, která foto projekt Dvojím pohledem přinesla do knihovny spadající pod Městské kulturní zařízení ve Šternberku.

Fotografka Polina sdílí své zkušenosti s projektem v knihovně: *V listopadu 2022 mi bylo nabídnuto, abych společně s Michaelou vedla fotografický workshop Dvojím pohledem. Jmenuje se tak, protože spojuje dvě vize – moji a Michaely. Kurzu se účastnili Češi i Ukrajinci, takže se dá říci, že byl opravdovým mísením kultur a vizí. A dodává: Myslím, že jsme si workshop všichni užili. Ale bylo to i trochu náročné, protože s Michaelou jsme komunikovaly v angličtině, s lidmi na kurzu potom v češtině a ukrajinštině. Naštěstí spousta Ukrajinců rozuměla i česky. Na workshopu jsem navíc měla kamarádku, která je z Ukrajiny, ale česky umí dobře a byla schopna účastníkům vše přeložit.*

Fotografický kurz, který společně Michaela, Polina a Ludmila vymyslely, se uskutečnil během dvou víkendů v březnu a dubnu tohoto roku. Účastníci se zdarma učili fotografovat, a to přístrojem, který má každý denně u sebe – mobilním telefonem. Výjimkou byly závěrečné práce, vytvořené zapůjčenou zrcadlovkou. Věková hranice účastníků byla stanovena minimálně na třináct let.

Foto: Michaela Petřek Linhartová / Polina Zabizhko

Život a smrt v klášteře – foto z fotokurzu Dvojím pohledem, vedený Michaelou Petřek Linhartovou a Polinou Zabizhko, který se konal ve Šternberku

Během kurzu se účastníci také věnovali činnostem, které se za fotografií skrývají. Například práci s rekvizitami a kostýmy, hledání zajímavých témat a příběhů, míst, která emočně a vizuálně obraz dotvářejí. A právě vyprávění prostřednictvím fotografie a soustředění na kouzlo okamžiku jsou aspektem, kterému se obě lektorky ve své tvorbě, dostupné na jejich facebookových profilech, věnují. V projektu *Dvojím pohledem* šlo podle organizátorky hlavně o sblížení obou národů v místě, kde se přichází z Ukrajiny nemohou schovat do anonymity velkého města.

RADA NA ZÁVĚR

Důležité pro mě bylo, aby jednou z lektorek byla Ukrajinka a abychom ukázaly, že nás mohou nově přichází velmi obohatit. (Ludmila Utíkalová Martinková)

OTÁZKA Z TÁBORA: LEKCE ČEŠTINY, NEBO AKTIVITY PRO DĚTI?

V Městské knihovně Tábor začali v dubnu loňského roku s kurzy českého jazyka, a to i díky dobrovolníkům z vysokých škol, seniorům a učitelům. Každý týden se konalo několik lekcí v délce 90 minut, kterých se účastnilo na pětadvacet lidí. Součástí pomoci byla i nabídka prostorů pro hlídání dětí účastníků jazykových kurzů. S organizací pomáhaly i dvě ukrajinské studentky, které zajišťovaly e-mailovou komunikaci. Dlouhodobě pak v Táboře spolupracují právě s jednou z prvních absolventek jazykových kurzů Olgou Mishynou, která překládá texty na propagační letáky.

V létě se podařilo zorganizovat dva týdenní intenzivní kurzy, které vedli lektori z řad pedagogů. Tyto kurzy finančně podpořilo město Tábor jako zřizovatel knihovny. Každého kurzu se účastnilo patnáct studentek, vysvětluje Zuzana Sedláková, která má organizaci lekcí na starosti. Paralelně s těmito kurzy probíhaly dva příměstské tábory pro děti účastnic těchto kurzů. Příměstské tábory zastrešila a financovala MAS Krajina srdce, program a personální zajištění měly na starosti další tábořské organizace – skauti a dětský klub Janíček, dodává.

Pracovnice knihovny s kurzy pokračují i v letošním školním roce. *Nabídka kurzů jsme v prvním pololetí rozšířili o dvě konverzační hodiny. Počet studentů se celý školní rok 2022/2023 pohybuje okolo osmi až deseti osob na jedné lekci. Řada studentů si našla práci, která jim nedovoluje účastnit se více hodin, jak bylo obvyklé na počátku kurzů, říká zástupkyně ředitelky Sedláková. Organizaci podle ní usnadnil i jednoduchý web, který pomohl studentům v rychlé orientaci v časech, lektorech i místech konání.*

Dále se v tábořské knihovně snaží o zapojení uprchlíků do dalších akcí: pořádají mimo jiné i hlasové a řemeslné dílny. Účast však na nich podle organizátorů není tak vysoká, pravidelně chodí pouze dvě Ukrajinky. *Na akce knihovny pro dospělé chodí převážně místní obyvatelé, nově přichází využívají především kurzy češtiny, zmiňuje Sedláková.*

V roce 2023 grant Nadace OSF konkrétně financoval tři intenzivní jazykové soboty, které měly účastnicím pomoci s přípravou na jazykovou zkoušku (úroveň A2 a B1). Do budoucna v Táboře plánují tyto kurzy spíše omezit a zaměřit se na jinou věkovou kategorii. *Aktivity pro děti – klub pro nejmenší a jejich rodiče, čtenářský klub s výukou češtiny – nově přichází zatím nevyužívají. Tuto oblast chápeme jako největší výzvu pro knihovnu a chceme se na ni zaměřit v příštím období, apeluje Sedláková.*

RADA NA ZÁVĚR

U nás v knihovně se ukazuje, že je skvělé, když se povede spolupracovat s dalšími organizacemi a dobrovolníky ve městě. Ne vše je nutné zajišťovat vlastními silami, kterých knihovna nemá neomezené množství, naopak je dobré snažit se do spolupráce vtahovat další lidi. Neměli jsme v knihovně nikoho, kdo by

Foto: Ota Folbergová

Z aktivit MěK Tábor

se cítil na to učit český jazyk, a přesto pořádáme sedm jazykových kurzů týdně. Je třeba si říci, na co knihovna stačí, co umí dobře, a z toho vycházet – máme prostory, vybavení, umíme informace efektivně dostávat k poměrně velkému okruhu lidí, máme možnosti propojovat různé skupiny navzájem. (Zuzana Sedláková)

HLAS Z DOBRÍŠE: KDO SI HRAJE, NEZLOBÍ

Podobně jako mnoho dalších knihoven začali i v té dobříšské bezplatnými kurzy českého jazyka. Až následně vznikla i jejich hlavní aktivita, relaxačně-vzdělávací kroužek pro děti: *Přijď si hrát i odpočinout do knihovny*. Kroužek je určen nejen pro děti z Ukrajiny. Nabízí bezpečné a útulné místo k trávení volného času šest dní v týdnu a bez přihlášení. Malí návštěvníci mohou využít stolní hry, Xbox, virtuální realitu, puzzle nebo třeba trávit čas s pohádkami. V úterý od čtyř hodin se pak účastníkům speciálně věnují dva pracovníci a program setkání bývá dlouhý 50 až 90 minut.

V prvních měsících jsme kroužek obvykle zahajovali konverzačním kolečkem, kde jsme se mohli představit a říci něco o sobě, následovaly různé jednoduché jazykové aktivity. Jak se postupně účastníci kroužku stávali suverénnější v používání češtiny, akcent se přenesl více na další prvky kroužku: výtvarnou dílnu a krátkou hranou pohádku, popisuje Romana Nováková, která se v knihovně mimo jiné věnuje i výtvarným projektům.

Počet dětí, které se úterních setkání kroužku účastnily, se měnil, podle organizátorů se pohyboval mezi třemi až dvanácti účastníky. V posledních měsících se zásadně změnilo i složení skupiny. Zatímco dříve převažovaly děti z Ukrajiny, dnes chodí hlavně Češi. *Vysvětlujeme si to tak, že ukrajinské děti se již v našem městě dobře integrovaly, našly si kamarády i kroužky podle svých zájmů – a noví běženci se k nám již nestěhují*, komentuje současnou situaci Nováková. *Náš kroužek tedy posloužil jako jakýsi pomocník, když to bylo třeba. Je však obtížné předvídat, zda si do něj ukrajinské děti znovu najdou cestu.*

RADA NA ZÁVĚR

Nejsme na tuto problematiku žádní odborníci, přesto však si po zkušenostech z práce v kroužku myslíme, že nejdůležitější předpoklady pro pomoc Ukrajincům – ať už dětem či dospělým – jsou respekt, tolerance, pochopení pro obtížnost jejich situace a upřímná snaha tyto lidi více poznat a pomoci jim. Takovouto práci by rozhodně měl vykonávat výhradně ten, kdo k ní cítí jak touhu, tak schopnosti. Kdokoli nedostatečně soucítící, vyhořelý či nekompetentní zde může způsobit více škody než užítku. (Romana Nováková)

BUBNOVÁNÍM A MALOVÁNÍM K INTEGRACI VE VYŠKOVĚ

Ve vyškovské knihovně se už od počátku války na Ukrajině zaměřovali na kurzy českého jazyka, o které byl během roku 2022 enormní zájem. *Odhadovali jsme, že studentů bude asi dvacet. Nakonec se jich sešlo více než 70. Nikoho jsme neodmítli! Získali jsme další lektory, zpracovali harmonogram časů a prostor a začali vyučovat v jedenácti kurzech pro sto dva zájemců, včetně dětí*, popisuje Zdeňka Adlerová, hlavní tvář organizace aktivit v Knihovně Karla Dvořáčka.

Počty se však často měnily. Někteří ukrajinští obyvatelé Vyškova se stěhovali do jiných měst, pracovali na směnách či se vraceli domů. Knihovníci tak často museli organizačně reagovat ze dne na den a získávali další zkušenosti. Nakonec zřídili na Facebooku skupinu „Čeština ve vyškovské knihovně“, díky které i dnes informují o pořádaných akcích pro ukrajinské uprchlíky.

I letos v této menší knihovně Jihomoravského kraje navázali na předcházející kurz novým, ale už placeným, pro pokročilé studenty. Lekce pro začátečníky nabízeli také, ale kapacita nebyla naplněna. Díky Nadaci OSF uspořádali během roku 2023 také několik workshopů – Arteterapiemi

Kurz Čeština pro cizince

Foto: Jitka Skopcová

proti stresu, Canisterapie – Čteme pejskovi v češtině a ukrajinštině, Noc s Andersenem česky a ukrajinsky, Muzikoterapie s Tomášem Jaroškem, Bubnování proti stresu s Jiřím Boudou.

RADA NA ZÁVĚR

Nutno získat alespoň jednoho příchozího Ukrajince či jednu Ukrajinu, kteří pomohou s propagací akcí. Bez toho by do knihovny další nepřišli. Pokud možno také využít i pomoc od Ukrajinců již déle žijících v ČR. (Zdeňka Adlerová)

JAK DÁL

Šternberk, Tábor, Dobříš a Vyškov... To jsou čtyři příklady, čtyři z mnoha! Knihovny po celé republice z různých měst aktivně pomáhají i dále, a to různými formami. Z kvantitativního a statistického hlediska je možné získat informace z dotazníku, který zpracovala Národní knihovna ČR ve spolupráci se Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR a Nadací OSF. V něm je možné například dohledat, co bylo nejčastějším důvodem k zapojení, co by zlepšilo nabízené služby nebo jaké byly reakce od účastníků i obyvatel města.

Oslovené knihovny se v současné době nejvíce potýkají s rozhodnutím, v jaké míře budou dále v začleňování ukrajinských uprchlíků pokračovat. Některé plánují nové aktivity, jinde přemýšlejí, že zachovají pouze dosavadní, někde možná ukončí jazykové kurzy.

Vzdělávací, kulturní a komunitní role knihoven je na mnoha místech v Česku v podstatě nezastupitelná, bohužel také často podhodnocená, říká Tereza Lišková, koordinátorka programu Knihovny jako průvodkyně 21. stoletím Nadace OSF. *Chceme dál společně proslapávat cestu, kde knihovny figurují jako aktivní hráčky a strategické partnerky. Knihovny vidím jako ty, které spolu s dalšími organizacemi občanské společnosti vykrývají kritická a aktuální společenská témata. Knihovnice a knihovníci se tak podílejí na podobě světa, ve kterém žijeme, dodává koordinátorka. Oceňuje také, že knihovny byly aktivní už od počátku ruské invaze na Ukrajinu a přicházely stále s novými nápady. V minulém roce Nadace OSF přispěla na komunitní a integrační činnost knihoven částkou 902 000 korun.*

MARIE MAGDALÉNA LANDSMANNOVÁ | majamagdalandsmannova@seznam.cz

Autorka je studentkou druhého ročníku bakalářského studia žurnalistiky na FSV UK.

Další tipy

- Organizace META nabízí celou sérii nástrojů pro výuku češtiny: E-learning: Čeština jako druhý jazyk; aplikace: Česky levou zadní, učebnice: Levou zadní.
- Užitečné informace a funkce lze najít v aplikacích: *Movapp* (slouží také jako nástroj k učení češtiny a ukrajinštiny pro běžné životní situace) nebo komunitní online mapa *Umapa.eu*.
- Sociologická výzkumná organizace PAQ RESEARCH přináší sérii *Hlas Ukrajinců*, která mapuje situaci Ukrajinců v Česku. Ve studii z letošního dubna je uvedeno, že méně než polovina ukrajinských dětí je dobře začleněná do českého kolektivu. Téměř 60 % dětí ve věku mezi 4 a 17 roky není podle rodičů dobře začleněno do českých kolektivů. Téměř třetina nemá žádné české kamarády. Na individuální nebo skupinový kroužek chodí 46 % dětí ve věku 4 až 17 let. Zvláštní pozornost zasluhují mladiství, kteří oproti mladším dětem zaostávají v míře integrace do kolektivů, i protože tady častěji nechodí do školy. Podpora jejich zapojení předchází dlouhodobému vyloučení. Celá studie, která se věnuje také volnočasovým aktivitám pro mládež, je volně ke stažení na blogu PAQ RESEARCH.
- Ivana Šenitková z *Nadačního fondu Eduzměna* organizuje pravidelná setkání Koordinační skupiny UA ve vzdělávání. Mimo jiné monitoruje také situaci v knihovnách.
- Organizace IOM a skupina Kineticon přinesla podcastovou sérii o odolných komunitách – *Aby nebe nespadlo*. Novinářka Fatima Rahimi, která posluchače provází, se zastavuje také na pobočce knihovny v Hodoníně nebo mezi regály berounské knihovny.

Knihovny překonaly bariéry integrace

Helena Hubatková Selucká pracuje pro Knihovnu Jiřího Mahena v Brně a je členkou Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) a garantkou jeho odborné sekce Bezbariérové knihovny. Ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR (SDRUK), Národní knihovnou ČR a Severočeskou vědeckou knihovnou v Ústí nad Labem uspořádala cyklus webinářů zaměřujících se na roli knihoven v integraci nově příchozích z Ukrajiny. K tomuto tématu nám poskytla rozhovor.

Foto: Dagmar Konečná

Pod SKIP se vám podařilo uspořádat sérii webinářů zaměřujících se na integraci příchozích z Ukrajiny. Jak k tomu došlo?

Na konci roku 2021 vydala sekce Bezbariérové knihovny metodickou příručku *Interkulturní knihovnictví*. Její autorkou je moje kolegyně ze sekce Katka Nekolová. Když příručka vznikala, četla jsem vždy novou a novou verzi a přešla mi prostě do krve. Pak přišla válka na Ukrajině a já jsem věřila, že můžeme příručku vnést do reálné praxe českých knihoven. Člověk musí mít vlastní iniciativu a vůli věci měnit. Sama sebe беру jako takového zprostředkovatele, někoho, kdo věřil a dokázal, že knihovny umí reagovat pružně a mohou v této složité situaci pomáhat. Ale někteří mí kolegové mě trochu odrazovali, že nejsme schopni něco tak rychle zorganizovat. Povedlo se to díky velké spoustě lidí, kteří se na celém cyklu webinářů podíleli, včetně Knihovny Jiřího Mahena v Brně, pro kterou pracuji. Se začátkem války na Ukrajině byly knihovny v situaci, kdy musely obstát, takže najednou se mnoho bariér, které bránily interkulturnímu knihovnictví, dalo překonat.

O jakých bariérách se například bavíme?

České knihovny se mimo velká města, jako je Praha nebo Brno (popřípadě univerzitní města), moc nesetkávaly s jazykovými minoritami, a proto ani příkladů interkulturního knihovnictví nebylo mnoho. A když už do knihovny přišel někdo s odlišným mateřským jazykem, narazil na jazykovou bariéru nebo omezenou nabídku služeb, které knihovny mohly poskytnout. Chyběl nám cizojazyčný fond, jazykové mutace webových stránek, lidé, kteří by byli v knihovnách schopni komunikovat v jiných jazycích. Velkou váhu má také vnímání role knihovny v rodné zemi. Při otevírání ukrajinské otázky jsme narazili také na to, že někteří vnímali knihovny jen jako půjčovny knih. Takže pro nově příchozí bylo těžké odpovědět si na otázku, proč by měli do knihovny vůbec chodit?

Myslíte si, že se podařilo přístup nově příchozích z Ukrajiny ke knihovnám proměnit?

Myslím, že ano. Data k tomu máme i z nedávného průzkumu, na kterém jsme spolupracovali s Národní knihovnou ČR a Nadací OSF. S negativními reakcemi většinové skladby čtenářů knihoven na poskytované služby pro nově příchozí z Ukrajiny se knihovny skoro vůbec nesetkaly. Nově zavedené služby měly významnou podporu i od zřizovatelů a partnerů knihoven. Mezi

šesti tisícovkami knihoven po České republice jsou samozřejmě velké rozdíly, ale podle zkušeností mých kolegů a kolegyně hrála významnou roli aktivita knihoven směrem k rodičům s malými dětmi, např. projekt *Bookstart: S knížkou do života* a nabídka jazykových kurzů. Významným faktorem byla také spolupráce s krajem, městem a popřípadě nějakým integračním centrem, kde byly knihovny jejich prodlouženou rukou. Aby mohly hrát knihovny roli komunitního centra, bylo důležité, aby své služby nabídly hned v první vlně, jinak byla šance otevřít si dveře k ukrajinské komunitě nižší. Samozřejmě ne všude se knihovny do integračních aktivit zapojily, někde poptávka prostě nebyla nebo ji naplnil někdo jiný, a to je přirozené.

Vnímáte rok a půl po eskalaci ruské agrese nějakou změnu v tom, jak knihovny dnes k integraci přistupují a s jakou poptávkou ze strany Ukrajinců se setkávají?

Když začala válka, knihovny okamžitě reagovaly, vznikl web *Knihovny Ukrajine*, rozcestník, kde mezi sebou mohli knihovníci sdílet informace, série webinářů k poznání specifik ukrajinské komunity a literatury, náměty na pracovní listy v ukrajinštině atd. Teď ale s nabytými zkušenostmi knihoven nikdo systematicky nepracuje, není nikdo, kdo by se šířeji zabýval současnými potřebami Ukrajinců, které by mohly naplnit právě knihovny, prostě na to není personální kapacita. S postupným usazováním situace potřebují integrační centra pomoc knihoven stále méně. Více než rok po začátku války je navíc hodně dětí a mladistvých již zařazeno ve školském systému a tam získávají z hlediska jazykové vybavenosti a komunitního života větší benefity. Pro knihovny se zde ale otevírá cesta nějaké větší spolupráce se školami, které s náporu ukrajinských studentů a jejich jazykovou výbavou potřebují pomoci. Co totiž vnímám, že se u knihoven opravdu změnilo, je míra sebevědomí, že práci s jazykovými minoritami zvládnou. Máme nové komunikační kanály, které můžeme využít, staly jsme se relevantními partnery pro subjekty zaměřené na jazykové menšiny, které do té doby knihovny nevnímaly jako komunitní centra (například Centrum pro cizince, META a další). Dokázali jsme to v knihovnách změnit. A samozřejmě se snažíme využít nově nabyté znalosti s ukrajinskou menšinou pro práci s dalšími jazykovými minoritami.

Jakou roli v propojení s ukrajinskou komunitou hrálo to, že jste měla kolegyni z Ukrajiny?

Kolegyně k nám přišla během prvních pár měsíců od započetí války a práce s ní byla užitečná pro všechny zaměstnance knihovny. Tím, že s ní pracovali, mluvili s ní, se naučili hodně nejen o její kultuře, ale také o tom, jaké to je mít takové kolegyně. Bohužel se s jejím odchodem napojení na ukrajinskou komunitu uzavřelo. To znamená, že my teď máme pouze teoretickou představu o potřebách ukrajinské komunity směrem ke knihovně. V současnosti ve SKIP revidujeme původní čtyři standardy pro lidi se zrakovým, sluchovým, mentálním a tělesným postižením. Pro systematickou práci s jazykovými menšinami bychom potřebovali extra pracovní sílu.

Kdybyste měla vypíchnout jedno hlavní ponaučení, které si knihovny z práce s ukrajinskou komunitou odnesly, co by to bylo?

Knihovny se naučily být reálně připravené na to, že když k nim přijde cizinec, zvládnou to. Tím, že byl kontakt s Ukrajinci velmi častý, rozšířilo mnoho knihovníků a knihovnic svou komfortní zónu a už z cizího jazyka nebo odlišných potřeb a přístupů nemají takový strach. V knihovnách automaticky přemýšlíme o tom, že když je nějaký program dobrý, zda by se dal vést i v odlišném jazyce. Vidím, že tohle přemýšlení se posunulo za příhraniční oblasti a aplikují ho knihovny napříč ČR.

Co by knihovnám pomohlo, aby svou komunitní roli mohly ještě zlepšit?

Důležité je mít čas a prostor pro sdílení zkušeností, dobrých i špatných. Najednou zjistíte, že to, že vám na program pro ukrajinské středoškoláky žádní středoškoláci nechodí, řeší i ostatní

knihovny, ale třeba také zástupci kraje a další. Společně pak můžete vymyslet aktivitu, která fungovat bude.

S čím by měla knihovna, která chce dělat integrační aktivity, začít? Můžete dát tři hlavní tipy?

Mít přeložené webové stránky do různých jazyků, vytvořit si základní komunikační karty v těchto jazycích, nabízet jazykové kurzy, zavést programy pro rodiče s dětmi, soustředit se na výuku češtiny, více spolupracovat se školami a hledat společné cesty, jak pomoci nejen dětem z majority, ale i těm, co do českého vzdělávacího systému teprve nastoupily.

Děkuji za rozhovor s mnoha podnětnými informacemi a poznatky.

MARKÉTA PROKEŠ WITTICHOVÁ | marketa.prokes@osf.cz

Autorka má v současnosti v Nadaci OSF na starosti mediální komunikaci. Vystudovala Conflict Studies and Human Rights na Utrecht University v Nizozemsku. Bakalářský titul získala na Anglo-American University v Praze. PR se zabývá od roku 2013; spolupracovala mj. také s firmami jako Alza.cz, Nová Zbrojovka, Swing Busters a Česko-německý fond budoucnosti. Nadace OSF zahájila program na podporu knihoven v roce 2018 sérií seminářů k mediální gramotnosti. V průběhu čtyř let podpořila mediální vzdělávání v knihovnách částkou převyšující dva miliony korun. V roce 2023 její podpora směřuje ke komunitním aktivitám knihoven a podpoře jejich vzdělávací funkce.

Téma

Knihovny ČR a Ukrajina

S roboty v knihovně

Podpoře uprchlíků z Ukrajiny se začala Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě (MSVK) věnovat brzy po vypuknutí konfliktu. Již od března 2022 jsme spustili kurzy češtiny pro dospělé. V našem projektu, který podpořila Nadace OSF, šlo o doplnění těchto kurzů o volnočasové aktivity dětí od šesti let. Klub robotiky je iniciativou, díky které se mohou děti a mladí lidé ukrajinského původu zapojit do vzdělávacích aktivit a posilovat své schopnosti a zájmy v oblasti robotiky.

V MSVK rozvíjíme aktivity v oblasti STEAM, tedy propojování vědy-technologií-techniky-umění-matematiky, již od roku 2019. Je to např. vedle informační a mediální gramotnosti či kybernetické bezpečnosti jedna z našich klíčových oblastí. V této oblasti poskytujeme služby pro školy – od mateřské až po střední – ve formě lekcí s výukovými roboty pro žáky, také se snažíme metodicky pomáhat pedagogům se zaváděním techniky a výukové robotiky do IT, ale i neinformatických předmětů.

ČINNOST KLUBU ROBOTIKY PRO DĚTI

Tento Klub robotiky pro děti, který propojuje výše zmíněné aktivity knihovny, je určen primárně pro děti z Ukrajiny, kterým atraktivní formou chceme pomoci s jejich adaptací do českého (výuka

češtiny) a školního (výuková robotika, rozvoj technické a digitální gramotnosti) prostředí. Také jsme chtěli dětem nabídnout kvalitní způsob trávení volného času v bezpečném prostředí, což, jak se nám později potvrdilo, kvitují i jejich rodiče, kteří (z pochopitelných důvodů) mají o své děti obavy.

Celkem jsme v období března–květen naplánovali osm setkání, vždy ve čtvrtek 14:45–17:30. Tento den a čas jsme zvolili tak, aby se nám kryl s kurzem češtiny pro dospělé, aby rodiče, kteří chodí na kurz, mohli přivést s sebou i děti, které se budou účastnit klubu. Klub je otevřen všem dětem (není podmínkou účast dospělého na kurzu češtiny), nevyžaduje se žádná registrace, poplatek ani členství v knihovně. Věkovou hranici šesti let jsme stanovili proto, že pro práci s některými výukovými roboty je třeba umět číst a pochopit jednoduchý text, ale mnohé aktivity jsme schopni upravit tak, aby si s nimi poradily i děti v předškolním věku.

O Klubu jsme informovali prostřednictvím webu a sociálních sítí knihovny, také jsme k informování využili facebookovou skupinu Ostrava pro Ukrajinu, kde se sdružuje mnoho ukrajinských uprchlíků. Informaci jsme také rozeslali našim partnerům v projektu, kteří vlepili naše česko-ukrajinské plakátky. S propagací pomohla také lektorka a překladatelka, která informace šířila dále směrem ke svým kontaktům v ukrajinské komunitě.

ROBOTICKÉ VÝUKOVÉ PROSTŘEDKY

Prostředky poskytnuté Nadací OSF jsme použili na nákup Bee-botů, překlady aktivit a lektorské honoráře. Bee-bot (název je odvozen od vzhledu připomínající včelku) je druhem tzv. krokovacího robota. To znamená, že robotovi zadáváme posloupnost příkazů (kroků) pomocí šipek a určujeme směr jeho pohybu. Bee-bot se umí pohybovat vpřed a vzad, jeden jeho krok je dlouhý 15 cm a po stisknutí šipek vpravo nebo vlevo se otáčí o 90°. Takovýchto kroků si umí zapamatovat až čtyřicet.

Kromě Bee-botů zapojujeme další robotické výukové pomůcky, jako jsou například ozoboti, Lego Boost nebo Sphero. Část programu je řízená – účastníci pracují na připravených úkolech, dětem ale dáváme také velký prostor pro samostatné objevování práce s roboty, 3D pery a dalším vybavením, které nabízí naše makerspace dílna. Můžou si tedy vybrat, se kterým robotem chtějí pracovat nebo jakou aktivitou naplní čas v klubu.

Jak vypadají připravené aktivity? Zde je několik příkladů: u Bee-botů máme připravenou cestu městem (na základě příběhu děti plánují „kroky“ robota, aby například zajel z domu k lékaři) nebo farmaření (včelka jako farmář rozváží seno zvířátkům na pracovní podložce). K ozobotům máme připraveny různé pracovní listy, kam je potřeba umístit barevné kódy tak, aby ozobot projel stanovenou trasu co nejefektivněji/správně. Povídání s Lego roboty jsme zase připravili tak, že Lego robot plní funkci loutky. Jak se příběh odvíjí, tak děti programují jeho pohyb. Všechny aktivity jsme navrhli tak, aby si zábavnou formou trénovaly logiku, informatické myšlení, porozumění textu. Snažíme se o popularizaci techniky a její propojení do dalších činností nejen ve vzdělávání.

Dalším pozitivem klubu robotiky je přátelská atmosféra, která panuje mezi účastníky. Děti (i jejich rodiče) se zde mohou setkávat, sdílet své zájmy a navzájem se podporovat. To vytváří nízkoprahové prostředí, kde se mohou účastníci cítit bezpečně a uvolněně, což zvyšuje jejich schopnost učit se a rozvíjet. Do aktivit se zapojují všechny děti (i v předškolním věku). Část

rodičů využívá čas, kdy jsou děti v knihovně, pro sebe a vlastní aktivity, někteří se přímo zapojují do aktivit s roboty. Již nyní máme poptávku po aktivitách na léto a rádi takové aktivity připravíme. Klub se setkal s velkým a pozitivním ohlasem; na některých setkáních bylo více než pětadvacet účastníků.

ZÍSKANÉ POZNATKY

Je důležité zdůraznit šikovnost dětí, které se klubu účastní. Prokazují nejen talent v oblasti robotiky, ale také schopnost spolupracovat v týmu, kreativně řešit úkoly a předávat své zkušenosti ostatním. A to nejen mezi sebou. Máme velkou radost, že se do klubu zapojovali i děti a rodiče z většinové společnosti a všichni spolu příkladně fungovali, pomáhali si a pracovali.

Mile nás překvapila úroveň češtiny ukrajinských dětí. Po roce v českém prostředí mluví česky dobře jen s lehkým přízvukem, pouze občas se jim do řeči připlétou ukrajinská nebo ruská slovíčka. Ale komunikace s dětmi probíhala naprosto hladce, i když jsme z toho na začátku projektu měli velké obavy.

Tímto projektem se nám potvrdily naše domněnky, že výuková robotika mohou být skvělým integračním (a bezbariérovým) prostředkem nejenom pro děti z ukrajinské komunity, ale roboty a digitální výukové pomůcky je vhodné zapojovat do aktivit s různými skupinami – věkovými, sociálními, národnostními... Protože přesně taková má knihovna být: místem prolínání komunit(y), kde si každý najde to svoje. Hlavně se nebát a být otevřen novým výzvám. Odměnou jsou pak šťastné děti, které naše aktivity baví, a spokojení rodiče, že se jejich dětem někdo věnuje. A to je nejvíc, protože víte, že vaše práce má smysl a nějaký společenský dopad.

V projektu jsme původně pracovali také s další cílovou skupinou, a to středoškoláky, které jsme chtěli zapojit do činnosti klubu jako lektory. Bohužel jsme ale nebyli při jejich oslovování úspěšní ani přes naše partnery (např. Expat Centrum Ostrava), sociální síť ani osobně prostřednictvím dětí a jejich rodičů, kteří se klubu účastní. V komunikaci se středoškoláky máme velké limity; možná jsme měli zvolit jiné platformy nebo způsoby oslovení. Bylo to poprvé, kdy jsme chtěli do našich aktivit zapojit tuto věkovou skupinu. Bezesporu se ještě máme hodně co učit, abychom byli příště v oslovování úspěšní.

Na tyto aktivity navážeme v příštím školním roce, kdy chceme obnovit klub CoderDojo, který v naší knihovně fungoval před pandemií, ale během ní byl pozastaven. Bude určen pro všechny děti od ukončené první třídy bez ohledu na to, odkud pocházejí. Stačit bude jenom jejich nadšení pro výukovou robotiku a programování.

MICHAELA MRÁZOVÁ | mrazova@svkos.cz

Foto: archiv MSVK v Ostravě

Autorka pracuje jako koordinátorka vzdělávání v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě v oddělení edukace a metodické podpory, kde se věnuje vzdělávání knihovníků i učitelů v oblasti technické a digitální gramotnosti, mediální výchovy a stará se o makerspace dílnu, ve které se konají akce pro školy i širokou veřejnost zaměřené na výukovou robotiku a nové technologie.

Knihovny Středočeského kraje a ukrajinští uprchlíci

Válka na Ukrajině zcela jistě změnila mnohé a souvisí s ní samozřejmě i přesun mnoha obyvatel tohoto státu, a to jak uvnitř Ukrajiny, tak mimo území napadené země. Česká republika je pak jedním ze států, kam směřovalo a stále ještě směřuje velké množství těchto uprchlíků, kteří zde našli a nalézají svůj dočasný domov a s ním spojené zázemí.

Knihovny byly jedněmi z prvních institucí, které se snažily nějak smysluplně těmto uprchlíkům pomoci. Po začátcích, kdy nebylo úplně jasné, co by bylo nejpřínosnější a nejvíce pomohlo, se knihovny v této situaci velmi rychle zorientovaly a začaly nabízet poměrně různorodou škálu pomoci.

Knihovny ve Středočeském kraji se stejně jako v krajích ostatních chopily s iniciativou sobě vlastní všech možností, které byly dostupné, a začaly pomáhat těmto uprchlíkům před válečným konfliktem. Středočeský kraj jako největší kraj ČR byl cílem velkého množství těchto příchozích, tomu odpovídal i počet větších knihoven, které se aktivně a iniciativně zapojily a pomáhají občanům napadeného státu, kteří zde našli dočasné útočiště.

Na druhou stranu nesmíme zapomínat ani na to, že existuje množství knihoven, a to včetně těch v malých obcích, které pro tyto uživatele v rámci svých možností udělaly také spoustu záslužné práce, i když rozsahem v menším měřítku. Převážná část příchozích jsou ženy a děti různého věku. Proto je většina akcí zaměřena především na ně.

V počátcích války se činnost řady knihoven zaměřila především na pomoc humanitární. Knihovny organizovaly či se nějakým způsobem aktivně podílely na sběru, skladování, distribuci humanitárního materiálu. Nejprve byla pomoc zaměřena na obyvatele zasažených oblastí a tam se posílala. V další fázi, která vlastně pokračuje dodnes, se tato činnost zaměřila více na příchozí, kteří zde zůstávají. Jim pak slouží prostory některých knihoven jako místo, odkud si mohou odnést různé potřebné věci.

Knihovny se v tuto dobu také stávaly důležitým informačním uzlem, kde se poskytovaly informace všeho druhu, jako byly a jsou informace ohledně registrace u cizinecké policie, zdravotního pojištění, informací, kde je možné získat dávky pomoci v hmotné nouzi, ohledně pomoci s administrativou, materiální pomoci, možnosti ubytování, stravování, vyučování češtině, návodu, jak zapsat své děti do školy, právní pomoci či informace, kde sehnat oblečení a další důležité věci pro život v cizí zemi. Mnoho knihoven v této souvislosti tisklo různé informační letáky s nejdůležitějšími informacemi a kontakty. Některé knihovny pro tyto účely vyčlenily část prostoru na svých webech či přímo zřídily webovou stránku, jako tomu bylo např. ve Statenicích. Někde pak zřídili informační nástěnku, kde se postupně objevovaly pro uprchlíky důležité informace. Další

Foto: archiv MěK Kolín

Z aktivit Městské knihovny Kolín

možností, kterou knihovny využívaly, bylo umísťování informací také na sociálních sítích, které provozují.

Velmi důležitou a podstatnou činností knihoven byla výuka češtiny pro Ukrajince. Její znalost potřebují jak děti, které se začleňují do vyučování na českých školách, tak dospělí, když se ucházejí o práci a samozřejmě také pro běžný denní styk s místním prostředím. Velmi úspěšné kurzy

pořádali např. v knihovně v Lysé nad Labem, Sedlčanech, Slaném či Milovicích, kde dokonce po vzoru finských knihoven zavedli tzv. jazykové kavárny. Ty může navštívit každý, kdo se chce zdokonalit v českém jazyce.

Další oblastí byla – zjednodušeně řečeno – organizace volného času pro tyto příchozí. Samozřejmě byly besedy na různá témata, která se týkala problémů války a života v této nelehké době. Velmi vděčnými náměty pro besedy byla např. témata týkající se života na Ukrajině, národních zvyků apod. a v neposlední řadě

velmi oblíbené besedy o typické ukrajinské kuchyni, které byly často spojeny s ochutnávkou ukrajinských specialit. A při dobrém jídle se lidé snadněji sblíží. Řada besed se pak zabývala problematikou vzájemného soužití či řeckněme sladění potřeb místní komunity s nově příchozími, včetně doporučení a rad, kde si co zařídit, kde co potřebného získat, na koho se kde obrátit apod.

Knihovny pak svoji činnost přizpůsobovaly těmto nově příchozím. Na své webové stránky dávaly užitečné odkazy s danou problematikou v ukrajinštině, některé knihovny pak přímo vytvořily speciální webovou stránku. Umožňovaly zdarma přístup na internet, nakupovaly knihy či deskové hry v ukrajinštině, spolupracovaly s různorodým spektrem lidí a organizací. Seznamovaly s chodem knihovny, informovaly o možnostech, které jim knihovna nabízí, a mnoho dalšího, jako v knihovně v Kolíně a dalších. Řada z těchto příchozích se pak stala i pravidelnými uživateli/čtenáři.

Oblíbená také byla různá pravidelná setkávání či setkávání se v prostorách knihovny, a to hlavně celých rodin. Byly zde pak k dispozici jak knihy, tak např. hry, výtvarné potřeby apod. Někde vzhledem k velkému počtu zájemců z řad příchozích z Ukrajiny museli sáhnout k tomu, že pro práci s ukrajinskými dětmi vyčlenili celý den. Takto to probíhalo např. ve Slaném, kde se věnovali především výtvarným činnostem.

Někde dokonce prostory knihovny sloužily jako mateřská školka – například v obci Doubek. Což se zase samozřejmě, i když dočasně, promítlo v běžném chodu knihovny, která fungovala omezeně.

Některé knihovny zase pořádaly procházky po okolí, aby nově příchozí lépe poznali místo, kde budou mít dočasný domov. V Sedlčanech se pak snažili rozšířit znalosti o naší zemi pořádáním výletů na různá místa: Tábor, Památník Karla Čapka, Červený Hrádek, Písek, Národní divadlo, Národní muzeum apod.

Část knihoven také ve svých městech či regionech spolupracovala s neziskovými organizacemi, které se o tyto uprchlíky staraly a zajišťovaly jim zejména po jejich příchodu to nejnnutnější. Důležitá byla také spolupráce s různými dobrovolníky, kteří se často rekrutovali z řad Ukrajinců, v první fázi z těch, kteří zde už nějakou dobu pracovali nebo studovali apod., poté i z řad přícho-

zích. Některí z nich se stali dobrovolníky v knihovnách právě na základě předchozí zkušenosti z akcí, které pro ně knihovny organizovaly. Např. v knihovně v Mělníce na pravidelná setkání pro ukrajinské rodiny docházela ukrajinská učitelka, která ve městě žije již delší dobu, stejně jako pracovnice, která se věnovala dětem.

Některé knihovny zašly v pomoci ukrajinským uprchlíkům ještě dál, jako např. v Lysé nad Labem, kde si v rámci programu ERASMUS+ požádali o grant, který obdrželi. Z důvodu zdokonalení se v práci s uprchlíky jeli do polského Řesova (Rzeszów), kam z Ukrajiny již od počátku války směřovalo velké množství uprchlíků. Zde získali velké množství zkušeností v této oblasti, které pak uplatní ve vlastní knihovně.

Je však potřeba zdůraznit i fakt, že řada příchozích poté brzy odcházela, někteří zůstávali a přicházeli další, což činilo práci v knihovnách obtížnější, časově náročnější a často velmi flexibilní. S tím samozřejmě souvisí i to, že některé činnosti se nesetkaly s takovým zájmem a jejich provozování bylo poté ukončeno. Některé knihovny např. zaváděly čtenářské kluby, které probíhaly v ukrajinštině. Ty pak často ukončovaly svou činnost pro nedostatečný zájem. Pro knihovny bylo také velmi složité skloubit vlastní činnosti pro občany obce s novými výzvami souvisejícími s příchodem těchto uprchlíků. A nelze také nezmínit problém velmi důležitý, a to v mnoha případech nedostatečné množství financí, které podvázalo činnosti knihoven v tomto směru. Některé knihovny to řešily žádostmi o dotace a řada úspěšně.

V některých knihovnách pak situaci vyhodnotili tak, že mnohé z těchto činností se snažili pořádat ne odděleně pro ukrajinské příchozí, ale aktivně je zapojovali do místní komunity v různých aspektech života v obci. Takovým příkladem pak může být zejména knihovna v Sedlčanech, kde se od počátku zaměřovali na potřebu začlenit nové ukrajinské sousedy do běžného života města, aby uprchlíci získali vědomí, že jsou součástí místní komunity. Proto pořádali hodně společných akcí pro všechny obyvatele města, včetně nově příchozích. V Sedlčanech pak funguje v rámci komunitního centra knihovny i ukrajinské divadlo Ginger. Samozřejmě také byla, jak to už u knihoven chodí, vzájemná spolupráce či inspirace.

Veškerou touto činností knihovny naplňovaly jeden z pilířů *Koncepce rozvoje knihoven*, a to dodržováním a prohlubováním demokratických principů ve společnosti a poskytováním služeb bez jakýchkoli rozdílů.

Na závěr bych chtěl velmi ocenit snahu i vervu a entuziasmus, se kterým do toho knihovníci mnoha středočeských knihoven šli. Není v možnostech tohoto článku všem jmenovitě poděkovat, a to jak institucím, tak konkrétním lidem, ale alespoň takto všem, kterých se to týká, moc děkuji za jejich velmi nelehkou a často i dost náročnou práci, kterou řadě příchozích uprchlíků pomohli zmírnit jejich stres z války, cizí země, neznalosti jazyka apod. a ukázali jim tak, že zde mohou nalézt dočasný domov ve své každodennosti. A někdy bylo možná tou největší pomocí klidné a bezpečné prostředí knihovny s usměvavým a empatickým knihovníkem, tedy spíše knihovnicí.

RADEK LIŠKA | liska@svkkl.cz

Foto: archiv Knihovny Václava Štecha Slaný

Z aktivit Knihovny Václava Štecha Slaný

Česko-ukrajinský slovník upekli v Městské knihovně Sedlčany

Foto: archiv MěK Sedlčany

V knihovnách to žije – napříč komunitami

Po příchodu do České republiky se Ukrajinci a Ukrajinky zapojili do činnosti knihoven, navštěvovali kurzy a programy, které pro ně knihovny připravily, někteří začali v knihovnách přímo pracovat a otevřeli v knihovně dveře pro další členy ukrajinské komunity v Česku. **Přečtěte si příběhy žen, které se v knihovnách od začátku aktivně angažují, nebo těch, kterým knihovna poskytla první kontakt s českým jazykem, i účastníků jazykových kurzů. Jak je napadlo angažovat se právě v knihovně, v čem vidí rozdíl mezi českými a ukrajinskými knihovnami, co jim zapojení a studium osobně dalo a jakou nabídku by v knihovnách chtěli vidět dál?**

Maryna Tkachenko, Knihovna města Plzně

Maryna přišla s dcerami do Česka v zimě 2022 za manželem, který v Plzni pracuje. Pochází z města Kerč na Krymu, odkud musela odejít v roce 2014 po obsazení Krymu Ruskou federací. S rodinou odešla do města Irpiň, odkud přišla do Česka. Společně s dcerou Katerynou se angažuje v Knihovně města Plzně. Spoluzaložila Klub nových komunikací, určený pro příchozí z Ukrajiny, který úzce spolupracuje s plzeňskou knihovnou, organizuje kurzy českého jazyka a volnočasových aktivit.

Ukrajinské knihovny se potýkají s výrazným poklesem počtu knih – z majetku byly odstraněny knihy v ruštině.

S dětmi chodíme do knihovny už dlouho. Žili jsme na Ukrajině ve městě Irpiň a často navštěvovali místní knihovnu. Děti aktivně četly, společně jsme se účastnili kulturních i vzdělávacích akcí, které knihovna pořádala. Do práce pro plzeňskou knihovnu jsem se zapojila, protože jsem toužila pomoci dětem, které se sem byly nuceny přestěhovat z Ukrajiny. Knihy v ukrajinštině u sebe skoro nikdo neměl a my z Klubu nové komunikace jsme zorganizovali sbírku a dodávku dětských knih z Ukrajiny do ČR.

Obecně jsou knihovny na Ukrajině a v České republice velmi podobné. Nejde jen o úložiště knih, ale o centrum kulturního a volnočasového života obyvatel, kde se koná řada akcí. Ukrajinské knihovny se teď bohužel potýkají s výrazným poklesem počtu knih – z majetku byly odstraněny knihy v ruštině, zároveň mnoho lidí z Ukrajiny odešlo a vzalo si knihy s sebou. Chybí finance na nákup nových knih, ty byly přesměrovány na vojenské a humanitární účely.

Účast na knihovnických aktivitách v Knihovně města Plzně mi dala možnost rychleji se socializovat a častěji si procvičovat konverzační češtinu. V knihovně jsem našla nové přátele a mohla v rámci práce Klubu nových komunikací realizovat projekty zaměřené na podporu Ukrajinců, kteří jsou zde nyní. Na českých knihovnách se mi nejvíce líbí jejich otevřenost, dostupnost a také podpora při realizaci našich projektů.

Aktivita Knihovny města Plzně Hravá rodina (1)

Foto: archiv Knihovny města Plzně

Do práce v knihovně se nám povedlo zapojit i další členy ukrajinské komunity. Zatím se nám daří přilákat hlavně teenagery, kteří pracují jako dobrovolníci. Například moje dcera dělala překlady titulů a recenzí ukrajinských knih, aby mohly být zařazeny do elektronické databáze knihovny. Mladistvé jsme zapojili do pomoci zaměstnancům knihovny při nadcházejících akcích, jako je rodinný den Hravá rodina. Samozřejmě pracujeme na rozšiřování možností a do budoucna plánujeme realizaci nových projektů, které umožní širší zapojení Ukrajinců do práce v knihovně, jako je například vedení různých řemeslných kurzů nebo třeba pořádání vzdělávacích kurzů.

Aktivita Knihovny města Plzně Hravá rodina (2)

Foto: archiv Knihovny města Plzně

Teenagery oslovujeme primárně přes jejich rodiče, kteří chodí do knihovny na naše kurzy. Rodičům říkáme o možnostech a ti už informace předávají svým dětem, ale i dalším známým. Osobně se také známe s asistentkami pedagoga (Ukrajinkami), které pracují v městských školách se staršími ukrajinskými dětmi. Komunikujeme s nimi, vyrábíme letáky, plakáty, oni je rozdávají ve škole. Aktivně také udržujeme profil našeho Klubu nových komunikací na Instagramu.

Pro Ukrajince a další cizince bych v knihovně ráda viděla více nabídek, které by přilákaly mládež: vzdělávací, kreativní projekty, soutěže, příležitosti pro propojování mladých lidí různých národností a možnosti výměny informací o jejich kultuře, zvycích a tradicích.

Olga Kofanová, Městská knihovna Polička

Olga je vystudovaná psycholožka a filoložka ukrajinského jazyka. Na Ukrajině pracovala jako šéfredaktorka informační stránky v malé IT firmě. Do Česka se přestěhovala v červenci 2021. Než dostala práci v knihovně, pracovala jako dělnice v továrně na výrobu puzzlů. Od léta 2022 pracuje na plný úvazek jako knihovnice v Městské knihovně Polička, kde zároveň vede kurzy českého jazyka.

Přála bych si, aby ukrajinské děti nezapomněly svůj rodný jazyk.

Česky jsem se učila ještě před příjezdem do České republiky, práce v továrně mě motivovala naučit se jazyk rychle, takže jsme s manželem začali navštěvovat jazykovou školu LUNAGO. Když začala válka, plánovala knihovna v Poličce spustit bezplatný kurz češtiny pro uprchlíky. Při hledání lektora se obrátili na LUNAGO, kde jim byl doporučen jejich nejlepší student, tedy já. Navzdory tomu, že nemám pedagogické vzdělání, jsem práci vzala. V létě 2022 mi ředitel knihovny Jan Jukl nabídl místo na plný úvazek, které jsem přijala. Ráda čtu, miluji knihy, jejich vůni a zvuk otáčení stránek. Už jako malá šestiletá holka jsem panenkám rozdávala knížky z naší domácí knihovny. Je to pro mě vysněná pozice.

V knihovně i nadále pokračuji ve výuce češtiny a starám se o to, aby naše nabídka pro ukrajinskou komunitu byla co nejpestřejší. Organizuji promítání ukrajinských filmů nebo letní adaptační kroužek pro ukrajinské děti. Zajistila jsem pro knihovnu více než 200 ukrajinských titulů pro děti i dospělé, spolupracuji s místní sociální správou a funguji jako pomocnice v různých životních situacích – návštěva nemocnice, banky, úřadů a podobně.

Práce v knihovně mě rozhodně baví. Mám zde možnost zdokonalit se v českém jazyce, získat nové dovednosti, rozvíjet a realizovat své vlastní nápady. Baví mě komunikovat s lidmi, umět jim poradit nebo pomoci. Navíc mě těší, že moje práce není monotónní, každý pracovní den mi dává něco nového a mám z toho radost.

Myslím, že fungování českých a ukrajinských knihoven se dost liší. Knihovny ve velkých ukrajinských městech a na univerzitách mají dostatek finančních prostředků na doplnění knižního fondu a zlepšení své činnosti. Zcela jiná je situace v menších městech a na vesnicích. Vyrůstala jsem na malé vesnici, knihovnu jsem začal navštěvovat od šesti let. Je to jedna malá místnost se starými knihami a slabým přístupem k internetu. Asi jednou za půl roku objedнала knihovnice pár nových knih, některé speciálně pro mě, ale fond se dále moc nerozšiřoval. Věřím, že se situace v budoucnu změní a i ty nejmenší venkovské knihovny Ukrajiny se vymaní ze stavu stagnace. Knihovny v České republice jsou dynamické, neustále se rozvíjejí a zdokonalují. Knihovna tady není jen místem plným knih, je to prostor, kde si každý najde něco svého. Místo, které se aktivně podílí na společenském a kulturním rozvoji města. Například Městská knihovna Polička z iniciativy svého ředitele realizuje různé programy pro děti i dospělé a pořádá zajímavé akce.

V současné době spolupracuje knihovna s místní Charitou ČR. Pomáháme jim organizovat ukrajinsko-česká setkání. V ostatních případech Ukrajinci navštěvují knihovnu jako čtenáři nebo přicházejí pro pomoc s řešením problému. Doufám, že v budoucnu budou mít Ukrajinci o městskou knihovnu větší zájem, mohou se tady seznámit s českou kulturou, ale také poznat lépe tu svou. Ráda bych zavedla přednášky o historii Ukrajiny pro starší generaci Ukrajinců, kteří ještě vyrůstali v době sovětské okupace. Přála bych si, aby ukrajinské děti nezapomněly svůj rodný jazyk, aby se nadále učily číst a psát v ukrajinštině. Plánujeme také promítat ukrajinské filmy s českými titulky a pořádat ukrajinsko-české večery, kde by se Ukrajinci a Češi mohli lépe poznat.

Yana Korzhyna, účastnice kurzu češtiny, Knihovna Ústeckého kraje

Jana je učitelkou matematiky a informatiky, pracovala ve škole, nyní je na rodičovské dovolené. Do České republiky přijela v srpnu 2022.

O kurzech češtiny jsem se dozvěděla od dívky, kterou jsem potkala na oddělení sociální pomoci. V Centru na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji jsem se přihlásila na kurzy, které probíhaly v ústecké knihovně. Tyto kurzy mi pomohly začít odvážněji a jistěji komunikovat s lidmi, se zaměstnanci v obchodě, u lékaře, v bance, ve zdravotních pojišťovnách, se zaměstnanci různých českých institucí, které jsem musela při příchodu do Česka navštívit. Lépe rozumím textům, dokážu komunikovat s lidmi, vysvětlit a pochopit, kam jít, co je potřeba.

Na Ukrajině jsem knihovnu navštěvovala zcela výjimečně, jen když to bylo nezbytně nutné, a také když jsem psala články, semestrální práce a diplomové práce. Knihovny na Ukrajině jsou různé, jsou starší, jsou nové i moderní, velké i ne tak velké. Dá se říci, že knihovny na Ukrajině také pořádaly různé zajímavé akce a motivovaly děti i dospělé k návštěvě.

V nabídce pro ukrajinské čtenáře bych ráda viděla více setkání, aktivit a příležitostí ke komplexnímu a mnohostrannému studiu českého jazyka a kultury.

Roman Botman, účastník kurzu češtiny, Knihovna Ústeckého kraje

Roman je specialista na teplárenství a energetiku s více než dvacetiletou praxí v energetice. Do České republiky přijel v červenci 2022.

O kurzech jsem se dozvěděl na internetu, napsal jsem dopis na e-mail integračního centra a začal docházet na výuku. Účast na aktivitách knihovny mi dala příležitost komunikovat v češtině a získat nové poznatky o české kultuře. Osobně se rád rozvíjím a zdokonaluji, a to mi kurzy poskytly. Bohužel se mi na kurzy nepodařilo přilákat nikoho z ukrajinské komunity. V Ústí nad Labem, kde nyní bydlím, nemám moc široký okruh známých, kterým bych kurzy mohl nabídnout. A moji rodinní příslušníci už na kurzy češtiny chodili. Atmosféra kurzů v knihovně je natolik pozitivní, že všem rád doporučuji učit se češtinu v knihovně.

Když jsem žil na Ukrajině, navštěvoval jsem technickou knihovnu a rozdíl ve vybavenosti nebo službách oproti české knihovně nevnímám. Knihovna v Ústí nad Labem poskytuje možnost osvojit si znalosti českého jazyka pro ukrajinské a další komunity a napomáhá k integraci do české společnosti.

MARKÉTA PROKEŠ WITTICHOVÁ | marketa.prokes@osf.cz

Události

Spolupráce mezi resorty školství a kultury pokračuje

Aktivní propojení sítě krajských pracovišť Národního pedagogického institutu ČR (NPI ČR) se sítí krajských knihoven je cílem podepsaného memoranda mezi NPI ČR a Sdružením knihoven ČR (SDRUK ČR).

T. Řehák, předseda SDRUK ČR (stojící vpravo), a I. Jupa, ředitel NPI ČR, v průběhu březnového jednání v prostorách Městské knihovny v Praze

Více než tři desítky zástupců krajských knihoven a regionálních pracovišť NPI ČR se počátkem března 2023 sešly v Městské knihovně v Praze na jednání o vytvoření platformy pro aktivní participaci podporující vzdělávání dětí, mládeže i dospělých s využitím všech dostupných možností obou resortů. Setkání započalo vzájemnou spolupráci a bylo zakončeno podepsáním společného Memoranda předsedou SDRUK ČR Tomášem Řehákem a ředitelem NPI ČR Ivem Jupou.

Nástrojem realizace Memoranda se stane pracovní skupina, která se bude zabývat tématy, jako je podpora role knihoven jako vzdělávacích institucí přispívajících k rozvoji čtenářské, mediální a informační gramotnosti, podpora role NPI ČR jako metodického orgánu vzdělávacích institucí, využívání digitálních technologií v knihovnách pro zpřístupnění jejich služeb co nejšir-

šímu okruhu škol, studentů, pedagogů, dětí i dospělých.

Podepsané Memorandum je prvním hmatatelným výstupem činnosti meziresortní skupiny, jež začala pracovat po podpisu Memoranda o spolupráci mezi resortem školství a kultury koncem roku 2021. Společně realizované aktivity pro rozvoj vzdělané a kulturní společnosti zakotvené ve Strategii vzdělávací politiky ČR a Koncepti knihoven ČR pomohou lépe propojovat formální i neformální vzdělávání a celoživotní učení nejen v oblasti čtenářství, ale i v oblasti digitální, mediální a dalších gramotnostech, popisuje výsledek společného činnosti Jana Linhartová, ředitelka Knihovny Ústeckého kraje.

MARTINA KOŠANOVÁ

| Martina.Kosanova@nkp.cz

Foto: archiv SDRUK ČR

Pasování prvňáčků na čtenáře na zámku v Kroměříži

Pasování prvňáčků na čtenáře knihovny je jedna z našich nejoblíbenějších a nejhezčích akcí, kterou každoročně v Knihovně Kroměřížska pořádáme. Knihovna a její oddělení pro děti a mládež si na této dnes již dlouholeté tradici skutečně zakládá.

Před rokem 2011 jsme děti vždy pasovali pouze v rámci dětského oddělení knihovny. Ale poté nás napadlo oslovit našeho kamaráda a kolegu Cyrila Měsíce, který je knihovníkem zámekské knihovny Arcibiskupského zámku v Kroměříži. Ten u kastelána domluvil možnost pronajmout si k tomuto účelu zdarma překrásný Manský sál a pak už to jelo. Hudební doprovod nám obstarala Základní umělecká škola v Kroměříži pod vedením Jiřího Nepožítka a město Kroměříž zase dodalo drobné dárečky pro začínající čtenáře.

Letos koncem května jsme tedy ve dvou dnech již po jedenácté pasovali prvňáčky ve skutečně slavnostním duchu přímo na zámku: se zámekským knihovníkem za zády, za doprovodu slavnostních fanfár a s milou podporou vedení města Kroměříž. Vždyť pasovat 361 dětí ze sedmi kroměřížských základních škol na čtenáře není žádná legrace!

Od roku 2011 pasování prvňáčků na čtenáře knihovny probíhá ve dvou fázích. V první části v období mezi lednem a dubnem přijdou jednotlivé první třídy do knihovny, kde děti seznámíme s naším dětským oddělením. Pro mnohé je to poprvé, kdy do knihovny vůbec zavítají. Snadno zjistí, že se v našem dětském oddělení mohou cítit příjemně a bezpečně. Představíme jim všechno, co jako knihovna nabízíme, a rovněž možnost přijít i s rodiči, prarodiči nebo sourozenci. Hravou formou si ověříme, jak moc děti znají pohádky, písmenka a zda již zvládnou přečíst krátká slova. Všechny disciplíny jsou připraveny tak, aby je všechny děti zvládly. A pak už se mohou těšit na svůj slavnostní květnový den v Manském sále Arcibiskupského zámku v Kroměříži.

Máme radost, že i přes dvouletý covidový výpadek (ročníky 2020 a 2021) se podařilo spolupráci se všemi institucemi opět navázat a v tradici pokračo-

vat. Ve stanoveném termínu se děti dostaví v doprovodu své paní učitelky do zámku. Podpořit je mohou přijít jejich nejbližší – rodiče, sourozenci či prarodiče. Po přivítání a představení hostů poprosíme paní učitelky, aby představily své třídy, načež děti společně vysloví slavnostní čtenářský slib:

*Čeká na mě spousta knih
a chci vědět, co je v nich.
Slibuji tu dneska všem,
že budu pilným čtenářem.
Knížky budu opatrovat
a vždy se k nim hezky chovat.*

Poté už jsou jednotlivé děti jmenovitě vyvolávány, aby poklekly před zámekského knihovníka. Ten jim přiloží meč na rameno a pronese slavnostní větu: *Pasuji tě do stavu čtenářského*. Následně si děti od nás knihovnic přeberou pamětní list, drobnou pozornost darovanou městem Kroměříž a také knížku. Knihy každoročně objednáujeme díky projektu SKIP ČR *Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka*.

Bez spolupráce se všemi výše zmiňovanými institucemi bychom nemohly připravit akci, která má u dětí, jejich blízkých i u pedagogů tak kladný ohlas. Každoročně dostáváme velmi pozitivní zpětnou vazbu na to, jak si to děti báječně užily, jak slavnostně se cítily i jak jsme je my knihovnice překvapily historickými kostýmy.

Letošní pasování skončilo, a přestože jsme padaly únavou, už druhý den jsme se začaly těšit na ročník 2024.

Jménem všech kolegů oddělení pro děti a mládež Knihovny Kroměřížska, tj. rovněž Kateřiny Slámové a Lucie Čevelové, sepsala

KAMILA ZIKMUNDOVÁ
| zikmundova@knihkm.cz

Zpátky do knihoven! – Heslo nejen pro BMČ 2023

Když se v Sekci veřejných knihoven SKIP začalo uvažovat o zaměření dalšího ročníku Březen měsíc čtenářů (dále jen BMČ), chytlavé motto „Zpátky do knihoven“ bylo od začátku pro ročník 2023 horkým favoritem. Vyjadřovalo to, co si většina z nás přála: plnohodnotný návrat našich čtenářů a návštěvníků, nadšení knihovníků pro další období a odeznění covidových obav. Také jsme měli na zřeteli, jak moc je vždy důležité, aby se zaměřením souznělo co nejvíc kolegů – od těch z knihoven velkých, menších i těch úplně nejmenších obecních, oborových i specializovaných, budou-li chtít.

Nápad získat pro podporu knihoven veřejně známé tváře, které jsou se čtením a knihovnami uvěřitelně spjaté, pak zvolené zaměření jen doplnil. Nabídlí jsme tedy českým knihovnám pro BMČ 2023 téma, vlastní web, dostupnou grafiku, bohatý nápadník možných aktivit i možnost sdílet fotoalbum každým dnem bohatší o další osobnosti, které ke svým fotografiím připojily jednoduché sdělení „Mám rád/a knihovny“. Bylo tak skvělé, jak se knihovny aktivizovaly, jak kontaktovaly „své VIP“, jak ono album utěšeně narůstalo!

Osobně jsem moc ráda, že svou fotku připojili třeba herci Saša Rašilov, Míra Nosek, Vašek Jílek, Martina Preissová nebo četník Michal Dlouhý. Všichni jmenovaní – a vím to z osobní zkušenosti – s knihovnami dlouhodobě spolupracují, mají k četbě i knihovnám vážný vztah a jejich proklamace je tedy pravdivá. Vlastně mne docela mrzí, že jsme se zatím neposunuli v uvažování, jak z tak příjemného portfolia dále těžit. Ale ono to v naší sekci určitě vyhublá!

Čtenář roku

Každopádně „Zpátky do knihoven“ zvalo své čtenáře více než 300 knihoven (tedy těch, které se zaregistrovaly na webu BMČ). V každém kraji byl také oceněn Čtenář roku. V návaznosti na „Zpátky do knihoven“ to byl letos ten čtenář, který navštěvoval svou knihovnu v předchozím roce nejčastěji. Celostátní vítěz byl letos z Liberec-

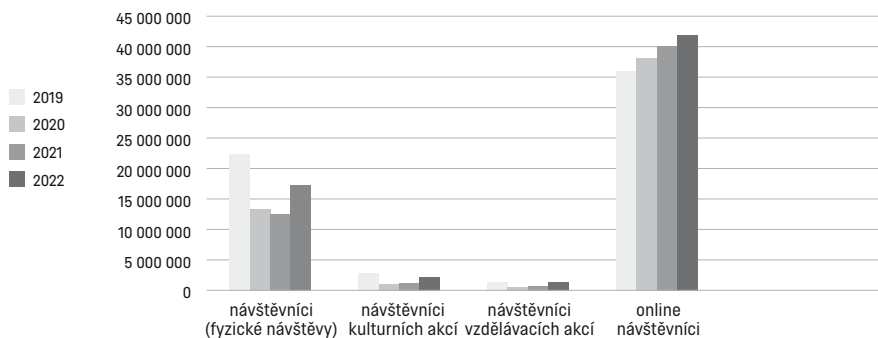
kého kraje. Vojtěch Trka navštívil svou českolipskou knihovnu v loňském roce celkem 298krát! A zajímavé třeba je, že pan Trka nebydlí přímo ve městě a z místa, kde žije, jezdí do knihovny dvakrát až třikrát týdně na kole. Takže týdně několik desítek kilometrů! Díky spolupráci SKIP s Magnesii Literou si ocenění převzal 17. 4. 2023, a to v 17. minutě přímého přenosu České televize při slavnostním předávání cen za nejlepší knihy uplynulého roku. Pokud vám to uteklo, podívejte se na i-vysílání ČT...

Řeč čísel: vracejí se čtenáři do knihoven?

A teď zpátky do knihoven. Jak to tedy vlastně s tím světem u nás po covidu je? Máme se bát? Vrátili se čtenáři? Půjčují si? Čtou? Chodí? Něco už přeci víme – máme totiž k dispozici statistická data z ukončeného roku 2022 (viz Graf 1). Tedy z roku, kdy naši činnost neovlivňovala žádná vládní nařízení. Z roku, kdy jsme mohli čtenářům nabízet opět setkávání, vzdělávání i zábavu.

Nejsem matematik ani statistik, text nemá ambici být odbornou interpretací čísel, která nám rok 2022 přinesl. Oslovila jsem ale řadu svých kolegů a kolegů s prosbou, zda by mi popsali své aktuální zkušenosti, problémy i případné změny, které si postcovidové období v jejich knihovnách vyžádalo, a na něco z toho určitě usuzovat lze.

Graf 1: Návštěvníci knihoven

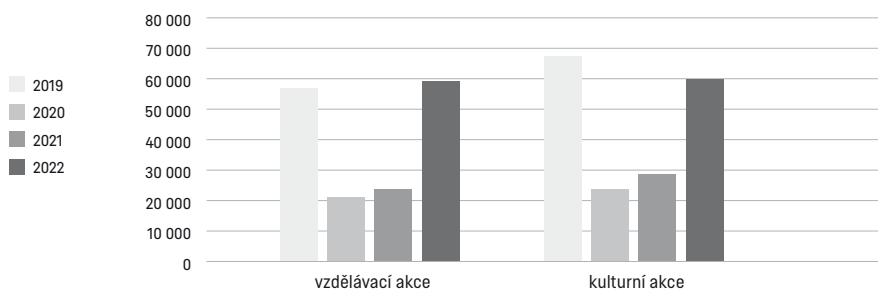

To, že roky 2020 a 2021 zaznamenaly ve statistických parametrech obrovské propady, nás asi nikoho nepřekvapí. Porovnáváme-li tedy např. roky 2021 a 2022, můžeme interpretovat návrat uživatelů do knihoven opravdu s přehledem. V publikaci *Kultura v číslech 2022*, kterou sestavuje NIPOS, se v oddíle knihovny dočteme, že objem výpůjčních služeb tradičních tištěných dokumentů (knihy, periodika) se v tomto období meziročně zvýšil o 19 % (celkem 41,6 mil výpůjček). Počet registrovaných čtenářů vzrostl celkově o 9 %, u dětí do 15 let dokonce o 21 %! Zvýšil se i počet návštěvníků veřejných knihoven, a to o 13 %. Nárůst registrujeme v počtu akcí pro veřejnost, tady se číslo oproti roku 2021 více než zdvojnásobilo.

pro maloobchodní provoz prodejen a pro pořádání kolektivních aktivit jsme v knihovnách museli dodržovat pravidla určená pro provoz muzeí, galerií, hradů, zámků, v jistých segmentech činnosti pak také podle koncertů, poutí, slavností. Už jste to zapomněli? Kompletní přehled, když si budete chtít na tohle období zavzpomínat, najdete například ve *Výroční zprávě o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2021* na webu Knihovnického institutu.

A tak ještě zkusme k roku 2022 postavit čísla z období před pandemií. Jak vidíte na grafech se základními ukazateli, lze konstatovat, že lidé se do knihoven vrací, čísla postupně stoupají. Rozhodně nemáme hotovo, je jisté třeba nadále tento vývoj svou činností podpořit. Nástroje

Graf 2: Akce pro veřejnost

V porovnání s rokem 2021 jsou ta čísla velmi příznivá. Pro kontext je ale jisté dobré uvést, že rok 2021 byl snad nejvíc ovlivněn dlouhou řadou vládních opatření, pro naši praxi často dost nepřehledných. Připomínám, že základní provoz knihoven byl ovlivňován především podmínkami

a metodiku známe, cíl máme, požadavky a očekávání svých čtenářů monitorujeme. Jsme motivováni, dobré nápady sdílíme. Zbývá jen dávat to najevo. Prostě ZPÁTKY DO KNIHOVEN!

GABRIELA JARKULISOVÁ
| sefova@knihovna-kh.cz

Události

Setkání emeritních ředitelů v Národní knihovně

Koncem dubna se v budově Národní knihovny ČR setkali bývalí ředitelé vědeckých knihoven. Jak k tomu došlo?

Prvním impulzem byla mailová korespondence bývalých ředitelů Zdenky Friedlové ze Zlína s Květou Cempírkovou z Českých Budějovic a nápad, zda by se nemohli bývalí ředitelé sejít v Praze, že rádi všichni z Čech i z Moravy přijedou. Nápad doputoval rychle do Prahy. Pokus sejít se v nějaké restauraci nebo kavárně nebyl úspěšný, vhodný samostatný salónek v centru Prahy se nepodařilo nikde zajistit.

Oba hlavní organizátory – bývalé ředitele Střeďochské vědecké knihovny v Kladně a Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem (dnes oba žijící v Praze) napadlo řešení naprosto samozřejmé – Národní knihovna. Vítek Richter žádosti obou okamžitě vyhověl a zajistil jednu ze zasedacích místností. Na nádvoří Klementina se v určený den a čas všichni nadšeně vítali!

Setkali se ředitelé, kteří odešli z knihoven v různých letech, někteří se sice funkčně minuli, ale všichni se znali a o svých nástupcích věděli. Podařilo se najít e-mailové adresy nebo telefonní čísla a všechny kontaktovat.

V určený den přijelo dvanáct emeritních ředitelů: z Brna (Jaromír Kubíček), Českých Budějovic (Květa Cempírková), Kladna (Jiřina Kádnerová, Jiří Mika), Liberce (Věra Vohlídalová, Blanka Konvalinková), Olomouce (Jitka Holásková), Ostravy (Lea Prchalová), Prahy (Vojtěch Balík), Ústí nad Labem (Aleš Brožek) a Zlína (Zdenka Friedlová). Chyběla kvůli onemocnění pouze bývalá ředitelka z Karlových Varů Eva Žáková. Z ředitelů dosud sloužících byla pozvána také Eva Svobodová z Hradce Králové, se všemi řediteli se zná nebo služebně potkala (dosud se s některými na bibliografických poradách a kolokviích pravidelně se-

Foto: archiv Víta Richtera

tkává). Z Národní knihovny se účastnil Vít Richter a přišli nás pozdravit současný ředitel Tomáš Foltýn a jeho náměstkyně Lenka Maixnerová.

Po uvítání všichni krátce vystoupili a seznámili ostatní se svými aktivitami po odchodu z ředitelské funkce. A bylo to vskutku zajímavé: někteří nadále vypomáhají ve „své“ knihovně různými aktivitami: zůstávají poradci současných ředitelů (jsou jakýmsi „přáteli po boku“), zpracovávají dosud nezpracované zajímavé sbírky dokumentů (ex libris), pracují a podílejí se na projektech knihovny, vyučují češtinu ukrajinské uprchlíky, jsou autory odborných regionálních publikací, zpracovávají hesla do *Slovníku českých knihovníků*, pracují jako průvodci po městě nebo muzeích, smluvně pracují v odborných ústavech jako odborní pracovníci nebo bibliografové, píší zajímavá chybějící hesla do české Wikipedie. A každý také krátce pohovořil o svých potomcích...

Po úvodním seznámení se debaty rozproudivy v kroužcích a nebraly konce. Po stolech putovala alba fotografií ze společných zasedání a studijních cest. Všichni upřímně poděkovali organizátorům za realizaci a Národní knihovně za vlídné přijetí. Pokud to bude možné, všichni se rádi potkají zase v příštím roce. Bylo to milé a nesmírně přátelské.

JIŘINA KÁDNEROVÁ | kadnerova@volny.cz

Inovace, spolupráce a výzvy umělé inteligence

(konference *Elektronické služby knihoven* ve Zlíně posedmé)

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně (KKFBZ) hostila letos v květnu v prostorách spolupřadatelství Knihovny Univerzity Tomáše Bati konferenci *Elektronické služby knihoven*. Tato bienální událost se již posedmé stala důležitým setkáním těch, kdo se zabývají inovacemi knihoven v digitálním věku. Nabídla bohatý program, který se dotkl klíčových aspektů moderního knihovnictví. Letos se konference vrátila k živému setkávání a diskuzím, k dispozici je záznam na YouTube a prezentace na webu KKFBZ.

Den první

Zahájil Vít Richter z Knihovnického institutu NK ČR s tématem zpřístupnění děl nedostupných na trhu. Představil využití Národní digitální knihovny a dalších digitálních knihoven v režimu DNNT, nový statistický modul, možnosti integrace DNNT do katalogů knihoven a plány na období 2024–2028 včetně přípravy nové licenční smlouvy s agenturou DILIA. Službu DNNT nyní využívá 263 českých knihoven a potenciálně až 1,6 milionu uživatelů.

Ján Kováčik ze Slovenskej národnej knižnice v návazném příspěvku popsal výsledky digitalizace na Slovensku s důrazem na přístupnost skrze digitální knihovnu DIKDA. Zvláště přístup k obsahu v režimu obchodně nedostupných děl je díky jednoduché registraci a dostupnosti v celém Evropském hospodářském prostoru (EHP) pro české knihovníky a uživatele velmi cenný. Obsah DIKDA se sklízí do portálu *Knihovny.cz* a odkazy na slovenské digitalizáty lze integrovat do katalogů knihoven.

Prezentace Pavlína Mazáčové z Masarykovy univerzity byla ukázkou využití digitalizovaného kulturního dědictví ve vzdělávání. Projekt *Humanitní vědy dokořán* ve spolupráci KISK s MZK a pěti gymnázii vytvořil 16 digitálních vzdělávacích zdrojů (DVZ) s využitím českého digitalizovaného kulturního dědictví. Vzniklé volně

Foto: archiv KKFBZ

dostupné DVZ reflektují moderní edukační přístupy a snaží se pomoci aktivní práce s nelineárním digitálním příběhem zaujmout středoškolské humanitními tématy.

Konference se věnovala i tématu umělé inteligence. Vědecký redaktor *Deníku N* Petr Koubský vysvětlil principy strojového učení a fungování nástrojů generativní AI, jako je ChatGPT či Microsoft Bing, které se rozšířily z laboratoří pro potřeby širokého využití. Očekává se, že tyto technologie zásadně změní povahu duševní práce a dokonce v některých případech člověka nahradí. Tato změna může mít stejný dopad jako průmyslová revoluce v 19. století.

Praktické možnosti využití ChatGPT v knihovnictví popsal Antonín Pokorný z Knihovny Univerzity Palackého. Uvedl konkrétní způsoby, jak využít umělou inteligenci v akvizici k získávání nových informačních zdrojů. Zcela zjevně je třeba nástroje AI v kontextu knihovnictví vnímat jako příležitost, nikoli jako hrozbu.

Spolupráci knihoven a škol se věnovali Jana Linhartová, Martin Jech a Martin Krčál v příspěvku o aktivitách portálu *Knihovny.cz* a jeho připravovanému propojení s aplikací databáze pomůcek coby výstupem projektu meziřesortní spolupráce MŠMT a MK v operačním programu JAK.

Lenka Maixnerová shrnula plán na modernizaci centrálních služeb NK ČR. Loňská analýza identifikovala služby, které je nutné modernizovat kvůli zastaralým technologiím i s ohledem na budoucí změnu knihovního systému. Nová řešení se hledají pro provoz agentury ISBN, Souborný katalog i národní autority. Ve fázi přípravy je *Registr českých knih* – platforma pro sdílení knižních metadat s nakladateli a knihkupci.

Den druhý

Druhý den konference zahájil David Janulík zkušenostmi Knihovny UTB z nasazení open source knihovního systému Koha. Představil důvody pro tuto volbu a prezentoval aktuální stav AKS i problémy, se kterými se během implementace setkali.

Jan Pokorný z NTK prezentoval rozsáhlý projekt vývoje platformy nové generace pro VaVal s názvem CARDS (Czech Academic and Research Discovery Services). Představil návrh ekosystému a šestiletý harmonogram projektu, který se zaměřuje na komplexní zpřístupňování elektronických informačních zdrojů a napojení na vě-

decká data. Integruje zejména knihovny z akademického prostředí.

Letošní novinku, půjčování online audioknih, popsala Zuzana Hájková z Jihočeské vědecké knihovny. Zajímavé informace se týkaly funkcí katalogu, který zobrazuje i přímé odkazy na e-knihy z fondu Městské knihovny v Praze (MKP) a díla DNNT. Čtenáři získávají veškeré informace na jednom místě bez prohledávání více zdrojů.

J. Stejskal a J. Mazura z MKP představili komplexní využití technologie RFID a samoobslužných zařízení v její síti. Unikátní v ČR je samoobslužná pobočka Kiosek (pozn. red.: viz *Čtenář*, 2023, č. 6, s. 211 – Povídání o Kiosku).

Martin Lhoták z KNAV popsal novou verzi České digitální knihovny, která slouží jako agregátor digitálních knihoven v ČR, a nástroje vyvinuté v rámci projektu DL4DH (Digital Libraries for Digital Humanities), jež umožňují vědeckým pracovníkům těžit data z krameriovských digitálních knihoven.

Závěrečný blok „bleskovek“ upoutal pozornost k příběhu výdejního boxu v Hradci Králové, využití Google Workspace v Nymburce, Krameriovi v režimu DNNT hradecké krajské knihovny a zavedení plateb za e-vypůjčky v Knihovně Jiřího Mahena z Brna. Svým aktuálním projektem kreativního vzdělávání kulturních pracovníků se představila také pořadatelská knihovna KKFBZ.

LIBUŠE PAVLICOVÁ | pavlicova@kfbz.cz

Co pro vás připravujeme...

- **Téma – Knihovnický institut: předchůdci, struktura, oddělení vzdělávání a ediční oddělení**
- **Knihovny v novém: MĚK Nový Jičín**
- **Krajské knihovny: Hravá knihovnička České školy v Řezně**
- **Škola knihovně, knihovna škole: čtenářská dílna, lekce v knihovně i škole**
- **Z historie periodik na území dnešní ČR: Světozor**
- **Univerzitní knihovníci na zájezdech v Berlíně a ve Francii**
- **Devátý workshop pro metodiky veřejných knihoven v Kutné Hoře**
- **Vzdělávání:**
 - kurzy mediálního vzdělávání seniorů v knihovnách
 - MAP rozvoje vzdělávání v karvinské knihovně
- **PŘÍLOHA „DĚCKAŘI DĚCKAŘŮM“: Šifer plná kniha a další materiály.**

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli!

Virtuální výstavy i studentské praxe

Nina Wančová se ve své akademické i pracovní kariéře věnuje využití nových médií a technologií v paměťových institucích. Její snahou je větší propojení veřejnosti s uzavřenějším akademickým prostředím a oborovými institucemi. V rámci Mladého SKIP, sekce Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR, se věnuje tématu univerzitních praxí a jejich přínosu pro studenty i instituce. Rozhovor s ní je úvodní částí nové rubriky, ve které budeme představovat nastupující generaci pracovníků knihoven.

Jak Nina Wančová sama uvádí: *Pojďme se na praxe dívat jako na náš společný zájem, jak mladé lidi dostat do knihoven, jak jim ukázat, že je to místo pro seberealizaci, jak mladé lidi nadchnout, aby chtěli zůstat u toho, co studovali.*

Ve své doktorské práci se věnujete významu role nových médií v muzejní prezentaci. Co vás vedlo k výběru tohoto tématu?

K tématu jsem přišla úplnou náhodou. Přivedl mě k němu můj tehdejší učitel, teď kolega Josef Šlerka, který se angažoval na festivalu Šrámkovy Sobotky (<https://franasramek.cz>). Součástí místního informačního střediska je i Muzeum Fráni Šrámka. Doktor Šlerka tenkrát řekl, že ho mrzí, v jaké situaci se muzeum nachází, že není pro návštěvníky atraktivnější. Načul, že by dal studentům za úkol, aby ho zkusili nějakým způsobem osvěžit. Já se pro to úplně nadchla. Přes veškerou počáteční nervozitu jsem se k projektu přihlásila a zpracování výstavy se díky tomu stalo náplní mé magisterské práce. Kolega Šlerka potom dodal, že když už jsem s projektem začala, bylo by docela fajn, aby projekt nezůstal jenom na papíře. Chopila jsem se toho jako výzvy a projekt dále rozvíjela. Podařilo se mi získat grantové prostředky ze dvou grantů a muzejní výstavu jsem díky nim předělala a inovovala.

To bylo takové moje první setkání s tématem technologií nových médií a výstav a vrhla jsem se do toho úplně po hlavě. Asi proto, že jsem

měla pocit, že téma spojuje všechny mé předchozí zájmy. Malovala jsem, mám hluboký vztah k umění, zároveň jsem ráda četla, nevadí mi ponořit se do teorie toho, jak věci fungují [nadšeně vyjmenovává]... a také jsem se věnovala filmu a audiovizuálním médiím a žurnalistice. A v muzeích se vše zmíněné setkává.

Z hlediska praktických inovací v muzeích jste také spolupracovala na projektu INDIHU (Vývoj nástrojů a infrastruktury pro digital humanities). Jak jste se k této spolupráci dostala? Co vidíte jako svůj největší příspěvek projektu?

Myslím, že INDIHU byl a stále je skvělým projektem, protože stále běží. Pracovala jsem v Národní knihovně ČR na projektu *Knihy znovu nalezené* (<http://knihyznovunalezene.eu>). V rámci popularizace byla mimo jiné vytvořena i virtuální výstava. Myslím si, že na základě těchto zkušeností se potom formoval projekt INDIHU. Začali jsme se médiem virtuálních výstav zabývat ve spolupráci s knihovnou Akademie věd ČR a dal-

šími jejími ústav, namátkou zmíním Archeologický ústav, Ústav pro českou literaturu, Etnografický ústav, Filozofický ústav. Nástroj na tvorbu virtuálních výstav se ujal a zároveň jeho využití umocnila situace kolem pandemie covid-19, během které došlo k uzavření kulturních institucí. Muzejníci tak měli možnost nástroj během té doby využívat, včetně samotného Národního muzea.

V současné době ho dále rozvíjíme ve spolupráci s Muzeem umění Olomouc v rámci Norských fondů. Schyluje se k tomu, že nástroj spustíme v jeho vylepšené podobě, a to zejména pro online návštěvníky. Zároveň posilujeme interaktivní složku rozvíjením her, které nástroj nabízí. K využívání existuje bohatá dokumentace i s manuálem, takže technických překážek ve využívání obecně moc není.

V rámci výuky na ÚISK (Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK) také mimo výuku předmětů spojených s muzejnictvím zaštiťujete i průběh praxí pro studenty. Jak vnímáte propojení praktického a exaktního přístupu k výuce na univerzitě? Jaké jsou podle vás hlavní výhody a nevýhody současné podoby praxí v rámci ÚISK?

Jsem ráda, že tahle otázka padla. Považuji praxi za hodně důležitou. Někdy mám ale pocit, že o tom nepanuje obecná shoda, že se praxe berou spíš jako organizační úkol a byrokratická zátěž a nevěnuje se jim taková pozornost, jakou by si zasloužily. Celkově praxe pro mě nejsou jen součástí jednoho vymezeného předmětu. Do svých předmětů zařazuji hodně praktických úkolů. Uvědomuji si, že i když se snažím předat studentům nějakou svou těžce nabytou zkušenost, tak přestože odkývají, že je jim to jasné, tak se jim to do krve nedostane a nestane se to součástí jejich repertoárů dovedností.

V Mladém SKIP jsme si proto pro první rok zvolili téma praxí. Chceme zmapovat, jakým způsobem jsou vedeny a jací aktéři do nich vstupují. Konkrétně mluvím o instituci, mentorovi, škole a studentech a o jejich očekávání. Domnívám se, že univerzitní praxe dokážou ovlivnit, zda studenti nakonec do institucí nastoupí, nebo ne. Jsou takovým prvním setkáním s tím, jak by to mohlo vypadat v realu. V rámci knihoven je výhodou, že jejich pracovní prostředí naši studenti

Nina Wančová vystudovala žurnalistiku na Vyšší odborné škole publicistiky se zaměřením na audiovizuální média a Literární akademii. V magisterském programu na ÚISK vystudovala Studia nových médií a v doktorském studiu Informační vědy se věnovala aplikaci nových médií a technologií v muzeích. Zabývá se možnostmi využití nových médií a technologií v paměťových institucích, zejména v muzeích a při výstavách. V rámci muzeí a výstav spolupracovala na projektech v Hrdličkově muzeu člověka na PřF UK, na výstavě v Institutu Paměti národa, v Muzeu Fráni Šrámka a aktuálně v rodném domku Vítězslava Háška. V knihovnářích (Knihovna Akademie věd ČR, Národní knihovna ČR) se podílela na projektu *Knihy znovu nalezené*.

Foto: Hrdličkovo muzeum člověka PřF UK

z pozice čtenáře znají. Může však docházet k omezeným nebo zkresleným představám o tom, co všechno taková práce může obnášet. Třeba vidí jenom výpůjční pult, ale už nevidí, že v rámci práce v knihovně můžete například vytvářet i software pro tvorbu virtuálních výstav. Stejně tak můžete být knihovník, který nikdy nebude mluvit se čtenářem. Mluvím i o pozici informačního pracovníka, jehož pracovní náplň je pro spoustu lidí hůř uchopitelná, a dalších zaměstnání nejenom v knihovnách, ale i v jiných institucích, ve státní správě i v byznysu a v neziskovém sektoru.

Co by podle vás lepším praxím pomohlo?

Rozhodně by se mi líbilo, kdyby byly praxe v mnohem větším propojení mezi všemi stranami, tzn. student – škola – instituce. Myslím si, že pro instituce je to jedinečná příležitost, jak se dostat do kontaktu s mladými lidmi, kteří by jednou potenciálně mohli být jejich zaměstnanci.

Mohou tím také zjistit, jaká jsou očekávání mladé generace. Rozvojem informačních a komunikačních technologií dochází ke změně v možnostech organizace práce a díky studentům na praxi by se pro ně mohly vytvořit lepší podmínky. Praxe na ÚISK mám na starosti už několik let; teď se o agendu dělím s kolegyní Pavlínou Kolínovou a pokoušíme se všemi silami budovat vztahy právě s institucemi, kam studenti docházejí. Snažíme se poukázat na to, že profesní vzdělávání budoucích pracovníků je naším společným cílem a zájmem. I z toho důvodu vytváříme sadu doporučení, jak praxe uchopit, jak mladé nadchnout, aby zůstali u toho, co studovali.

Jste také garantkou předmětu s názvem Odborné fórum. Předmět umožňuje studentům vyslechnout si přednášky různých odborníků, kteří aktuálně přispívají k rozvoji témat spojených s knihovnictvím a informační vědou. Stála jste u zrodu tohoto předmětu? Jak jste spokojena s jeho průběhem a jakými dalšími informacemi byste nalákala případné budoucí posluchače?

Jedná se o tradiční výběrový seminář, který funguje více než deset, možná i patnáct let. V jeho čele se vystřídala celá řada pedagogů. Mám ho

na starosti několik let a od letošního roku společně s již zmíněnou kolegyní Pavlínou Kolínovou. Tímto jí také děkuji za její nové impulzy. Snažíme se předmětem a výběrem jednotlivých přednášejících ukázat na to, že informační věda a knihovnictví je hodně interdisciplinární obor s mnoha různými podobami. Dáváme prostor různorodým tématům a projektům, protože v knihovnách a obecně v knihovnických institucích se realizuje spousta grantů a projektů, které klasická výuka zkrátka neobsáhne. Také tím vyjadřujeme, že tu pro odbornou veřejnost jsme, že se o ni zajímáme a že jí tu otevíráme prostor. Pokud by to tedy četl někdo, kdo by chtěl se svým tématem vystoupit na *Odborném fóru*, tak jsme tomu určitě otevření.

Na zápočet studenti píšou seminární práce, kdy rozvíjejí jedno z uvedených témat. Myslím si, že samotný výběr je zajímavým zrcadlem k tématům, která jsou teď aktuální. Podařilo se nám vydat nejzajímavější a nej kvalitnější práce z daného akademického roku už ve dvou sbornících (<https://uisk.ff.cuni.cz/cs/pro-verejnost/odborne-forum/>). Díky tomu témata posouváme z univerzity zpět k odborné veřejnosti a noví uchazeči o studium na našem ústavu mohou vidět, čím se tu zabýváme. Na přednášky je vřele zvaná i širší veřejnost.

ANNA FUCHSOVÁ | afuch18@gmail.com

Jednotlivá témata minicyklu:

- Pomůcky ve škole i v knihovně
- Čtenářská dílna a lekce v knihovně i škole
- Hry (nejen) do školní knihovny
- Rekvizity při rozvíjení čtení
- Metody vhodné pro rozvoj čtení v knihovně

rou čtenářské gramotnosti napříč obory a předměty se začalo portfolio dostupných pomůcek rozšiřovat – dá se říci – doslova raketovou rychlostí. Mezi pomůckami dominují hmotné pomůcky podporující individuální kritické myšlení při samotné četbě knih a samozřejmě různé pracovní sešity.

Před – během – po

Zásadní věc! Nejvíce pomůcek, v podstatě ve své funkčnosti synonymních, můžeme nalézt v oblasti čtenářských strategií s jednoduchým názvem *Kladení otázek*. Zejména se jedná o čtenářské otázky, se kterými žáci pracují před čtením – během čtení – po čtení. Žáci si losují / hází / vytahují / trhají (podle typu pomůcky) otázky k jednotlivým sekcím čtení. Otázky mapují vše, co se týká nejen obsahu knihy, ale i jejího vzhledu, dalších spoluvůrců knihy aj. Můžete tak narazit na otázky typu *Poznáš z obálky knihy, o čem kniha bude?*, *Vyvíjí se prozatím příběh podle tvých představ?*, případně *Kterou situaci z knihy bych chtěl zažít a proč?* Otázky jsou velmi variabilní, charakter jednotlivých úkolů se liší podle dané pomůcky. Jedno však mají společné: podněcují čtenáře hlouběji se zamýšlet nad samotnou knihou, motivací pro její výběr aj.

Kostky, sáčky, věž

Pomůcky, které si školy a knihovny mohou zakoupit pro rozvoj čtenářského myšlení, jsou trojího typu, ale stejné myšlenky. Jako první se na trh dostaly **čtenářské kostky**. Byla to reakce na zvýšenou poptávku po pomůckách k rozvoji čtenářské gramotnosti v souvislosti s rozsáhlým dotačním programem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Výzva č. 56 – Čtenářské dílny z roku 2015. V sadě najdete šest kostek rozlišených do tří barev, žáci jimi hází a získávají otázku před – během – po čtení. Dnes si můžete pořídit již druhou sadu – tzv. pisatelské kostky.

Nedlouho poté, co se v českém školství natrvalo usídlil pojem čtenářská gramotnost a začalo se na jejím zdokonalování soustavněji pracovat, vykoukly na světlo **čtenářské sáčky**. Princip práce s pomůckou je velmi obdobný jako u kostek: žáci si z jednotlivých sáčků losují otázky a poté je zpracovávají na základě individuální práce se svojí knihou. Nabídka sáčků se také rozrostla o další sadu otázek, tentokrát zaměřených na postavu, děj a prostředí.

Poslední „otázkovou“ pomůckou pak je **čtenářská věž**. Ta je podle mého názoru do knihovny asi top. Je vytvořena na principu klasické jenga věže; pouze na kostkách, které žáci z věže vytahují, mají napsané otázky. A jak jinak než před – během – po čtení. Žáci napříč věkem baví hrát hru, soustředit se na rovnováhu věže, zároveň pak odhalovat otázky k četbě. Kostky věže jsou rozděleny stejně jako kostky a sáčky do tří barev, žáci tedy vytahují každý třikrát. I přes mé osobní preference – ať zakoupíte jakoukoli pomůcku, všechny jsou super.

Vyšší level

Vyjma těchto více méně univerzálních otázek hodících se na jakoukoliv knihu podle čtenářových preferencí můžete využít i kompletně připravené čtenářské lekce. Tyto „krabičky“ obsahují karty ke konkrétním knihám a jsou rozděleny na několik samostatných aktivit. Takto připravené lekce Vám velmi usnadní přípravu na program, dodají inspiraci a mnohdy i zachrání reputaci (!).

Portfolio pomůcek se neustále zvyšuje, nabídka začíná být daleko pestřejší než na počátku samotného masového rozvoje čtenářské gramotnosti. Jak školy, tak knihovny si v nabídce dokážou najít to ideální téma/témata právě podle jejich zaměření.

Text a foto: **JITKA VYPLAŠILOVÁ**
| Jitka.Vyplasilova@centrum.cz

Škola knihovně, knihovna škole

Pomůcky ve škole i v knihovně

Když se spojí učitelka českého jazyka a literatury a knihovnice dětského oddělení v jednu osobu, mohou se dít divy. A ony se opravdu dějí. Lepší kombinace obou profesí nejspíš neexistuje. Každá profese totiž přináší jiný úhel pohledu. Napůl knihovník/napůl učitel umí práci s knihou a učení literatury skvěle skloubit dohromady. Publikujeme úvodní část nového minicyklu.

Podpora čtení a čtenářské gramotnosti je v současnosti na vzestupu – snaží se školy a jejich učitelé, snaží se knihovny i různé asociace a neziskovky. Zároveň se různé vzdělávací firmy a nakladatelství zaměřují na výrobu pomůcek

pro rozvoj čtenářské gramotnosti a čtenářského myšlení. Zpočátku byla na trhu s takovými pomůckami, zejména pro 2. stupeň základních škol, velká díra. Vše stálo na nápadu a samovýrobě učitele, potažmo knihovníka. S přibývajícím podpo-

Tři písmena v logu Krajské knihovny Vysočiny

V loňském roce slavila Krajská knihovna Vysočiny 20. výročí svého vzniku jako krajské instituce. Rok 2002 tak byl pro knihovnu obdobím velmi významným, nastartoval velké množství postupných změn, z nichž jednou bylo také vytvoření jednotného vizuálního stylu.

Přechodem z okresní knihovny na krajskou instituci prošla knihovna zcela zásadními přeměnami; k původním činnostem a aktivitám přibýly projekty a akce zbrusu nové. Svou činnost zahájila *Univerzita volného času*, zaměřená na celoživotní zájmové vzdělávání dospělých, která se z počátečních několika málo oborů rozrostla do dnešní desítky oborů pro stovky účastníků, jejichž zájem o přednášky neustále roste. Vzniklo zcela nové oddělení specializovaných služeb pro hendikepované uživatele, stejně tak moderně vybavené oddělení multimediálních služeb m-centrum, které nahradilo stávající hudební oddělení. Do prostor knihovny bylo také situováno nové, špičkově vybavené digitalizační pracoviště. Díky němu se elektronické podoby dočkaly historické tisky, monografie, periodika, kroniky atd. a byla navázána široká spolupráce s muzei, archivy, galeriemi a dalšími institucemi v kraji. Knihovna se rovněž stala spolupořadatelem každoročně probíhajícího Podzimního knižního veletrhu.

V průběhu všech přibývajících změn, inovací a nových služeb se také pravidelně aktualizovaly a upravovaly webové stránky knihovny, aby byly uživatelsky přívětivé a přehledné. Zároveň vystala potřeba vytvoření jednotného vizuálního stylu, srozumitelného a jasného, usnadňujícího vnitřní i vnější komunikaci. V průběhu roku 2012 tak bylo vypsáno výběrové řízení, jehož účastníci měli za úkol předložit svůj návrh logotypu a jeho variant, návrh plakátu v různých formátech na libovolnou akci knihovny, letáku, čtenářského průkazu, webové stránky, vizitky, propagačních materiálů aj., zkrátka představit svůj ucelený koncept. Za

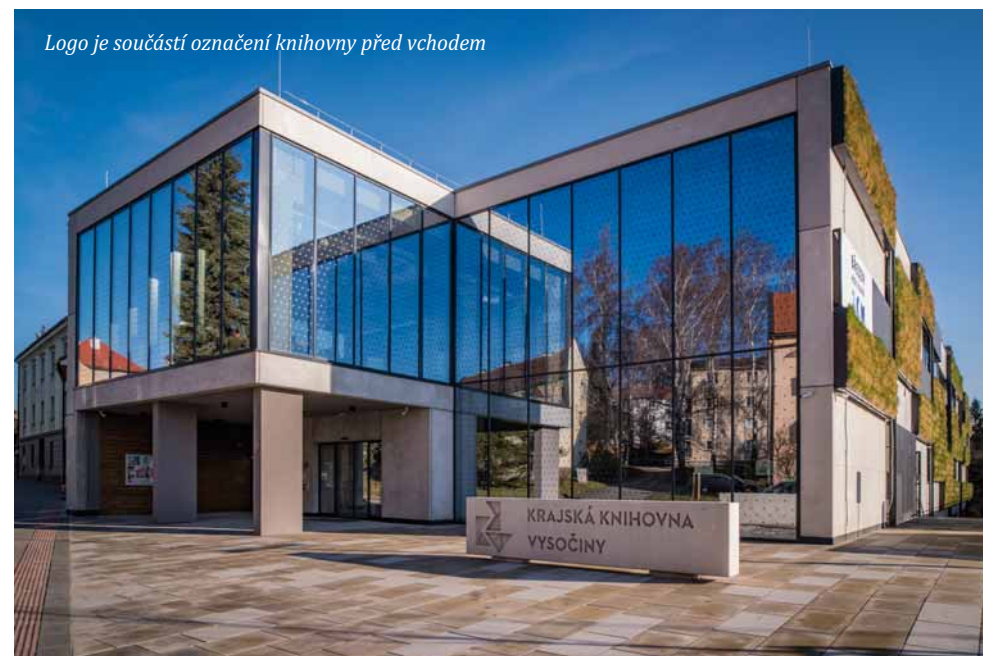
vítězný vybrala hodnotící komise návrh Romany Bartoňkové a Jana Herynky z olomouckého studia Design Herynek. Na tomto návrhu bylo oceněno profesionální zpracování, možnost interpretace různými způsoby a v neposlední řadě i zachování vztahu k Vysočině. Pole vyjádření poroty autoři rovněž prokázali cit pro kompozici i variabilitu, která umožňuje vizuální identitu dále rozvíjet.

Logo vychází z počátečních písmen názvu knihovny – KKV. Jejich geometrická stylizace symbolizuje jednak otevřené knihy, jednak přelomené stránky papíru. Také barvy byly zvoleny záměrně – modrá barva symbolizuje vzdělávání, rozhled a volnost, zelená ekologii, přírodu a lidský rozměr, fialová má institucionální prvek. Grafická značka je doplněna o název, který je v barvě černé. Pro typografii jednotného vizuálního stylu byla zvolena rodina písem Neutraface 2 a Neutra Slab amerických House Industries. Tvar loga je rozpracovaný do grafických sestav, které se dají různě modulovat, tvarovat, násobit, název i logo jsou navíc navrženy tak, aby ve vybraných případech bylo možné použít každou část zvlášť.

V roce 2020 se knihovna ze starých, kapacitně už nevyhovujících prostor stěhovala do nově postavené moderní budovy a s ní i logo, které zde více než dříve upevnilo své místo; uživatele provází na orientačních tabulkách, dveřních tabulkách, plakátech, reklamních materiálech či v černobílé variantě na skleněných dveřích kanceláří. Čas ukázal, že jednotný vizuální styl je důležitý, tvoří nedílnou součást komunikace se čtenáři a uživateli knihovny a umožňuje dotvářet jednotnou image.

JANA FIALOVÁ | fialova@kkvysociny.cz

Logo je součástí označení knihovny před vchodem

Ukázka informační vývěsky

Černobílá varianta loga na dveřích kanceláří – díky tomuto polepu se z původně průhledných kanceláří, uživatelsky ne úplně přívětivých, staly příjemné prostory

Reklamní materiály
s různými variantami loga

Ukázky plakátů k akcím

KRAJSKÁ KNIHOVNA
VYSOČINY

INSPIRUJI KE
ČTENÍ S RADOSTÍ

SEMINÁŘ PRO PEDAGOGY
1. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Odborný seminář pro pedagogy, kteří se věnují vzdělávání dětí v oblasti čtenářství a čtenářských kompetencí.

pondělí 17. 10. 2022
14.00 – 17.30 hodin

WORKSHOP - Podpora čtenářství a rozvoj čtenářské gramotnosti na 1. stupni ZŠ

Lektorka:
Mgr. Veronika Peslerová

pondělí 24. 10. 2022
16.00 – 17.30 hodin

WEBINÁŘ - Tři plamínky, které zažehávají vašeň ke čtení

Lektorky:
Julie Dominika Zemanová
a Marie Podvalová

Krajská knihovna Vysočiny
Děti a mládež
T: 569 400 484
detske@kkvysociny.cz

Podpora Krajské knihovny Vysočiny

CZ C129

Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě

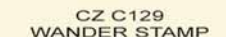
Vzdělávací, kulturní a informační centrum s mottem „Knihovna – důležité místo ve Vašem životě.“

GPS: 49°36'18" N, 15°35'01" E

www.kkvysociny.cz

CZ C129 Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Ysočina Regional Library in Havlíčkův Brod
Educational, cultural and information centre with the motto
"The library - an important place in your life."

CZ C129 WANDER STAMP

Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Turistická vizitka (samolepka) věnovaná Krajské knihovně Vysočiny

Periodika na území dnešní ČR

Národní listy – nejvýznamnější český politický list

Od přelomu 50. a 60. let 19. století začaly v českém prostředí sílit snahy o založení českého politického listu. Soustředily se především, ale nejen kolem „národních liberálů“ z okolí Františka Ladislava Riegra (1818–1903). V září roku 1860 se v domě U Halánků sešli F. L. Rieger, F. Palacký, J. E. Purkyně, F. Šimáček, E. Grégr a další osobnosti, aby projednaly možnost vydávat politický list, který by reprezentoval liberální křídlo české politické scény. A tak se objevily *Národní listy*.

Nejprve však bylo zapotřebí najít politicky do té doby málo angažovanou osobu, která by neměla potíže se získáním koncese na vydávání novin. Zvolen byl advokátní koncipient působící ve Frýdlantu JUDr. Julius Grégr (1831–1896), který koncesi 8. 11. 1860 skutečně obdržel. První číslo *Národních listů* následně vyšlo 1. 1. 1861. V prvním roce bylo vydavatelem zakladatelské družstvo v čele s Palackým a Riegrem. Již po roce však list přešel kvůli neuspokojivým hospodářským výsledkům do výlučného vlastnictví Grégra, který z něj postupně vybudoval úspěšné a ziskové noviny, které byly v opozici vůči vládě a reprezentovaly mladočeský proud české politiky, resp. nejprve mladočeskou část v tehdejší Národní straně, později od roku 1874 samostatnou Národní stranu svobodomyslnou.

V roce 1865 navíc došlo ke sloučení *Národních listů* a dalšího politického deníku *Hlas*, čímž se již tak bohatě personálně obsazená redakce dále posílila. Přes počáteční především obsahové neduhy se *Národní listy* postupně staly kvalitním listem, pro který Grégr nacházel vzor ve velkých západoevropských denících. Centrem kulturní rubriky se stal fejeton, významná byla i rubrika hospodářská a také válečné zpravodajství. Z řady spolupracovníků, které se Grégrovi

podařilo pro list postupně získávat, jmenujme např. Vítězslava Háška, Jana Neruda, Svatopluka Čecha či Josefa Anýže, který byl šéfredaktorem deníku od roku 1883 až do roku 1912.

Po smrti Julia Grégra se noviny dostaly do vlastnictví jeho dědiců a v roce 1910 je pak koupila Pražská akciová tiskárna. List se tím dostal pod přímý vliv tehdejšího předsedy Mladočeské strany Karla Kramáře. V období první republiky se pak *Národní listy* řadily k předním stranickým titulům reprezentujícím názory Československé národní demokracie. Zanikly za protektorátu v roce 1941 spolu s řadou dalších periodik. Jejich poslední číslo vyšlo 14. května.¹

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

Foto: Knihovna Národního muzea

¹ Při zpracování textu byly použity následující zdroje:

- BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1145-9 (ePub).
- BOROVIČKA, Michal et al. *Velké dějiny země Koruny české. XIIa (1860–1890)*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2012, s. 554–559.
- *Národní listy 1861–1941: jubilejní sborník*. Praha: Pražská akciová tiskárna, 1941.

Čechoamerická periodika v knihovně Náprstkova muzea: souvislosti, příběh, záchrana, digitalizace

Přijdou-li k nám na exkurzi do knihovny studenti, ptám se jich, s čím mají nejvíce spojeno Náprstkovo muzeum. Odpověď je obvykle „s indiány“. Někdy také „s Náprstkem“. O knihovně samotné vědí málo. Nicméně její dějiny a sbírky jsou mnohem bohatší a pestřejší, než tito studenti tuší – a my s nimi. A vůbec nikdy není zmíněn důležitý fenomén, který tuto knihovnu – kromě Vojty Náprstka a „indiánů“ – po léta formoval: propojení s krajanskými, zejména čechoamerickými komunitami.

Historie knihovny

Příběh knihovny se začal odvíjet s jejím zakladatelem Vojtou Náprstkem.¹ Synek z bohatého měšťanského domu U Halánků, dospívající student nadšený pro „národní věc“, vášnivý čtenář a shromažďovatel knih, podle přání matky studující práva ve Vídni, spíše však s ambicemi orientalisty, účastník bojů revoluce 1848 na bariádách ve Vídni a v Praze – a emigrant do Ameriky, kam ho přivedla nejen nutnost útěku před rakouskou policií, ale i touha po dobrodružství, ba dokonce sen založit zde českou kolonii.

Desetiletý Náprstkův pobyt v Novém světě mu přinesl v prvních letech jen nádenickou dřinu, zato další roky zhodnotil při svém pobytu v Milwaukee ve státě Wisconsin, kde provozoval knihkupectví s čítárnou. Finančně tento podnik sice tolik nevynášel, poutal k sobě ale pozornost obyvatel města. Náprstek, živý, společensky založený liberál, se brzy zapojil do činnosti tamních spolků – a rozhodl se vydávat letáky, později časopis *Milwaukee Flugblätter*. Tento antiklerikálně laděný list se považuje za jakéhosi před-

chůdce čechoamerických periodik – tištěného ovšem v němčině.

Náprstkův návrat v únoru 1858 vyvolal v provinční Praze téměř senzací. Přicházeli přátelé dychtiví zaoceánských dobrodružství i neobvyklých zkušeností. Náprstkova přirozená dovednost navazovat snadno kontakty a propojovat různé skupiny spolu s úmyslem „něco vskutku pro národ náš blahodějněho podniknout“ se spojily v osvětě konané zevnitř – v nově založené knihovně v rodném domě na Betlémském náměstí. Podstatné byly ovšem také prostředky, které tomuto cíli dopomohly – výnosný pivovar s vinopalnou; obojí dosud vedla jeho matka Anna Fingerhutová.

Knihovna se stala brzy místem setkávání, jedním z prvních pražských salonů. Zde byl také založen Americký klub dam (1865), pro který Náprstek sháněl a objednával literaturu k ženskému hnutí, dnes ceněnou a ojedinělou kolekcí. Základní fond knihovny tvořil zprvu zbytek studentského souboru knih, k nim přibyla produkce ze zrušeného knihkupectví v Milwaukee. Zpětně

Karel Jonáš (1840–1896) /vlevo/ s manželi Vojtěchem a Josefou Náprstkovými na terase u zadního vchodu do knihovny (1886/1887)

Klára Špecingrová-Baušová (1860–1918), první slečna bibliotekářka v Náprstkově knihovně v roce 1879

se doplňovala i veškerá česká beletrie, hojně však také z evropského trhu; další podporovanou skupinou byla encyklopedická díla. Obrovský přísun tvořila periodika, jak česká, tak dalších jazykových oblastí, s velmi širokým tematickým záběrem. Souběžně ovšem získávala knihovna i tituly čínské a japonské literatury či vůbec děl Orientu, celoživotní sběratelovy záliby.

Sbírky

Původní ráz knihovny, podporovaný i četnými dary domácích literátů, se začal zvolna měnit s uskutečňováním myšlenky na založení Průmyslového muzea v Praze. Tu podnítila návštěva Světové průmyslové výstavy v Londýně v roce 1862, kam se cíleně Vojta Náprstek se svými přáteli vydal. Akvizice knihovny se tedy začala odklánět směrem technickým: k vynálezům, patentům, výstavním katalogům.

Jenže: pak tu byli ještě cestovatelé a dobrodruzi, kterým štedrý mecenáš Náprstek poskytoval finanční základ jejich cest, uváděl je do společnosti a vítal po návratu. Není divu, že jimi získané předměty plynuly pak do muzea velmi hojně a postupně nahrazovaly vystavované (a zastarávající) průmyslové exponáty v domě U Halánků, později už v nově postavené muzejní budově (1886). To jsou tedy oni „indiáni“ Náprstkova muzea, četné etnografické sbírky – nejen

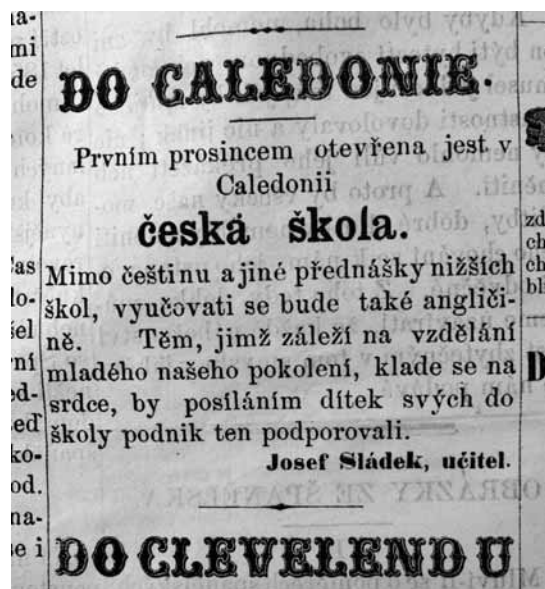
ovšem Severní Ameriky, ale všech světadílů. Je jen přirozené, že přibližně od počátku 90. let 19. století se v akvizičním programu projevila opět nová a tentokrát zásadní tendence sběru „cizokrajného národopisu“, v dnešním pojmu odborné etnografické literatury mimoevropských kultur – a tento program tvoří jednu z hlavních součástí akvizice knihovny Náprstkova muzea dodnes.

Ke sbírkám knižním se však přidávají i ty „neknižní“: měly posloužit při přednáškách či se stát základem badatelsky prospěšných sbírek do budoucna – plakáty, užitná grafika, kramářské tisky, mapy a plány, později přibývaly pohlednice, reklamní obrázky, litografické etikety. Součástí knihovny byly i fondy fotografické, které, ač ubýly přesunem do jiných oddělení, jsou stále velmi rozsáhlé. Až do roku 2011 byl začleněn do knihovny rovněž archiv Náprstkova muzea (NpM). A málo je známo, že knihovna NpM vlastní také kolekci několika set gramofonových desek Karla Čapka s nahrávkami etnické hudby.

Od smrti V. Náprstka po současnost

S historickým vývojem knihovny i jejích fondů „zahýbaly“ moderní dějiny. Neutěšené poměry muzea po smrti Vojty Náprstka (1894) a jeho manželky Josefy (1907) měly za následek velký propad nákupů jak předmětů, tak i knih; muzeum

¹ Z literatury k tématu například Milena SECKÁ. *Vojta Náprstek: vlastenec, sběratel, mecenáš*, Praha 2011; Martin ŠÁMAL. *Jsem svobodný...: edice rodinné korespondence Vojty Náprstka 1848–1858*, Praha 2017; Zdeněk ŠOLLE. *Vojta Náprstek a jeho doba*, Praha 1994; Stanislav KODYM. *Dům U Halánků: vzpomínky na Vojtu Náprstka*, Praha 1955; Bohumír LIFKA. *Vojta Náprstek, jeho život a dílo v památkách písemných, tiskových a obrazových: katalog výstavy*, Praha 1946; Julius ZEYER. *Vojta Náprstek: přednáška k sedmdesátým jeho narozeninám*, Praha 1896 aj.

Inzerát v čechoamerickém Pokroku (prosinec 1868) na výuku českých dětí v osadě Caledonia, kterou vedl později uctívaný básník Josef Václav Sládek

Titulní list Sokola Amerického z roku 1904; vycházel v Chicagu

doslova živořilo. Vývoj vedl posléze až k převzetí instituce do správy Země české (1932). Po druhé světové válce a aktu postátnění bylo připojeno k Národnímu muzeu. Hned na konci války a v následujících letech začaly také plnit knihovnu poválečné konfiskáty (knižní, ale ne výhradně), odepisovaly se, převáděly a někdy vracely – ale podstatné množství nám také zůstává dodnes.

Sečteme-li nyní svazky knihovny NpM, dojdeme přibližně k číslu 200 000. Zahrnuta je zde původní, již nedoplňovaná historická knihovna (přibližně 65 000), odborná a stále rostoucí etnografická knihovna, periodika, fondy nezpracované, fondy netříděné. Uloženy jsou na Betlémském náměstí, v depozitáři zámku na Zbraslavi a v depozitáři areálu Národního muzea v Horních Počernicích. Online katalog Portaro² obsahuje přibližně 52 000 záznamů; valnou většinu z nich najdete i v Souborném katalogu ČR. Díky dotacím na retrokatalogizaci v programech VISK se nám daří každoročně zpřístupňovat další unikátní oddíl původní Náprstkovy knihovny, včetně zajímavých soukromých celků. Něknižní fondy se odhadují na dalších 50 000 položek. Zpracováním ve webovém softwaru ProMuzeumWeb

prochází zejména plakátová sbírka a fond grafiky.³ O rozsáhlém projektu digitalizace periodik bude řeč ve druhé části tohoto textu.

Podstatnou součástí práce knihovny NpM jsou badatelské a rešeršní služby, kde se často – jak už naznačeno výše – prolínají požadavky na knižní fond s oním neknižním a archivním. Jsou tu i další činnosti známé všem knihovníkům: rozsáhlá síť domácí a zahraniční výměny publikací, služby MVS, práce spojené s ochranou fondu. A je důležité si uvědomit, že ač ctíme původní, dnes už ikonický prostor historické knihovny, není to jen ona, oč se musíme starat a co máme rozvíjet.

Poslední dva až tři roky se intenzívně věnujeme stavebnímu záměru nového depozitáře NpM v Praze – Horních Počernicích, kam se – věřte nebo ne – postěhují za několik let všechny sbírky muzejní, ale i veškerý knižní fond, a nadto i všichni pracovníci. Sladit požadavky knihovny s ostatními pracovišti muzea a nic do budoucna neopomenout není jednoduché... a kdo si tímto obdobím někdy prošel, byť obložen odbornou literaturou, normativními příručkami a zahrnut (cennými) radami, dá mi jistě za pravdu.

Významní pracovníci

Krátce ještě připomeňme některé důležité postavy – knihovníky. Vystřídalo se jich zde více a příběh se pojí ke každému, ale zmíníme alespoň **Kláru Špecingrovou-Baušovou** (v knihovně od 1875 do 1887), první z pěti dívek-sirot, které Vojta Náprstek ještě se svojí matkou Annou a později manželkou Josefou přijal na vychování. V odborné literatuře se uvádí jako první česká knihovnice; od svých patnácti let vedla Náprstkovu knihovnu a známé jsou i její práce překladatelské a bibliografické. Její nástupce **Stanislav Kodým** (zde v letech 1887–1889) dal knihovně precizní metodický základ a kodifikoval katalogizační pravidla, odborně na chod knihovny dohlížel až do konce 20. let; velmi oblíbená je také jeho kniha *Dům U Halánků* (1955). Z historie novodobé je to osobnost **Bohumíra Lifky** (1900 až 1987; v knihovně 1934–1958), vynikajícího odborníka i v jiných příbuzných oborech. Právě on to byl, kdo této knihovně svojí neuvěřitelnou pilí, erudicí a systematickostí vtiskl novou podobu a jasný program. Provedl ji také velmi nesnadným obdobím až do února 1958, kdy – obžalován z velezrady – musel své pracoviště opustit.

Krajanská knihovna

Celou tuto velmi stručně popsanou historii knihovny a sbírek provází úplně jiný, a přece velmi logický fenomén naznačený v samém úvodu – krajanská knihovna. Proč jsme se zatím o ní nezmínili? Je totiž s Náprstkem a jím založenou bibliotékou propojena od počátku a dalo by se na ni odkazovat kdekoli v textu.

Vraťme se k *Milwaukee Flugblätter*. Zánik listu v roce 1854 brzy vedl k přesvědčení, že v Novém světě velmi chybí periodikum určené rozvíjející se české komunitě – i proto Náprstek k počínu vlastního tisku důrazně nabádal v závěrečných letech svého pobytu. První dva tituly se objevily v lednu 1860: *Slowan Amerikánský* (Racine) a *Národní listy* (St. Louis). Máme je v knihovně i se stovkami dalších titulů; do Náprstkova domu po celá léta putovaly noviny a časopisy spolu s dalšími materiály dokumentujícími život Čechů za oceánem.

Bylo to logické a jednoduché. Komu jinému posílat český tisk než významnému emigrantovi, příteli všech prvních čechoamerických naklada-

telů, tomu, kdo jejich snahy ocenil, podporuje a uchrání ve své bohaté knihovně? Kromě svých výše naznačených funkcí se tedy knihovna navíc stala střediskem čechoamerického života: sem mířili krajané rovnou z Brém či Hamburku při návštěvě staré vlasti, tady byly vítány hromadné výpravy po zhlédnutí Národního divadla, účastníci sokolských sletů a další. Jejich příběhy by vydaly na mnoho studií.

Kromě tohoto historického základu posílily zmíněný fond ještě dva velké dary: sbírka krajaných periodik věnovaná Československým ústavem zahraničním v roce 1938 a tisky z krajanského oddělení knihovny Národní rady české v roce 1953. Upřesňuji: krajanský fond v naší knihovně netvoří jen čechoamerická periodika, avšak ostatní, tj. krajanská Evropa, Kanada, Jižní a Střední Amerika jsou pokryty jen torzovitě, spíše občasnými dary novější produkce 20. století, nehledě na pár čísel z Indie a Austrálie. Relativně největší kolekci tvoří vedle té čechoamerické také menšinové rakouské, poněkud více vídeňské listy, významné sice počtem titulů, ovšem až na výjimky zastoupené opět pouze jednotlivinami. Kdo by také v Praze sbíral cíleně do roku 1918 noviny vídeňských Čechů – nebyli jsme snad v jednom státě?

Celkový počet krajanských periodik a kalendářů v knihovně Náprstkova muzea činí 766 titulů, z toho přes 400 titulů je čechoamerických (tj. severoamerických), mnohé v souvislých řadách ročníků. Pro úplnost ještě dodejme, že několik z nich je slovensko-amerických: až na ojedinělé snahy amerických Slováků a Matice slovenské ve 30. letech 20. století se na Slovensku nikdy nevytvořilo centrum podobně cílené akvizice. To už by byla ale jiná historie, podobně jako nesmírně zajímavý vývoj tohoto fondu po nástupu Bohumíra Lifky do knihovny NpM v roce 1934 a jeho promyšlený záměr vybudovat *Krajanské museum s přidruženou Národní knihovnou Čechů a Slováků zahraničních*. Tehdy se doplňované počty krajanských památek (periodik, monografií, archivního materiálu i fotografií) znásobily podstatnou měrou.

MICHAELA TYDLITÁTOVÁ

| michaela.tydlitatova@nm.cz

Foto: archiv NpM

² <https://npm.opac.nm.cz/#/> ³ <https://vadecum.nm.cz/nm/>

Hudební databáze ve světě

Příspěvek obsahuje informace o existujících hudebních databázích, a to digitálním archivu CANTUS, Global Chant Database, NAXOS a RILM.

CANTUS (<https://cantus.uwaterloo.ca/home>)

Česko-kanadský digitální archiv CANTUS (Cantus database for latin ecclesiastical chant) se věnuje výzkumu zdrojů gregoriánského chorálu. Jedná se o volně přístupný elektronický zdroj. Podle statistiky z roku 2010 obsahuje významné informace o asi 380 000 zpěvech, které jsou ve středověkých pramenech. Nejčastěji jsou v této databázi umístěny antifonáře a breviáře.

Databáze je vhodná pro následující účely:

- hledání úplného obsahu indexovaného zdroje;
- zkoumání konkrétního rukopisu nebo liturgického centra;
- hledání rychlého přístupu k online archivům, kde se uchovávají digitální obrázky pro většinu zdrojů indexovaných CANTUSEm;
- vyhledávání chorálu podle textu;
- vyhledávání chorálu podle melodie;
- vytvoření nového inventáře atd.

Principy tohoto projektu jsou následující:

1. fulltextová katalogizace zpěvů, tzn. že kromě incipitu se u hudebních dokumentů zaznamenává i textový obsah;
2. identifikace zpěvů pomocí Cantus ID Number, tzn. že tabulka „Master Chants“ má obsahovat tři položky, tj. Cantus ID Number, druh zpěvu a standardizovaný fulltext;
3. otevřenost systému: data jsou volně sdílena elektronicky;
4. revize všech dat před publikováním: jednotlivé zpěvy jsou před publikováním kontrolovány členy týmu CANTUS.

Global Chant Database (globalchant.org)

Jedná se o projekt online databáze uchovávající melodie chorálu a středověkého jednohlasu. Cílem tohoto projektu je tvorba vyhledávacího systému, jenž není příliš složitý a je schopen obsáhnout dostupné online databáze spolu s tištěnými katalogy. Databáze si získala velký ohlas a renomé po celém světě.

V současnosti zahrnuje databáze cca 25 000 záznamů incipitů zpěvů spolu s informacemi o textu, melodii, žánru, modu a konkordancích v nových vydáních a dalších elektronických zdrojích. Autorem databáze chorálů je Jan Koláček – doktorand Ústavu hudební vědy Univerzity Karlovy v Praze. Databáze má sloužit vědcům a studentům při vyhledávání a identifikaci melodií chorálů spolu se zobrazením dostupných zdrojů. Uživatelé této hudební databáze sem mohou mj. přispívat prostřednictvím speciální aplikace. Databáze umožňuje propojení s jinými významnými databázemi.

Základní princip spočívá v přímém zadávání prostřednictvím pohybu not na notové osnově. Nemusí se složitě psát textové nebo číselné kódy.

Projekt se dále rozvíjí na níže uvedených principech:

1. důraz se klade na univerzalitu, tj. zaměření na středověký jednohlas a jeho rozvoj do současnosti;
2. databázi budují uživatelé.

NAXOS (<https://www.naxosmusiclibrary.com>)

Jednou z nejsvětovějších hudebních databází je nepochybně NAXOS. Uživatelé mají možnost poslechu klasické hudby. Je zde obsaženo více než 562 100 hudebních skladeb, jejichž počet se velmi rychle rozrůstá. Kromě klasické hudby se databáze nevyhýbá ani jiným žánrům, jako jsou např. world music, jazz, filmová hudba, klasický a moderní rock apod.

Prostřednictvím hudební knihovny NAXOS je možné vyhledávat podle osobností, kategorií, štítků, období atd. Na webových stránkách je řada dalších zajímavých nástrojů, jako např. hudební slovníček, novinky či různé doplňující zdroje.

Databázi hojně využívají všechny krajské knihovny, odborníci, studenti a pedagogové i individuální uživatelé v rámci celé ČR.

RILM – Répertoire international de littérature musicale (<https://www.rilm.org>)

Tato mezinárodní bibliografická databáze se hojně využívá nejrůznějšími českými muzikologickými a hudebními katedrami.

Hudební databáze RILM dokumentuje světové poznatky a zpřístupňuje je výzkumným a interpretačním komunitám z celého světa pomocí digitálních sbírek a nástrojů. Cílem je zahrnovat hudební informace ze všech zemí, ve všech jazycích a všech oborů a kultur. Tím databáze usiluje o podporu výzkumu v oborech umění, humanitních a společenských věd.

Informační produkty, které databáze RILM obsahuje:

1. abstrakta hudebních publikací s plným textem;
2. hudební encyklopedie;
3. Ttv. MGG Online, tj. základem je druhé vydání *Die Musik in Geschichte und Gegenwart* (MGG, 1994 až 2008), a nabízí nový a aktualizovaný obsah spolu s průběžnými aktualizacemi a revizemi;
4. index tištěné hudby;
5. tištěné publikace.

SIMONA HARAŠTOVÁ | HarastovaSimona@seznam.cz

Aby krajané znali své kořeny

Krajský spolek Beseda Czechoslovak Australian Association byl založen skupinou československých emigrantů, kteří žili v Austrálii od počátku padesátých let minulého století. Když po invazi armád Varšavského paktu v srpnu 1968 do Austrálie dorazila další vlna uprchlíků, rozhodli se tentokrát krajané založit organizaci, která by sdružovala všechny lidi československého původu a jejíž hlavní činností by bylo pomáhat nově příchozím zorientovat se v neznámém světě – najít si bydlení, zaměstnání a pomáhat například v kontaktu s úřady. Oficiální registrace spolku se tak datuje k lednu 1972.

Beseda se již tenkrát věnovala kulturním, společenským a sportovním aktivitám ve snaze udržet a zároveň oživit jazyky (český a slovenský), společné kulturní dědictví a národní tradice původních zemí a seznámit se i s kulturním a etnickým dědictvím Austrálie.

Již tehdy si krajané vyměňovali a vzájemně půjčovali knihy. Tam také můžeme najít prapůvod naší knihovny. Ta se k dnešnímu dni pyšní rozsáhlým fondem, který čítá přes 3000 svazků knih. Najdete zde široký výběr českých, slovenských a anglických knih, VHS videí, CD a DVD pro dospělé i děti včetně cenných exilových kousků. Digitalizace se dotkla i nás; pro zpřístupnění registru v digitální podobě využíváme aktuálně databázi Libib. Díky usilovné práci našich knihovnic se mohou návštěvníci podívat na přehled knih v knihovně Beseda i on-line: <https://www.libib.com/u/beseda>.

Knižní fond se stále doplňuje; rozrůstá se nejen díky štědrým darům od krajanů, ale i nákupem nových knih, kdy využíváme granty Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, a máme tak díky těmto institucím možnost nabízet i aktuální knižní novinky.

Spolek Beseda od roku 2018 nabízí i kurzy neformálního vzdělávání v českém jazyce pod Českou školou Canberra – od věkové hranice nejmenších dětí přes starší studenty až po dospělé krajané, kteří si chtějí připomenout rodný jazyk nebo se naopak naučit mateřský jazyk svých

předků od samého počátku. Česká škola Canberra je jediná škola ve státě ACT (Australian Capital Territory, tj. teritorium hlavního města Austrálie), která tak pořádá výuku češtiny a organizuje volnočasové vzdělávací i kulturní aktivity a projekty pro děti a studenty.

Beseda se tímto způsobem soustřeďuje nejen na jazykové vzdělávání, ale i prvky české historie, reálií, zeměpisu a na české zvyklosti a tradice. Naši studenti se učí nejen klasickou cestou, ale i formou projektů spojující prvky rozvoje vědomostí a komunikace v češtině a o češtině, to vše je podpořené prvky národní identity. Knihovna je k tomu nejen báječný prostor, ale i zdroj mnoha podkladů a pokladů.

Prostřednictvím rozmanitých činností se snažíme přirozeným způsobem probouzet kladný vztah k České republice jako k zemi, ze které studenti pocházejí nebo ke které mají rodinné vazby. Mnoho projektů vzniká i na základě návrhů dětí a studentů.

Vstup do knihovny a její interiér

Spolupracujeme i s českými institucemi na podporu českého jazyka, literatury a českého vzdělávání, např. s Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského, s časopisem *Krajanek* nebo Velvyslanectvím České republiky v Austrálii.

Žádné učení by se bez kvalitních podkladů neobešlo, a tak i Česká škola Canberra za příspěvku grantů přikoupila do knihovny učebnice, vzdělávací hry a didaktické pomůcky pro kvalitnější vzdělávání svých žáků. Veškeré tyto materiály jsou nedílnou součástí výuky naší školy a k dispozici v knihovně, a pomáhají tak prohlubovat nejen znalosti českého jazyka, ale i vědomosti

na úrovni nejen lexikální, gramatické, ale i komunikační a společenské.

Učitelé a studenti využívají knihovnu včetně dětské literatury, beletrie, časopisů. Rádi bychom ji obohatili o nové tituly, odborné pedagogické publikace apod., a to jak pro přípravu dětí do školy, tak při pomoci s učením správné výslovnosti, heterogenních skupin aj. Díky knihám a naší knihovně si udržují češtinu „živou“ krajané i jejich děti zde v Austrálii.

DANIELA WADEY | school@beseda.org.au

Foto: Neil Wadey

Autorka je zástupkyní prezidenta Besedy a ředitelkou Czech School of Beseda.

Do čísla přispěli

Ing. Daniela Divínová – Masarykova veřejná knihovna Vsetín ■ **Mgr. Lenka Dostálová** – Moravská zemská knihovna v Brně ■ **Mgr. Jana Fialová** – Krajská knihovna Vysočiny ■ **Bc. Anna Fuchsová** – Univerzita Karlova, studující ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. et Mgr. Simona Haraštová** – Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Knihovna Antonína Švehly ■ **Mgr. Michaela Holoňová** – Vědecká knihovna v Olomouci ■ **Mgr. Gabriela Jarkulišová** – Knihovna Kutná Hora ■ **PhDr. Jiřina Kádnerová** – emeritní ředitelka Středočeské vědecké knihovny v Kladně ■ **Mgr. Martina Košanová** – Národní knihovna ČR ■ **PhDr. Renáta Krejčí Salátová** – Národní knihovna ČR ■ **Marie Magdaléna Landsmannová** – Univerzita Karlova, studující ■ **Simona Lebánková** – Vysoké učení technické v Brně, studující ■ **Mgr. Jana Linhartová** – Knihovna Ústeckého kraje ■ **PhDr. Radek Liška** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Mgr. Michaela Mrázová** – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ **Mgr. Libuše Pavlicová** – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně ■ **Žaneta Pevná** – Vysoké učení technické v Brně, studující ■ **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Národní muzeum ■ **Tereza Ticháčeková** – Vysoké učení technické v Brně, studující ■ **PhDr. Michaela Tydlitátová** – Národní muzeum – Náprstkovo muzeum ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Jitka Vyplášilová** – knihovnice, učitelka; Základní a mateřská škola Domamil ■ **Ing. Daniela Wadey** – Beseda, The Czechoslovak Australian Association of Canberra and Region Inc. ■ **Bc. Markéta Prokeš Wittichová** – Nadace OSF ■ **Kamila Zikmundová** – Knihovna Kroměřížska

Knihovna očima studentů Fakulty architektury VUT v Brně

V rámci navázané spolupráce Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven v MZK a Fakulty architektury VUT v Brně se pro studenty každoročně vypisuje ateliérové zadání *Knihovna pro 21. století*. V loňském podzimním semestru v rámci úvodní fáze tohoto zadání vznikly literární texty, kdy se studenti měli zamyslet, jak si představují svět současné knihovny. Téma znělo *Co lze zažít v knihovně?* a literární forma byla ponechána na libovůli studentů.

Ateliérové zadání architekta J. Kratochvíla bylo vypsáno vertikálně pro studenty druhých až čtvrtých ročníků, v rámci něho vytvářejí ideové návrhy pro vytipované obecní knihovny, které předtím osobně navštívili. Současně jsou tyto návrhy konzultovány s Metodickým centrem pro výstavbu a rekonstrukci knihoven.

LD | Lenka.Dostalova@mzk.cz

Knihovníci

Život knihovníka není vůbec snadný
pohyb mezi regály měl by být ladný.

A vše kontrolovat ostržím to zrakem,
být vždy ve střehu,
nedumat nad zázrakem.

Byť všude kolem zázraků je plno,
jak stavět dům,
jak vypěstovat zrno.

V historii s Hanibalem překračovat Alpy,
v knihách o přírodě ihned nalézt malpy.

A v nastalém všeobecném zmatku,
založit od Čapka RUR i Matku.

Pravidlem je řadit knihy od A do Zet,
a za regálem vlevo, tam najdete klozet.

Písmena, slova, věty a řádky,
měl by znát tam a někdy i zpátky.

Výhruzně syknout, když někdo nahlas vzdychá,
za urvanou stránku držet chvíli ticha.

To všechno knihovník musí znát,
kontaktu s lidmi se nesmí bát.

ŽANETA PEVNÁ

Život věcí neživých

Knihovny jsou jako lidi. Odehrává se v nich toho tolik, ovšem málokdy všechny tyto příběhy vyplavou napovrch. Typů knihoven je spousta, ale není nad to se v jednom z těchto prostředí pohybovat a snažit se pochopit život věcí neživých.

Například takové smutné středoškolské knihovny, které jsou zřídka navštěvovány unavenými, na brzké vstávání si zvykajícími a často i z daleka dojíždějícími studenty. Tito žáci většinou zabloudí do knihovny jen kvůli jejich technickému vybavení, proto jsou tyto knihovny smutné, cítí se zneužívané jen pro zhlédnutí vtipných videí na youtube. Regály v těchto středoškolských knihovnách jsou často plné uplakaných, zaprášených knih, kterých se za celá léta dotkla maximálně znučená knihovnice se zájmem oživit si svoji směnu přeskládáním regálů s knihami ze seznamu k povinné maturitní četbě. Věří, že si jich takto čtvrtáci, už teď nestíhající přečíst ani jednu knihu, nějakým zázrakem lépe všimnou.

Ovšem vysokoškolské knihovny, to je jiná pohádka, tam to žije. Tyto knihovny bývají zpravidla plné vysokoškoláků předávkovaných kávou, snažících se neusnout mezi doděláním seminárky a čekáním na další přednášku. Od těch, co po včerejším úterním flámu spí nerušeně v knihovně na stole, až po zoufalé opozdilce, kteří po knihovně běhají s flashkou, jejímž obsahem jsou životně důležité práce s nutností dnešního odevzdání. Tiskárna však v takových případech zcela jistě – a dovolím si říct, že je to již nepsané pravidlo – zahlásí error, chybu tisku, nebo že došel toner. V tento moment záleží ovšem na oboru, který student studuje. Pokud je to stavařina, může tiskárna podle vlastních potřeb studentovi vytisknout výkres, který například zcela postrádá zařizovací předměty nebo kóty. Studuje-li student architekturu, může si tiskárna říct, že i po zdoluhavém nastavení kvality a barevnosti tisku požadovanou vizualizaci, co včera rendroval pět hodin, chce prostě oháknout do černobílého kvádru.

Takovým vzpourám ze strany tiskáren se vysokoškolský student ani návštěvník této stále vytížené univerzitní knihovny nemůže, a dokonce nesmí divit. Je všeobecně známým faktem, že tyto tiskárny uzavřely celoživotní pakt s osamělými knihami, které v prostorách této budovy tiše trpí, ale opravdu podotýkám: tiše. Kdyby trpěly nahlas, jsem si jistá, že je paní knihovnice velice elegantním gestem, jímž poprská všechno a všechny v dosahu padesáti metrů, důrazně, ovšem TIŠE pokárá. „PŠŠŠŠT!“ A tak jednou knihy šeptem prohlásily: *Pomstěte nás! Od antiutopie přes historické romány, až po chudáka žurnalistiku. Pomstěte nás všechny!*

Abych vysvětlila, proč mají univerzitní knihy odpočívající v regálech na studenty takovou pifku. Důvod je prostý. Studenti kromě skript týkajících se školy nestíhají číst tyto natolik osamělé knihy. Nemůžeme se jim divit, nároky na vysokoškoláky jsou tak vysoké, že v pondělí v hospodě stihnou třeba jen jedno až sedm piv. Jsou zodpovědní, protože vědí, že zrovna v úterý začínají osmou hodinou ranní. Být vysokoškolákem není jednoduché, ale zkuste si být milostným románem v univerzitní knihovně, když je vše na netflixu.

SIMONA LEBÁNKOVÁ

Kresba: Kristýna Plíhalová

Nečekané setkání

Taky vám neustále všichni známí říkají, ať si pořídíte čtečku? Mně taky ne. Četla jsem to v jedné tištěné knížce. Každopádně se tím neřídím. K čemu mít všechny knihy pěkně pohromadě, když si můžete užít bezplatnou lekci posilování táháním těžkých hromad knih? A co víc, miluju tu vůni a zvuk otáčející se stránky. Proto patřím do té „menší poloviny“ naší společnosti, která jde do knihovny sednout si ke knížkám. Ta druhá půlka tam nechodí vůbec, nebo tam jde za účelem sednout si k počítači. Kvůli takovým lidem se za chvíli z knihoven a kaváren a možná i chráněných krajinných oblastí stanou alternativní počítačová centra.

Ale to jsme trochu odbočili. Chci vám vyprávět příběh plný moudrosti a ponaučení. Nebojte, je to krátký příběh.

Bylo nádherné prosluněné odpoledne, tak jsem se rozhodla, že se půjdu zavřít do knihovny. Ale ta v našem městečku má velký kruhovitý prosklený otvor ve střeše, čímž pádem jsem o sluneční světlo a teplo úplně nepřišla. Našla jsem si své oblíbené místo, vzala rozečtenou knížku a ponořila se do propracovaných vražd. Z nějakého důvodu teď romány o zabíjácích dost frčí. Lidi si asi pak víc váží toho, že se je ještě nikdo nepokusil probodnout nožem.

Po pár desítkách stránek jsem dostala hlad. Můj žaludek vydávající zvuky jako predátor z druhohorního období mě donutil vytáhnout jídlo z batohu. Jen co jsem sloupila část slupky banánu, už se na mě mračila paní knihovnice za svým mocným stolem a kroutila hlavou, abych svůj banán hned zase schovala. Spolkla jsem slinu a banán nešťastně vrátila do batohu. Každá knihovna by měla mít oddělený úsek pro konzumování jídla. Jak si můžu přecíst cokoliv, co není z dětského oddělení a nemá písmena velikosti palce, když šilhám hladý, až skoro nevidím?

Rozhodla jsem se tedy, že změním své stanoviště a přesunula se do zadní části knihovny. Tam, kde se schovávají velmi zamilované páry. Našla jsem si malý stoleček úplně u zdi, kde jsem si mohla v klidu sníst svačinu a spokojeně pokračovat ve čtení. Po dvou toastech a jednom ovoci zaměstnala má trávicí soustava mé tělo natolik, že jsem začínala upadat do spánku. Po pár minutách jsem podlehla a mé oči se zavřely.

Tak dělej! Nechci tu být celou noc. Šepot. Slyším šepot. Ale nic nevidím. Všude je tma. Panebože! Usnula jsem v knihovně! Zatímco mi po bradě stékala slina, začínala jsem se pomalu probouzet. Kdoví, kolik je hodin?

Půl třetí. Ráno! Proč mě nikdo nevzbudil? Copak to tu vzadu nikdo nekontroluje? Počkat! Čí to byl šepot? A na koho mluvil, když ne na mě? Vykoukla jsem potichu z uličky a uviděla dvě vysoké mužské postavy. Na vteřinu se mi zastavilo srdce.

Vidíš tu bichli? Tu vezmi! zvolala vzrušeně nižší postava s prstem mířícím k oddělení historie. *Nerad' a běž se podívat do pokladny,* zamručel otráveným tónem jeho spojenec.

Krádež v knihovně, i taková zvěrstva se na světě dějí. Potlačila jsem údiv a zděšení a snažila se přemýšlet racionálně. Nejlepší bude se tu schovat a počkat, než odejdou. Přesně to teď udělám. Vykročila jsem jednou nohou zpět na své místočko, když v tom pode mnou zavržala podlaha. Dvojice mužů ihned ztichla a otočila zraky mým směrem. V tu chvíli už mi srdce nebilo vůbec.

Kdo je tam? zeptal se dlouhán lehce nejistým tónem. Nevěděla jsem, jak se mám zachovat. Mám promluvit, nebo mlčet? Nehybně stát, nebo utéct? Aniž bych ovládala své tělo, vyšel ze mě

prapodivný tichý skřek. Narovнала jsem se, a když moje hlasivky přišly k sobě, promluvila jsem rozklepaně: *Já... ehm... tu usnula. A... teď jsem se vzbudila a... ehm... uslyšela vás.*

Všichni tři jsme se na sebe nervózně dívali. Bylo hrobové ticho a moje oči se konečně začínaly přizpůsobovat noční tmě. Přesto, že měli na hlavách černé kukly, šlo na první pohled poznat, že můj zmatený výraz se příliš nelišil od těch jejich. Dvojice mrkala střídavě jeden na druhého a na mě a nikdo nevěděl, co se bude dít dál.

Bobřík mlčení skončil větou: *Máš ty peníze?*

V pokladně nic nebylo. Zarazila jsem se. Ne proto, že v pokladně nic nebylo, ale protože ten hlas mi byl dost povědomý.

Jak jako nebylo?!

No já nevím, jen pár stovek.

Matěj! To je Matěj ze základní školy! Nechápu, že jsem ho nepoznala hned. Bývali jsme hodně dobří přátelé. Bavili jsme se každý den.

Matěji! vyhrkla jsem samou radostí. Už několik let jsme se neviděli.

Markét?!

Bože, jsi to ty, to není možné!

No to snad ne, neviděli jsme se snad... už ani nevím jak dlouho. To snad není pravda! Jak se pořád máš, co děláš?

No, nestěžuju si, chodím na vysokou, znáš to. Studentskej život. Co ty? Jak se má mamča?

Má se fajn. Včera odjela na dovču a...

Haló? dlouhán vkročil do našeho nečekaného setkání. *Nerad ruším vaši idylickou chvíli, ale máme tu pára.*

Jo jasný, promiň, Matěj se podíval na svého spolupracovníka a pak na mě. *Pepo, to je Markét ze střední školy, Markét, to je Pepa.*

Těší mě, natahovala jsem ruku vstříc Pepovi, když v tom se otevřely vchodové dveře a do knihovny vešel muž v uniformě. V jedné ruce držel párek a v druhé chleba s máslem. Stáhla jsem ruku a podruhé za tuto noc jsme byli všichni paralyzovaní. V momentě, kdy nás hlídač spatřil, párek spadl na zem a všichni jsme se rozběhli ven s velkým mužem v patách.

Co jsi tam vlastně dělal? Ty jsi kradl? snažila jsem se zvládat běžet a mluvit zároveň.

No... Vlastně jo.

Co blbneš?

Já... ani nevím. Bylo toho na mě teď nějak hodně a...

Nežvaňte a pohněte!

Dozorci, který vypadal, že si rád odskočí na noční sváčku do mekáče, dělalo velký problém nás dohnat, a tak už o pár ulic dál jsme mohli zpomalit tempo a vydechnout si. Nikdo za námi nebyl.

S Matějem jsem se rozloučila a lehce vyděšená odešla domů. Matěj už nikdy nekradl. Začal pracovat jako pekař a já si k němu do pekařství chodím každé ráno pro čokoládovou rolku.

Pepa ve špatnostech pokračoval. Ukradl nejmenovanému členu vlády několik zlatých cihel a odstěhoval se na Bahamy.

A to je konec mého příběhu. Jaké z něj plyne ponaučení? Krást se nemá. Nevyplácí se to. Musíte pak žít na Bahamách, které jsou plné jedovatých pavouků. A to nikdo nechce.

TEREZA TICHÁČKOVÁ

Kresba: Kristýna Plihalová

Výběr z publikací o literatuře, knihách a spisovatelích

Přinášíme vám první část přehledu publikací o literatuře, knihách a spisovatelích, které u nás vyšly v poslední době (zhruba za poslední tři roky). Přehled si neklade nárok na úplnost, přesto je dokladem širší nabídky v této oblasti, která může až překvapit. Postupujeme podle nakladatelů.

Academia

Hojnost publikací z oblasti literárních věd a historie či teatrologie nabízí nakladatelství Academia. Pokračují vybrané spisy literárního vědce, esejisty, prozaika a překladatele **Vladimíra Macury** (1945–1999). Letos vyšel svazek třetí *Šťastný věk a další studie o literatuře a kultuře*

dvacátého století, který přináší šest souborů studií, v nichž Macura postupně cizeloval své pojetí modernistické a socialistické kultury. První čtyři oddíly obsahují práce o světové literatuře a teorii, studie o českém marxismu a stati o Macurových

básnických a prozaických vrstevníků. Zbylé dva oddíly zahrnují disertační práci *Otázky poetiky české socialistické literatury* (1986), v níž Macura shrnul své lingvoliterární studie, a titulní soubor sémiotických esejů *Šťastný věk* (1992).

Anglista, překladatel a pedagog **Martin Hilský** slavil velký úspěch s obsáhlou publikací *Shakespeareova Anglie – Portrét doby* (2020), za níž získal cenu Magnesia Litera – Kniha roku 2021; představuje v ní přelomovou dobu, v níž vznikala velká díla alžbětinské literatury a která měla pro anglickou společnost a civilizaci formativní význam.

Významný italský germanista, literární historik, esejista a spisovatel **Claudio Magris** napsal ve spolupráci s **Angelem Arou** studii *Terst – Identita na hranici*, která v překladu Lenky Kovaříkové vyšla v roce 2021. Přístavní město na křižovatce, která odrážela evropské tendence a spojovala – mnohdy dramaticky – rozdílné kultury a etnika, je možná více než jiné symbolizováno svou literaturou a kulturou.

Tisícistránková monografie **Martina Bojdy** *Schillerova estetika humanity* (2023) je syntézou myšlení výmarského klasika Friedricha Schillera napříč všemi oblastmi jeho tvorby a pokusem o zacelení citelné mezery v českém poznání moderní německé kultury, v níž se snaží ukázat spojnici mezi filozofií, literaturou a společenským vývojem.

Kompendium německé literatury českých zemí (2022) je reprezentativním kolektivním dílem současné české i zahraniční germanistiky zabývající se německy psanou literaturou českých zemí a nabízí mnohovrstevnatý pohled na tuto literaturu, a tím i nový základ pro uvažování o interakcích mezi česko- a německojazyčnou literaturou v tomto prostoru.

Cílem knihy *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava* **Pavla Janouška a kolektivu** (2022) je po-

chopit proměny české literatury mezi zářím 1938 a květnem 1945, neboli jak ji měnily a formovaly události jako německá okupace, protektorát Čechy a Morava, vypuknutí druhé světové války, proměny situace na frontách až po osvobození Československa.

Studie **Johna Careyho** *Intelektuálové a masy – Pýcha a předsudky v kruzích literární inteligence 1880–1939* (2021, přeložila Zuzana Šťastná) podrobuje kritice elitářské teze některých nejznámějších osobností britské literární scény konce 19. a počátku 20. století.

Michal Jareš se v knize *Případ Clifton – Monografie jednoho sešitu* (2022) věnuje vzniku a popisu fenoménu detektivních sešitů u nás (tzv. cliftonek) a přináší i zcela nepostradatelný a velmi podrobný katalog všech dostupných případů našeho prvního českého seriálového detektiva Léona Cliftona.

Publikace *Co jsou dějiny knihy?* má podtitul *Antologie textů k dějinám a teorii knižní kultury* (2022) a jejím cílem je zachytit proměny, jimiž zkoumání knižní kultury ve smyslu analýzy komplexních vztahů mezi společenskou existencí tištěného textu, jeho materiální podobou a významy, jichž je nositelem, prošlo zejména ve druhé polovině 20. a na počátku 21. století.

Aktuálnímu tématu se věnuje studie **Stefana Segiho** *Nekorektní literatura – Politická korektnost v české literatuře a literární komunikaci* (2023). Klade si za cíl prozkoumat reakci českého literárního pole na požadavky spojené právě s politickou korektností a vedle oblasti vysoké literatury či tvorby pro děti a mládež se nevyhýbá ani populární literatuře.

Karolinum

Literatuře se věnuje v četných publikacích také nakladatelství Karolinum. K osmdesátinám anglisty a překladatele prof. Martina Hilského vyšel sborník *Krajiny jazyka* (2023), který sestavili **Ladislav Nagy** a **Martin Pokorný** a do nějž dále přispěli Petr Onufer, Jitka Verdan Štollová, Tomáš Jajtner, Zdeněk Beran, Jiří Pelán, Vladimír Papoušek a Kateřina Kovářová. Příspěvky jako „Svědomy Richarda III.“, „Pastorála života: ekokritické čtení Shakespeareových sonetů“, „Karel Čapek překladatel“, „Toulky Pustou zemí: T. S. Eliot ekokriticky“, „Augustinské intervaly ve Čtyřech kvartetech“ či „Lawrence Durrell a duchovní dě-

dictví T. S. Eliota“ ukazují na širší záběr sborníku kolegů a žáků M. Hilského.

Kniha **Zuzany Šťastné** *České tváře Johna Donna – Česká překladová recepcie poezie Johna Donna a poetika jeho hlavních překladatelů* (2020) českému čtenáři poprvé podrobně představuje osobnost a autorský styl Johna Donna, vedle Shakespeara nejvýznamnějšího anglického lyrika přelomu 16. a 17. století, jehož dílo bylo navíc ve 20. století pozoruhodně vlivné i mimo kontext jeho domovské anglické literatury.

Svým vstupem do světa báseň utváří prostor, v němž se ocitá; prostřednictvím lyrických gest klade otázky, otevírá, volá, slibuje, dává či uchovává. **Dominique Rabaté** v sérii esejů *Lyrická gesta* (2023, přeložil Martin Pokorný) ukazuje na příkladech autorů jako Baudelaire, Apollinaire, Frénaud, Bonnefoy nebo Michaux způsob, jímž tato gesta-pohyby napomáhají překračovat hranice řeči směrem k obrazovosti a navracení jazyku jeho účinnost ve snaze dospět k něčemu, co stojí zcela mimo něj.

Posmrtně vydaná tisícistránková literárněhistorická práce rusistky **Miluše Zadražilové** (1937–2012) *Dějiny ruské moderny – Pokus o rekonstrukci* (2022, editorka Alena Machoninová) je výsledkem jejího celoživotního profesního i osobního zájmu o epochu, již nejčastěji charakterizovala slovy nervní či exaltovaná. Jedná se o přelom 19. a 20. století, který byl v Rusku prožíván v apokalyptickém očekávání konce jakožto počátku nové éry. Autorka toto zlomové období nejen kulturních dějin čtenářům zpřítomňuje především prostřednictvím literatury, avšak přihlíží i k dalším uměleckým druhům – divadlu, výtvarnému umění, hudbě nebo tanci.

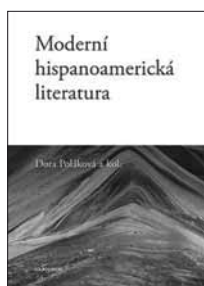
Jedenadvacet studií a úvah **Dobrávy Moldanové** *Na okraji kánonu* (2021), věnovaných moderní české literatuře, vznikalo od roku 1984 až po současnost a bylo publikováno časopisecky či ve sbornících. Představují jeden z okruhů autorčina badatelského zájmu, soustředěný k autorům stojícím na okraji literárního kánonu, často zapomínaným nebo nedoceneným.

Kolektivní monografie *Narativní způsoby v české próze 19. století* (2022, v koedici s Ústavem pro českou literaturu AV ČR) **Alice Jedličkové a kolektivu** je prvním soustavnějším průzkumem vlastností českého vyprávění v průřezu žánrovým polem a několika desetiletími 19. století.

Její metodologie – diachronní poetika vyprávění – odpovídá na jeden z požadavků současné naratologie: totiž respektovat historicitu narativů a interpretovat je v kontextu dobových kulturních norem a komunikační praxe.

Zásadní studie kanadské literární teoretičky **Lindy Hutcheonové** *Poetika postmodernismu – Historie, teorie, beletrie* vyšla poprvé v roce 1988 a ve svém popisu fenoménu postmodernismu, zaměřeném zejména na oblast historiografické metafikce, navázala na již existující teorie zabývající se postmoderní architekturou (2023, přeložila Markéta Olehlová).

Moderní hispanoamerická literatura Dory Polákové a kolektivu (2023) postihuje stěžejní momenty a směry hispanoamerických literatur od

konce 19. století do počátku 21. století. Každou epochu zastupují klíčoví autoři a jejich zásadní díla. Přehledová kniha chce vyzdvihnout různorodost a modernost hispanoamerické literatury, sílu, již má v nejrůznějších žánrech a kterou vyzařují nejen velké země a metropole, ale jež v některých dějinných okamžicích přicházela i ze zemí menších, opomíjených.

Host

Nakladatelství Host se literární vědě a historii věnuje dlouhodobě a ve velké šíři. V interpretacích díla Milana Kundery badatelé upínají pozornost především k jeho románové tvorbě, ale **Jakub**

Češka nabízí v monografii *Za poetikou Milana Kundery* (2022) hluboký ponor též do rané tvorby: esejistické, básnické a do hry *Majitelé klíčů*. Detailně analyzuje básně ze sbírky *Monology*, které představují imaginativní těžiště, střed, a snad i srdce autorské poetiky. Chápe je jako předobraz budoucí románové tvorby. Dále chronologicky mapuje užité umělecké prostředky v románové tvorbě, jejich autorskou konceptualizaci a jejich vývoj.

Václav Maxmilián analyzuje ve studii *Rozeznání času* (2021) Proustovo vrcholné dílo *Hle-*

dání ztraceného času s ohledem na otázky obecné estetiky. Předmětem jeho zájmu jsou především ona zastavení a prožitky, kdy se vypravěč snaží nahlédnout svou životní zkušenost v reflexi estetických vjemů. Kniha si klade za cíl nejen pomoci čtenáři seznámit se s Proustovým rozsáhlým a komplikovaným románem, ale také posloužit jako úvod do estetiky coby obecné teorie vnímání.

Jiří Trávniček se v knize *Betty a my – O jednom českém kulturním fenoménu* (2022) zabývá tím, proč zrovna Betty MacDonald, autorka knihy *Vejce a já*, dosáhla u českých čtenářů (dominantně čtenářek) takové popularity, co ji způsobilo a proč se tak děje zrovna u nás, a ne jinde. Sleduje též americké osudy jejího života a díla.

Dodám ještě, že Jiří Trávniček vydal v roce 2020 pozoruhodnou publikaci *Kulturní vetřelec* s podtitulem *Dějiny čtení – kalendárium*. Titul vychází z toho, že čtení je kulturní vetřelec, protože drtivou většinu svého času jsme jako lidstvo strávili mimo čtení. Představíme-li si dějiny lidstva jako jeden rok, dostavuje se v něm písmo (i čtení) až 20. prosince, od té doby se nás ale drží jako klíště. Publikace ukazuje, co všechno se na této kulturní prosincové párty událo, počínaje vynalezením písma a konče dobou digitální. Činí tak formou kalendária rozděleného do šesti historických epoch a mapujícího zhruba sedm set událostí, jež jsou v kontextu čtenářské kultury podstatné.

Polský novinář, esejista a překladatel **Aleksander Kaczorowski** vydal v Hostu dvě knihy, obě v překladu Martina Veselky. *Ota Pavel – Pod povrchem* (2020) zachycuje živým reportážním stylem košatý životní příběh Oty Pavla a jeho rodiny. *Pražský slabikář – Od Kafky k Havlovi a zpět* (2022) představuje to nejlepší i nejabsurdnější z tuzemské literatury (Kafka, Hašek, Čapek, Škvorecký, Kundera, Havel...), ale také vypráví vlastní zážitky a zkušenosti autora z jejího objevování.

Florian Illies zaujal před lety knihou *1913. Léto jednoho století*, která roku 2021 vyšla v Hostu podruhé. Autor v ní panoramaticky představuje rok 1913, kdy se zdá, že vše je možné. Je to doba nebývalého rozkvětu, kdy vznikají extrémní umělecká díla, jako by už neměl přijít žádný ztrátek. Zároveň je však už ve vzduchu tušení rozpadu, toho, že lidstvo ztrácí svou nevinnost. Rok, kdy

se prudce střetává 19. a 20. století. Illies pak na tuto knihu navázal druhým dílem *1913. Co jsem ještě chtěl vyprávět* (2021) a opět se v krátkých prozaických črtách ponořil do životů spisovatelů, umělců a novinářů, kteří sice cítí konec jedné epochy, avšak nemohou tušit, co má přijít po ní. Obě knihy přeložil Tomáš Dimter.

Britský novinář a spisovatel **Stuart Jeffries** zaujal knihou *Grandhotel nad propastí – Životy myslitelů frankfurtské školy* (2022, přeložil Petr Fantys), kolektivní biografií, filozofickým průvodcem a zároveň tak trochu kronikou 20. století, kritickou kronikou, v níž defilují němečtí neomarxističtí intelektuálové Walter Benjamin, Theodor Adorno nebo Herbert Marcuse, kteří si před druhou světovou válkou začali všimnout, jak rozporuplné dopady mají kapitalismus či masová média a kultura na soudobou společnost.

Nizozemský slavista a historik umění **Sjeng Scheijen** se v obsáhlé publikaci *Avantgardisté*.

Ruská revoluce v umění 1917–1935 (2023, přeložila Radka Smejkalová) věnuje bouřlivému období ruských kulturních dějin a je strhujícím vyznáním modernímu umění, velkolepou kronikou životů několika umělců, kteří chtěli změnit svět, a portrétem doby poznamenané bolševickou revolucí a rudým terorem.

Literární slovník severovýchodní Moravy a českého Slezska 1918–2018 (2022) prostřednictvím lexikografických údajů zachycuje literární obraz regionu; autorská hesla v životopisných, výkladových a bibliografických částech sledují literární rysy oblasti.

INZERCE

Publikace *Covidočtení. Co s naším čtenářstvím udělala pandemie* (2022, v koedici s Národní knihovnou ČR) **Hany Friedlaenderové, Víta Richtera a Jiřího Trávnička** vychází ze statistického šetření, organizovaného Národní knihovnou ČR v únoru 2021. Přináší data týkající se našeho chování před pandemií covidu-19 a během ní a snaží se zjistit, které mediální aktivity narostly nejvíce, které naopak poklesly, jak se změnila naše čtenářské návyky či jak jsme vnímali u svých dětí to, že byly uzavřené školy.

Pavel Barša ve studii *Román a dějiny* (2022) konfrontuje myšlení o románu nejen s historií zkušeností 20. století, ale rovněž s realitou 21. století a za pomoci autorů jako György Lukács, Milan Kundera, Michail Bachtin, Erich Auerbach nebo Bruno Latour ožívuje debatu o románu coby místa dějin.

Institut pro studium literatury

Institut vydává literárněvědné antologie *Čtení o...* shrnující kritickou reflexi díla vybraných spisovatelů. Ediční řada recenzovaných příruček nabízí čtenářům možnost důkladnějšího obeznání s danými autory a především s různými interpretacemi, jimž byla jejich díla vystavena. Prohloubení orientace a další podněty ke studiu poskytuje úvodní studie a výběrová bibliografie především sekundární literatury. V poslední době v této edici vyšly svazky *Čtení o Ladislavu Klímovi* (2022), *Čtení o Ivanu Olbrachtovi* (2022), *Čtení o Otokaru Fischerovi* (2021), *Čtení o Bedřichu Václavkovi* (2021), *Čtení o Františku Halasovi* (2020) a *Čtení o Boženě Němcové* (2020). Celkem již vyšlo dvacet svazků.

MILAN VALDEN | Milan.Valden@nkp.cz

Obr: archiv autora

audiolibrix

audiolibrix.com |

Audiolibrix Audioknihy ihned, kdykoli a kdekoli. Na Audiolibrix najdete přes 11 000 audioknih ke stažení, výhodné předplatné a propracovaný věrnostní systém. A poslouchat můžete pohodlně přes aplikaci.

www.audiolibrix.com

Červený kostel – nové kulturně-vzdělávací centrum Vědecké knihovny v Olomouci

Více než 120 let se tyčí na jednom z hlavních bulvárů hanácké metropole pětadesát metrů vysoká věž evangelického kostela. Užití červených cihel pro jeho stavbu, typických pro německou cihlovou gotiku, inspirovalo k používání názvu Červený kostel, který doslova zlidověl a již neodmyslitelně patří k této stavbě. Úloha Červeného kostela se během jeho existence značně proměnila – od jeho základního poslání přes sklad knih až k současnému modernímu kulturně-vzdělávacímu centru.

Historie

Ve druhé polovině 19. století byla Olomouc přisně sevřená v omezeném prostoru vojenské pevnosti a způsob života tu naprosto neodpovídal potřebám jejích obyvatel. V osmdesátých letech předminulého století se proto začaly hradby bourat a město se mohlo otevřít nové zástavbě. Právě tehdy se začala psát nová historie moderního města. Na místě zbouřaných hradeb se na přelomu století začíná po vzoru evropských měst budovat moderní okružní třída. Urbanistický plán vypracoval vídeňský profesor, urbanista a architekt Camillo Sitte; ve zlomu tohoto bulváru plánoval monumentální stavbu, která by byla jakýmsi vertikálním akcentem okružní třídy. Červený kostel se tímto akcentem bezesporu stal.

Základní kámen kostela byl položen 16. 5. 1901, stavba byla dokončena o rok později a 5. 10. 1902 za přítomnosti jedenácti duchovních slavnostně vysvěcena. S projektem na stavbu se pokoušel uplatnit místní stavitel Franz Böhm, podle jehož návrhu se v roce 1900 vystavěl farní dům (na místě sousedícím s kostelem). Červený kostel byl nakonec postaven podle projektu architekta Maxe Löwa, autora řady německých evangelických svatyní.

Kostel původně sloužil pouze německým evangelíkům, v květnu 1945 jej pak převzali do

Interiér kostela při jeho otevření 5. 10. 1902; pohlednice z roku 1902 je zřejmě jediným dochovaným dokladem původního interiéru

Zdroj: soukromý archiv Aloise Bureše

správy čeští evangelíci. Komunistický režim jim však nepřál a roku 1959 kostel evangelíkům odebral. Osud kostela zpečetil 1. máj roku 1955, který připadl na neděli. Vedle kostela na volném prostranství stála tribuna pro představitele vládnoucí strany, kolem níž procházel prvomájový průvod. I když se bohoslužby konaly mimořádně o hodinu dříve, již v sedm hodin ráno, bylo i tak považováno za provokaci, když se při přípravě na průvod o půl deváté z kostela vyhnul hlouček nejvěrnějších 48 věřících. V roce 1959 připadl 1. máj na pátek, nedělní klid se přesunul na sobotu a neděle 3. 5. se stala pracovním dnem. Aby se předešlo situaci, která by definitivně zdůvodnila zavření kostela, konala se bohoslužba večer v kostele na Husově ulici. Ani tato opatření ze strany evangelíků však zavření kostela nezabránila.

Spojení kostela s knihovnou

A tehdy se osud kostela na několik desetiletí spojil s Univerzitní (dnes Vědeckou) knihovnou (VKOL), která v roce 1947 znovu získala právo povinného výtisku a současně zpracovávala značný objem knih pocházejících z konfiskací německého majetku a později ze zrušených klášterních knihoven. Fond se začal rozrůstat do té míry, že v polovině 50. let byly již skladové prostory v Bezručově ulici přeplněny a bylo potřeba hledat nové.

I když v průběhu 50.–70. let minulého století vznikly čtyři architektonické studie na stavbu knihovny, žádná z nich se nerealizovala. Knihovně tak nezbylo než přijmout provizorní řešení, kterým bylo získání Červeného kostela coby knižního skladu. Oficiální žádost o dočasné uvolnění kostela pro uložení vzácných tisků byla podána v září roku 1959, vlastnická práva byla převedena s účinností od 1. 2. 1961. Z kostela se tak stal depozitář knih. Poslední bohoslužba se v něm sloužila 20. 11. 1960.

Proměna kostela na sklad

Novogotická stavba však knihovním fondům zdaleka nemohla zajistit optimální podmínky pro jejich dlouhodobé uchovávání a ani vlastní proměna kostela na sklad neprobíhala úplně hladce. Prostor bylo nutno co nejvíce uvolnit. Tomu padly za obět dřevěné lavice, které byly rozřezány a spáleny, varhany převezeny do kostela

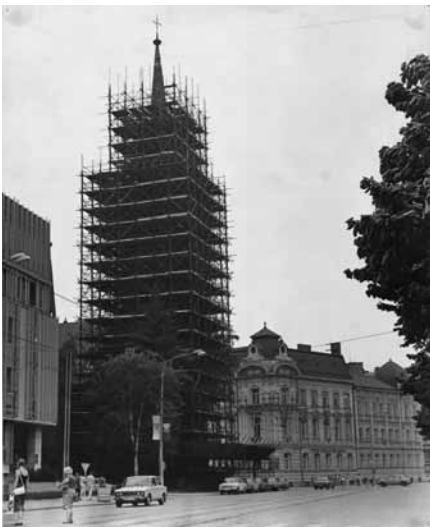
Komplex budov vědecké knihovny v centru města

Foto: archiv VKOL

v Chudobíně a z původního vybavení tak zůstala kazatelna, která nepřekážela budoucím regálům. Vybavení regály se také táhlo, náklady se ukázaly být nečekaně vysoké. V roce 1966 se konečně podařilo vybavit regály prostor na ochozu a ihned zahájit stěhování. Většina kostela však nadále zůstávala nevyužita. Budování 7,5 metrů vysoké konstrukce uprostřed kostela bylo dohodnuto teprve v roce 1967.

Prostory kostela byly pro uskladnění knih zcela nevhodné. V zimě v objektu mrzlo, v létě na podlaze kondenzovala voda, objevovaly se problémy s vlhkostí a plísňovým napadením fondů. Zejména vysoká vlhkost navíc hrozí aktivací mikrobiální činnosti a urychluje hydrolyzu, působící rozpad papíru, která je jednou z největších překážek trvalého uchování knihovních fondů. Také proto se v kostele neukládaly historické nebo vzácné fondy. Knihovna brala toto řešení jako krátkodobé provizorium. Nikoho tehdy nenapadlo, že Červený kostel bude fungovat jako sklad knih téměř 60 let!

Ve snaze zmírnit neblahé podmínky, v nichž se knihy skladovaly, byl v roce 1988 obnoven plášť věže kostela. Mezi léty 1991 a 1992 a následně i 2005 a 2006 pak byla restaurována vitrážová okna pocházející z osmdesátých let. Ani po těchto úpravách však kostel nebyl vhodným místem pro skladování knihovních fondů. Přestěhování

Oprava věže kostela v roce 1988

knih do lepších prostor proto bylo jednou z priorit knihovny. To se podařilo až díky vybudování nového depozitáře v Olomouci-Hejčíně. V březnu 2019 se dalo do pohybu téměř 1,25 milionu svazků z celkem šesti olomouckých objektů, z toho přibližně 300 000 svazků přímo z Červeného kostela. Tím se definitivně uzavřela historie Červeného kostela jako depozitáře knih.

Vlastní vyklízení kostela bylo jednou z nekomplikovanějších částí akce, protože horní dvě podlaží vestavěné konstrukce byla dostupná pouze po úzkém schodišti. Dodavatel si však s tímto problémem poradil a po dobu stěhování si v kostele vybudoval vlastní výtah. Po ukončení stěhování zbyly v kostele pouze prázdné regály a svažovaná třípodlažní vestavba, jejíž likvidace byla až součástí rekonstrukce zahájené v roce 2020.

Další využití kostela

Vidina ukončení éry kostela jako knihovniho depozitáře otvírala prostor k úvahám, jak tuto stavbu v budoucnu využívat dál. Bylo zjevné, že by budova na jednom z hlavních olomouckých bulvárů měla sloužit zcela jiným účelům než dosud. Už v roce 2005 byl zpracován projektový záměr na rekonstrukci kostela na studovnu s volným výběrem, který reagoval na dlouhodobou nedostatečnost volného výběru v hlavní budově vědecké knihovny. Realizace této myšlenky by ovšem znamenala další dělení již tak roztržitých knihovnických služeb a především řádově větší nároky na přenášení knih mezi kostelem

a hlavní budovou, v níž jsou nejnovější a logicky nejžádanější knihy uloženy.

V průběhu let proto převážil názor vrátit kostelu jeho původní funkci; tou je v tomto kontextu myšleno místo, kde se scházejí lidé, aby se duchovně posílili nebo obohatili. Vzhledem k tomu, že VKOL dlouhodobě postrádala reprezentativní a kapacitně dostačující prostory pro svou kulturně-vzdělávací činnost, bylo rozhodnuto, že kostel bude nově sloužit právě kulturním účelům. V roce 2017 byla ateliérem architekta Miroslava Pospíšila zpracována studie na jeho přestavbu. Zcela odlišná funkce kostela však zahrnovala i vybudování prostor pro zázemí knihovny a návštěvníků. Ty zpracovatel umístil do nové stavby, spojující kostel s budovou ředitelství.

Rekonstrukce

Práce na projektu započaly v září 2020. Kostel bylo třeba nejprve staticky zajistit, aby pak následně mohla proběhnout kompletní renovace všech problematických částí budovy. Uvnitř budovy byly vybourány poškozené podlahy, odstraněny veškeré vnitřní omítky, do nové podlahy z terasza bylo instalováno podlahové vytápění. Celý objekt bude vybaven novou elektroinstalací včetně osvětlení, ozvučení, slaboproudých rozvodů. Cihlové zdi, typické pro německou cihlovou gotiku, byly pečlivě vyčištěny; kostel má rovněž novou měděnou střechu, osázenou „šperky“ z dílny olomouckého sochaře Jana Dostála. Střecha časem získá tmavý nádech a bude doplňovat přístavbu s černým pláštěm.

Podoba současného foyer je výřezem části půdorysu kostela, vysunutého mimo původní platformu. Úhly stěn, které tato přístavba svírá, jsou stejné jako úhly stěn, které najdeme uvnitř kostela. Součástí foyer je zhruba osm metrů vysoká stěna pokrytá téměř deseti tisíci knhami, která nejen že zakrývá vzduchotechniku, ale pomáhá také prostoru akusticky. Na jejich pořízení vyhlásila knihovna veřejnou sbírku, do které se zapojili jak čtenáři knihovny, tak i obyvatelé Olomouce. Knihy jsou zde záměrně prezentovány hřbetem dozadu. Kniha se tu vnímá jako nosič informací bez ohledu na téma, ideologii, jazyk či obsah.

Velkou proměnou prošlo také okolí kostela. Prostor byl částečně zpevněn a osázen lavicemi

z pohledového betonu a zelení, nechybí ani designové stojany na kola.

Červený kostel byl slavnostně otevřen 17. 5. 2023 a zahajovací pětidenní festival VKOL, příznačně nazvaný ZAČÍNÁME..., nabízející prohlídky, autorská četní, besedy, koncerty a divadla a mnoho dalších akcí, si nenechalo ujít na 7000 návštěvníků.

Rozšíření programové nabídky

Vědecká knihovna se konečně dočkala reprezentativních prostor pro svou kulturně-vzdělávací činnost a výstavy. Nový přednáškový sál v Červeném kostele umožní nejen zvýšit frekvenci pořádání akcí ze stávající nabídky, ale zároveň rozšířit dramaturgii o akce nového typu. Revitalizovaný objekt otevřel VKOL cestu k vytvoření pestřejší nabídky pro veřejnost, odborníky i školy, umožní organizovat či spoluorganizovat řadu dalších typů kulturně-vzdělávacích akcí včetně neformální tvorby (např. pro mladší generace) a zahrnout širší spektrum kulturních odvětví. Do Červeného kostela se přesunou akce většího typu, jakými jsou např. konference

Bibliotheca Antiqua či festival *Olmützer Kulturtage*, doposud pořádané v pronajatých prostorách jiných kulturních institucí. Současně kostel také nabídne možnosti hlubší spolupráce s dalšími kulturními institucemi nejen v Olomouci, ale v celém Olomouckém kraji. Opomíjení nebudou ani zájemci z řad veřejnosti, kteří budou mít zájem si přednáškový sál pronajmout na soukromou či firemní akci, a to včetně svatebních obřadů.

Po více než šedesáti letech se dveře Červeného kostela opět otevírají veřejnosti, splňuje všechny podmínky pro to, aby se stal oblíbeným místem setkávání nejen Olomoučanů, ale všech, kteří se v současném rychlém světě chtějí na chvíli zastavit, odpočinout si, rozjímat. Díky své poloze v centru města a blízkosti dalších významných kulturních zařízení bude jistě kostel ve středu zájmu. Před VKOL stojí velký, zcela nový úkol – vytvořit pro návštěvníky kvalitní program, kvůli kterému se budou vracet zpět, a současně přivést do knihovny i nové čtenáře.

MICHAELA HELOŇOVÁ

michaela.helonova@vkol.cz

INZERCE

konference
Knihovny současnosti
12.—14. 9. 2023

www.sdruk.cz

místo konání:
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Žižkovo náměstí 5, 771 40 Olomouc

SDRU K

Zajímavé zahraniční knižní novinky

Zajímavé zahraniční knižní novinky dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR, v databázi knihovnické literatury KKL: <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl>.

NYE, Valerie a Kathy BARCO, ed. *True stories of censorship battles in America's libraries.* Chicago: American Library Association, 2012. xix, 175 s. ISBN 978-0-8389-1130-3

V profesním životě knihovníka je jen málo stresovějších situací, než když je osobně konfrontován s požadavkem na odstranění knihy z regálu nebo když neví, jak reagovat na jiné druhy cenzurních snah. Kniha představuje příběhy knihovníků, kteří museli čelit obtížným situacím a snažili se přitom zasazovat o intelektuální svobodu. Ne všechny cenzurní spory však zahrnují námitky veřejnosti proti knize ve fondu; knihovny jsou také místem výstav, které mohou být problematické, a někdy jsou sami pracovníci knihoven v pokušení dílo preventivně cenzurovat.

Kniha je rozdělena do sedmi částí, v nichž se věnuje tématům, jako je vnitřní cenzura knihoven a autocenzura knihovníků, protekcionismus zaměřující se na děti, důležitost budování jasných pravidel a strategií, zkušenosti s prací s citlivými materiály, veřejné debaty s kontroverzním tématem, kriminalita v knihovně a výstavy v knihovnách. Tato rozmanitost pohledů je jednou z největších předností knihy. Uvedení případové studie knihoven popisující jejich obranu proti některým prvkům cenzury, které se nakonec ukázaly jako neúspěšné. Knihovníci, kteří čelí podobným výzvám, se mohou z těchto porážek poučit. Také ostatní, kteří se setkávají s těmito problémy, mohou v knize najít podporu a inspiraci.

KOWALSKA-CHRZANOWSKA, Małgorzata, ed. *Technologické aspekty działalności bibliotek w pandemii COVID-19: nowe zadania – nowe usługi – nowy wizerunek.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne SBP, 2022. 224 s. Propozycje i materiały; 107. ISBN 978-83-65741-84-4

Kniha (*Technologické aspekty provozu knihoven v období pandemie COVID-19*) obsahuje 13 kapitol, jejichž autory jsou ředitelé knihoven, knihovníci a akademičtí pracovníci. Sjednocujícím tématem je využití moderních technologií v knihovnách, přičemž primárním cílem je představit technologická řešení, která byla implementována vybranými akademickými, veřejnými a dalšími knihovnami v průběhu pandemie covid-19. Jednotlivé texty se zabývají řešeními realizovanými v oblasti knihovnických služeb, práce na dálku, komunikace, vzdělávání knihovníků a organizace online akcí.

Publikace je rozdělena do tří částí. První – „Knihovny tváří v tvář pandemii“ – se zamýšlí nad dopadem pandemie na činnost knihoven. Autoři se snaží odpovědět na otázky, jak knihovny v různých zemích reagovaly na pandemii, zda změny probíhající v knihovnách byly inovativní a zda digitalizace služeb ovlivňuje image knihoven a důvěru k jejich zaměstnancům a následně i návštěvnost čtenářů. Druhá část – „Organizace práce v knihovnách v období pandemie“ – se zabývá nejrušnějšími aktivitami a projekty knihoven (workshopy, výstavy atd.). K uvedeným pří-

kladem patří implementace mobilní knihovnické aplikace MATEO. Za zmínku stojí také proces digitalizace fondů a spolupráce knihoven v rámci elektronické služby „Polona v cloudu pro knihovny“.

Třetí část knihy – „Vzdělávání a komunikace knihovníků v době pandemie“ – přibližuje vzdělávací aktivity knihoven v době pandemie a komunikační nástroje, které používají. Pojednává o dálkových formách profesního rozvoje knihovníků, tj. workshopech, školeních, konferencích a seminářích pořádaných od března 2020 do konce roku 2021.

Publikace bude jistě zajímavá pro knihovnickou komunitu, pro kterou si období pandemie covid-19 vynutilo změny jak ve sféře knihovnických služeb, práce na dálku, pořádání online akcí, tak v komunikaci a vzdělávání pracovníků knihoven.

BAKER, David, ed. et al. *Benchmarking library, information and education services: new strategic choices in challenging times.* Cambridge, Massachusetts: Chandos Publishing – an imprint of Elsevier, 2023. xxix, 375 s. Chandos Advances in Informaton. ISBN 978-0-323-95662-8

Vzhledem k současným turbulencím a změnám hledají odborníci inspiraci, jak v rámci instituce vyvinout udržitelná řešení jak pro bezprostřední výzvy, tak dlouhodobé scénáře. Tato publikace ji poskytuje prostřednictvím tématu kvalitativního benchmarkingu (QB), praktického nástroje pro sdílení znalostí a zvyšování efektivity organizací, služeb nebo pracovních týmů. Ústřední část knihy tvoří popis, zpráva a analýza velkého mezinárodního průzkumu, který proběhl za využití metody kvalitativního benchmarkingu, jehož výsledkem je soubor zjištění a příklady dobré praxe. Další kapitoly v knize přináší mezinárodní poznatky vyplývající z aplikace kvalitativního benchmarkingu v různých kontextech. Patří mezi ně analýza organizací třetího sektoru, digitálních knihoven, marketingových informačních služeb, odborného vzdělávání, kreativního umění a role partnerství pro otevřenost organizací. Kvalitativní benchmarking se neopírá o numerická data, ale o subjektivní hodnocení a kvalitativní zpětnou vazbu. Je obzvláště cenný pro hodno-

cení aspektů, jako jsou spokojenost zákazníků, morálka zaměstnanců, organizační kultura, uživatelská zkušenost, inovace nebo strategické směřování. Může být dobrým doplňkem metody kvantitativního benchmarkingu, díky kterému může organizace na základě vložených číselných dat porovnat svou výkonnost s ostatními organizacemi a sledovat pokrok v čase.

Kniha může pomoci vedoucím pracovníkům a manažerům učinit správná strategická rozhodnutí pro budoucnost. Poskytne praktický nástroj pro sdílení znalostí a zvýšení efektivity knihoven a informačních organizací, služeb nebo týmů prostřednictvím mezinárodní databáze zkušeností a inovací, přičemž se od ostatních dozví, co funguje a co nefunguje, zejména v digitálním světě. Přínosy metodiky QB jsou použitelné jak pro jednotlivé instituce, tak pro širší partnerství nebo konsorcia v rámci veřejného sektoru, a to i mimo knihovny a vzdělávací instituce.

DHAWAN, Erica. *Digitální řeč těla: jak budovat důvěru a vztahy bez ohledu na vzdálenost.* Přel. Marcel Goliaš. 1. vyd. Brno: CPress, 2023. 287 s. ISBN 978-80-264-4687-3

Lidé spoléhají na řeč těla jako na nedílnou součást vzájemné komunikace. V dnešní době však většina kontaktů probíhá zpoza obrazovky počítače a tradiční signály řeči těla nejsou viditelné. Následky jsou zřejmé – nejednoznačné zprávy a nepochopení. Jak si tedy lépe porozumět, jak se vyhnout infomačním šumům? Tato kniha se snaží o názorné a srozumitelné provedení všemi úskalími elektronické komunikace. Může být zajímavá pro každého, kdo se chce dozvědět, jak vést videokonference či porozumět zákonitostem komunikace bez ohledu na vzdálenost, gender, věk nebo kulturní rozdíly. Obzvláště přínosná bude pro vedoucí pracovníky, jejichž denním chlebem je proces motivace svého týmu k lepší komunikaci a spolupráci. Na konci každé kapitoly najdeme krátký dotazník, který nám umožní analyzovat stávající situaci na pracovišti a zhodnotit úroveň jednotlivých složek pracovního týmu (komunikace, důvěra atd.).

VLADANA PILLEROVÁ | vladana.pillerova@nkp.cz

Akademičtí knihovníci v Botswaně připravili rozsáhlou studii, která prokázala, že u knihovníků došlo v posledních letech k významným změnám pracovních míst. V zemi chybí adekvátní znalosti pro zavádění informačních technologií a dalších důležitých úkonů. Výuka, učení a výzkum se považují za tři pilíře, na kterých stojí vysoké školství. Akademické knihovny hrají zásadní roli při podpoře těchto oblastí. Při plnění této role jsou problémem vznikající informační a komunikační technologie, kterým se knihovny mají přizpůsobit a poskytovat svým uživatelům efektivní služby. Svět je svědkem nepředvídatelných a měnících se časů. Knihovníci a informační pracovníci nemohou usnout na vavřínech. Knihovnická praxe v akademických knihovnách prošla během let řadou fází. Tradiční normou bylo, že knihovníci čekali na konzultaci v knihovně. V průběhu doby museli jít akademičtí knihovníci do učeben učit informační gramotnost a nabízet své služby mimo prostředí akademických knihoven. Mileniolové neboli generace Googlu představuje pro akademické knihovníky nové výzvy. Je to skupina definovaná jako digitální domorodci, která vyrostla s novými ICT jako integrální součástí svého každodenního života a má zcela nové způsoby myšlení a interakce s technologiemi. Tato generace tráví celé své dospívání s chytrými telefony, v prostředí sociálních sítí. Textové zprávy často nahrazují tradiční činnosti a vedou uživatele ke změně jejich postojů a chování. (IFLA Journal – Volume 49, March 1, 2023, s. 117–131)

Mnichovské digitalizační centrum Bavorské státní knihovny nabízí webovou aplikaci „Hledání podobnosti obrázků“ pomocí AI Databáze obrázků. Nahrávací mechanismus načte obrázky pro srovnávání a začne prohledávání 353 milionů digitalizovaných stránek knih, které extrahují obrázky nebo obrazové segmenty na základě charakteristiky podobnosti barev atd. (<https://bildsuche.digitale-sammlungen.de>). Digitální obrázky jsou zpracovány ve sbírkách knihovny v rámci retrodigitalizace ve spolupráci s firmou Google, která započala v roce 2007. První obrazová analýza několika milionů obrázků vznikla ve spolupráci s Fraun-

hofer Heinrich Hertz Institute v Berlíně. Jako základ posloužilo softwarové řešení pro detekci moderních plagiátů digitálních fotografií. Digitální sbírky Bavorské státní knihovny prošly v dubnu 2021 jako celostátní největší úložiště digitálních kopií písemného kulturního dědictví (téměř tři miliony digitalizovaných děl) kompletní technickou revizí. Téměř všechny digitální kopie jsou nyní dostupné prostřednictvím otevřeného rozhraní API pro obrázky a prezentace mezinárodní Image Interoperability Frameworks (IIIF) a s prohlížečem Mirador kompatibilním s IIIF nabízí pohodlný přístup a uživatelskou zkušenost přístupnou po celém světě (<https://projectmirador.org>).

(Bibliotheksmagazin, Jahrgang 18, Ausgabe 52, Nr. 1 – April 2023, s. 24–29)

I německé knihovny se v posledních letech zapojily do platform pro sdílení semen rostlin, a jejich prostory tak slouží jako „výměnná platforma“. Specifický přístup zavedla knihovna v Karlsruhe, kde se při výměně klade důraz na krajové, některé velmi staré odrůdy. Městskou knihovnu v Karlsruhe oslovila univerzitní skupina Zelená alternativa, která představila svůj koncept knihovny-seminkovny. Univerzita si vzala na starost výběr a obstarání semen a informace o rostlinách. Městská knihovna se stará o administrativu projektu, propagaci a všechny aktivity se uskutečňují v jejích prostorech. Studenti vybrali vhodné odrůdy, vytvořili profily a popisy rostlin, objednali semena a naplnili jimi sáčky. Cílem projektu je zpřístupnění vybraných semen všem občanům Karlsruhe zdarma. Množství osiva je však omezeno. Výpůjčka semen a jejich vrácení se řídí výpůjčním systémem knihovny. Byl vytvořen systém semaforů se zelenými, žlutými a červenými tečkami pro půjčování semen (zelené nebo žluté tečky – snadno až středně obtížně pěstovatelné odrůdy rostlin, červené tečky – obtížně pěstovatelné, vzácné odrůdy). Knihovna vytvořila informační formuláře pro zájemce o semena. Na jednu domácnost je povoleno odnést si maximálně tři různé balíčky semen.

(BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 74, Nr. 2–3, 2023, s. 76–77)

V kontextu úspěšného a lehkého čtenářského rozběhu v etapě počátečního čtení se intenzivně zkoumají možné strategie čtenářské přípravy v předčtenářském období. Už v prvních fázích čtenářského rozvoje se totiž podle výzkumů ukazují u začínajících čtenářů značné rozdíly. Početné výzkumy se dopracovaly k několika poměrně silným, všeobecně uznávaným klasickým prediktorům gramotnosti: fonologické a ortografické kompetence, jazyk, resp. jazyková kompetence, slovník a poznatková báze dětského čtenáře. Fonologické schopnosti a fonematičká kompetence, tj. poslouchání s porozuměním, poslechová senzitivita a kompetence, rozpoznávání písmen jsou podle mnoha studií schopnosti fonologického uvědomování v předškolním věku jedním z nejspolehlivějších předpokladů brzkého úspěchu ve čtení. Ortografické kompetence – zraková senzitivita a kompetence, zraková/vizuální navigace – jsou dalším významným prediktorem. V procesech čtení dětský čtenář neustále čelí úlohám vizuálně rozlišovat písmena nebo slova, což souvisí právě se vzpomínanou kompetencí. Někteří autoři přičleňují k prediktorům čtení znalost písmen, schopnost rychlého automatického pojmenovávání objektů a rozsah krátkodobé paměti. Prediktivní studie dokazují, že úroveň fonologických a ortografických kompetencí jako i schopnosti rychlého pojmenování mají vliv převážně na bazální úroveň dekodování slov a na parametry správnosti, rychlosti či plynulosti čtení zejména v počátečních stádiích osvojování si čtení.

(Knížnica – ročník 23, číslo 1, 2023, s. 51–64)

Mezi klíčové prvky taxonomie otevřené vědy patří i otevřená výzkumná data. Požadavky na otevřenost dat, které vznikly při realizaci projektů financovaných z veřejných rozpočtů, se stávají stabilním požadavkem grantových agentur. Podpora zpřístupňování výzkumných dat a doplňujících materiálů je na Slovensku součástí Národní strategie pro otevřenou vědu na léta 2021–2028, která navazuje na iniciativy Evropské unie v této oblasti. Data jsou důležitou surovinou nevyhnutelnou pro nové objevy a urychlení pokroku ve výzkumu. Na vědu a výzkum se vynakládají nemalé finanční prostředky a objem vyprodukovaných dat každý rok prudce narůstá. Výzkumná data jsou však do značné míry izolovaná v osobních zařízeních

vědců a přístup k nim je blokovaný různými technickými, právními a finančními omezeními. Aby se podporovatelé výzkumu a grantové instituce vyhnuly opakovanému vynakládání finančních prostředků na stejný výzkum, vznikly iniciativy na otevřené zpřístupnění dat, minimálně těch, které jsou podkladem vydaných publikací. Otevřená data jsou údaje, které může kdokoliv svobodně, bezplatně a opakovaně využívat a šířit pod podmínkou uvedení autorství a zachování přístupových práv na další použití. Většinou se vztahují na celou řadu netextových materiálů a souborů údajů obsahujících laboratorní výzkumy, testy, pozorování, statistické údaje, výsledky průzkumu, modely apod. Nejsou jen doménou vědeckovýzkumného procesu. Na Slovensku je dobře vybudovaná infrastruktura pro otevřená data ve veřejné správě, která podporuje otevřené systémy výzkumu a vzdělávání a definuje otevřená výzkumná data jako data, která jsou volně dostupná na internetu.

(Bibliotheca Universitatis – ročník 18, číslo 2, 2023, s. 14–18)

V Rakouské národní knihovně ve Vídni je mnoho dokumentů, které se věnují problematice historických zahrad. V knihovně jsou uloženy plány, návrhy i teoretická pojednání o zahradách, i když mezi knihovnou a zahradou není žádná souvislost. Rakouská národní knihovna má ve svých fondech skutečné poklady, které umí působivě prezentovat. Při přípravě aktuální výstavy našli knihovníci mnoho neznámých skvostů. Například velmi zajímavý návrh zahrady z počátku 19. století, která byla založena v Padově pro císaře Františka I. Atraktivním exponátem je originální plán Lancelot Capability Brown, kterou navrhli nejznámější angličtí zahradní architekti v 18. století. Nebylo známo, že by se tento návrh nacházel mimo území Spojeného království; tento skvost se realizoval v zahradě nedaleko Bruselu. Aktuální výstava se jmenuje *Od zahrady k lidem* a reprezentuje přírodu, umění a krajinnou architekturu. Její tvůrci chtěli prezentovat zajímavé historické materiály ze sbírek Rakouské národní knihovny s tematikou zahrad a parků. Výstava prezentuje také činnost významných zahradních architektů a dokumentuje důležitost kvalitních návrhů na mnoha ukázkách z obrazového archivu knihovny. (Magazin der Österreichischen Nationalbibliothek – Nr.1, März 2023, s. 8–9)

JIROUŠEK, Martin. Naše síť, to je unikum. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (115), 14 [cit. 2023-06-02]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Rozhovor s novou ředitelkou třetí největší městské knihovny v České republice – Městské knihovny Ostrava – Irenou Šťastnou, která dříve pracovala jako vedoucí obvodu knihovnických služeb v Ostravě-Porubě. Věnuje se popisu struktury této knihovny, důvodům, proč se rozhodla ucházet o post ředitelky. Uvádí, jaké jsou plánované nové služby a plánovaná rekonstrukce ústředí. Informace o aktivitách pro dvě největší skupiny uživatelů: děti a seniory, dále o ostravských knihovnických unikátech: Poeziomatu, Americkém a Britském centru aj.

ĎAŘOVÁ, Tereza. Muž v šatech přečte dětem queer pohádky. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (112), 13 [cit. 2023-06-02]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Reakce na plánované čtení queer pohádek mužem, který se převléká za ženu. Akce se má uskutečnit v Knihovně Jiřího Mahena v Brně. Tato knihovna již v minulosti uspořádala několik přednášek na téma LGBTQ+ a nabízí knihy s touto problematikou.

Knihovna jako místo pro vaši zábavu, vzdělávání a odpočinek. *Speciál DNES* [online]. 2023, (20), 5 [cit. 2023-06-02].

Příspěvek ukazuje Masarykovu veřejnou knihovnu ve Vsetíně jako instituci, ve které můžete využít určité služby i bez registrace. Současně jako knihovnu bezbariérovou, kde je vše připraveno pro rodiny s dětmi (přebalovací pulty, deskové hry atd.). Dále se věnuje databázi *Osobnosti Valašska* (www.osobnostivalaska.cz), která obsahuje více než 600 hesel včetně kalendária, která jsou zanesena do mapy regionu.

TĚTHALOVÁ, Marie. Knihovna je do jisté míry obecním obyvákem. *Informatorium 3-8* [online]. 2023, (6), 6 [cit. 2023-06-02].

Rozhovor s knihovnicí Petrou Kobelovou, která vede knihovnu v obci Vrby nedaleko Čáslavi, na téma: knihovny v malých obcích a knihovny ve

velkých městech a jejich rozdíly. Knihovny v malých obcích se snaží být spíše komunitními centry, tzv. obecním obyvákem. V rozhovoru zazněly termíny jako sdílené prostory, sdílení lektori, generační setkávání v knihovnách. Dále se dotazovaná knihovnice věnuje probíhajícími akcím, jako jsou *Akademie třetího věku*, projekt *Bookstart*, kroužky robotiky apod. K velmi oblíbeným patří besedy na různorodá témata, akce pro školy. Na závěr shrnutí specifík práce knihovnice této malé knihovny.

SEDLÁKOVÁ, Radomíra. Od fary přes sirotčinec až po komunitní centrum. *Stavitel* [online]. 2023, (4), 25 [cit. 2023-06-02]. ISSN 1210-4825. Dostupné z: <http://stavitel.ihned.cz/>.

Autorka doc. Ing. Arch. Radomíra Sedláková, CSC., popisuje myšlenku vzniku kulturního centra IGI Liberec – Vratislavice nad Nisou (<https://www.igivratislavice.cz/>), kde se nachází knihovna. Má dětské oddělení, čítárnu, studijní koutek, oddělení pro dospělé, víceúčelový sál apod. Mimo knihovny jsou v objektu ještě mateřské komunitní centrum a místnosti pro spolky. Centrum je pojmenováno po Ignázi Ginzkeyovi, zakladateli prosperující místní firmy. Popis rekonstrukce původní fary, kde dnes knihovna sídlí.

BURYANOVÁ, Eva a Adéla JIŘÍKOVÁ. Městská knihovna. *Vimperské noviny* [online]. 2023, (5), 16 [cit. 2023-06-02].

Obě autorky, pracující v dětském oddělení Městské knihovny Vimperk (<https://www.knihovna.vimperk.cz/cz/mestska-knihovna-vimperk/3250/>), popisují letošní *Noc s Andersenem*, která se konala po dvouleté covidové pauze. Uvádějí, jaký program si pro 17 dětí ve věku 7–9 let připravily, jak se jim povedl a co děti nejvíce zaujalo.

Komunikace a čtenářská gramotnost u dětí se sluchovým postižením. *Informatorium 3-8* [online]. 2023, (6), 9 [cit. 2023-06-02].

Autorský tým [Zapojmevsechny.cz](https://zapojmevsechny.cz) (<https://zapojmevsechny.cz/>) předkládá článek s tematikou rozvíjení čtenářské gramotnosti u dětí se sluchovým postižením. Nejprve se autoři věnují rozvíjení jazykových kompetencí u dítěte se slu-

chovým postižením formou znakového jazyka. Upozorňují na rozdíly mezi pojmy český znakový jazyk a znaková čeština. Dále se věnují specifickým dětem s prelingvální sluchovou poruchou (neslyší od narození či ke ztrátě sluchu došlo ještě před vývojem řeči) a dětem s postlingvální poruchou sluchu. Čtenářskou gramotnost u dětí s úplnou ztrátou sluchu lze řešit prostřednictvím jejich spontánního vnímání komunikace kolem sebe. U všech dětí je potřeba budovat vztah ke knihám již od raného věku, motivovat k jejich čtení. U dětí se sluchovým postižením k tomu slouží například „znakoknihy“ – hybridní knihy propojující ilustrace a psaný text se simultánním překladem do českého znakového jazyka. Projekt je dílem Krajské vědecké knihovny v Liberci. V závěru textu uvedena užitečná doporučení pro komunikaci s dětmi s nedoslýchavostí a tipy pro rozvíjení předčtenářských dovedností u dětí předškolního a raného školního věku.

ČTK. Červený kostel otevře festival. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (53), 11 [cit. 2023-05-02]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Popis rekonstrukce objektu Červeného kostela, který od roku 1959 využívá Vědecká knihovna v Olomouci; až do roku 2019 fungoval jako sklad. V témže roce byly knihy přestěhovány do nově vybudovaného repozitáře v Olomouci-Hejčíně. Studie na přestavbu kostela vznikla v roce 2017. Rekonstrukce začala v roce 2020 a Červený kostel byl zpřístupněn v roce letošním jako nové kulturní centrum. Jeho prostory mají nyní sloužit také jako komorní prostor pro jiné kulturní instituce. Na konci května zde proběhla konference *Long story short* (<https://sdruk.cz/long-story-short/>).

SOUČEK, Tomáš. Knihovny nabízí online služby i šifrovací hru. *Mladá fronta Dnes* [online]. 2023, (89), 12 [cit. 2023-05-02]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.

Popis situace v jihočeských knihovnách, a to Městské knihovně v Táboře, Městské knihovně Prachatic a Městské knihovně Písek, Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích, do kterých se vrací zpět čtenáři po covidové době. Dobu, kdy byly knihovny uzavřeny, využily

mimo jiné k rozvoji moderních technologií, zlepšení zázemí pro čtenáře.

ČÁP, Jan. Čítárny budoucnosti. *Téma* [online]. 2023, (14), 32 [cit. 2023-05-02]. ISSN 2336-4815.

Rozhovor s Vitem Richterem, ředitelem Knihovnického institutu NK ČR, nad tématy jako nejhustší síť knihoven na světě, nejpůjčovanější autoři, kdo je to „hledáč místa“ a co je to digitální sklizeň. Dále se věnuje důvodům klesající návštěvnosti knihoven, statistikám výpůjček, specifickým půjčování elektronických knih, nejčastějším čtenářům knihoven, ocenění *Čtenář roku a Knihovna roku*. Srovnání českých a zahraničních knihoven, ale i srovnání našich čtenářů se zahraničními. Věnuje se také problematice ceny knihy, knihkupců i nakladatelů. Výhody digitalizace dokumentů. Vize, jak mohou vypadat knihovny v roce 2030.

LIŠOVSKÁ, Pavlína. Knihovna je obyvákem svého města. *Rodina a škola* [online]. 2023, (4), 14 [cit. 2023-05-02].

Autorka pracuje v Centru dětského čtenářství, které je součástí Knihovny pro děti a mládež Knihovny Jiřího Mahena v Brně. V Knihovně pro děti a mládež pracují s dětmi knihovníci, dále specialisté na práci s mládeží do 26 let; výše zmiňované Centrum dětského čtenářství se zaměřuje na metodickou podporu dětského čtenářství, a to ve formě vzdělávacích programů pro školy (na základě práce s dokumenty z rámcové vzdělávacího programu), dále na vzdělávací semináře pro knihovníky a učitele, které odrážejí aktuální témata pro školní knihovníky či dětské knihovníky a učitele (např. seminář *Chceme dětem číst*). Další semináře jsou zaměřeny na práci s hendikepovanými dětmi, tvorbu metodiky ke vzdělávacím lekcím, čtení s porozuměním aj. Autorka dále uvádí akce přímo pro rodiče s dětmi a pro děti samotné, popisuje knihovnu jako hate free zónu. Děti a mládež se mohou také stát na den knihovníky a zkusit si knihovnickou práci od akvizice, katalogizace, balení knihy. Knihovna jim nabízí literární a čtenářské soutěže jako *S knihou v batohu* či jednodenní interaktivní *Robo den* nebo nejrůznější terapie (arteterapii, muzikoterapii aj.).

Anketa – 75 let časopisu Čtenář

Jak by měl podle vás vypadat ideální knihovnický časopis? Jak hodnotíte zaměření a obsah časopisu Čtenář?

→ Podle mě by měl ideální knihovnický časopis reflektovat témata, která knihovny a jejich zaměstnanci (nejen knihovníci) aktuálně řeší. Neměly by chybět inspirativní příklady dobré praxe z malých i velkých knihoven napříč celou Českou republikou, aktuality z českého i zahraničního dění v „knihovnickém světě“, pozvánky na nejrůznější konference a školení nebo tipy na dotační výzvy, do nichž se knihovny mohou zapojit. Kromě zajímavého obsahu by měl být atraktivní i po formální stránce, čímž míním líbivé a přehledné grafické zpracování.

→ Každému vyhovuje něco jiného a já se těším na každé nové číslo. Vždy je kam se posouvat. Obecně jsem přesvědčena, že **Čtenář** jde správným směrem a i přes svůj úctyhodný věk je stále schopen držet krok s dobou a dále se vyvíjet.

JANA LINHARTOVÁ, Knihovna Ústeckého kraje

→ Pojem „ideální“ mi evokuje synonymum „nedosažitelný“ či „dokonalý“. Ale ve spojitosti s měsíčníkem pro knihovny **Čtenář** mi ani jedna charakteristika vlastně nepřipadá „úplně mimo“. Pro řadu (i neknihovnických) periodik je dosažení hranice 75 let kontinuálního každoměsíčního zveřejňování naprosto **nedosažitelná**... a **Čtenář** slaví 75. výročí svého vzniku! Každý jsme jiný, stejně jako knihovny, stejně jako knihy samy. Každý preferujeme jiné žánry, jiné autory a autorky, jiná témata. Časopis **Čtenář** ovšem nabízí **ideální** symbiózu, kompilát odborného i širokou veřejností obecně vnímaného, tradičního i novátorského. Je to **dokonalá** knihovnická všehochuť, ve které si to své najde opravdu každý pracovník každé knihovny. Alespoň v mém případě to funguje naprosto bezvýhradně.

→ Měsíčník **Čtenář** se již tři čtvrtě století utváří pro potřebu odborné knihovnické obce, nicméně s určitou přidanou hodnotou, protože díky svému zaměření a obsahu si v něm to své ke čtení najdou i lidé mimo obor, například pedagogové či uživatelé veřejných knihoven apod. Blaží mě, že má **Čtenář** elektronickou i tištěnou podobu. Vyhovuje mi jeho formát, neboť se mi vejde bez problémů do kabelky (tedy do mé „kabelky“ s rozměry příručního zavazadla do letadla by se vlezl i daleko větší formát, ale A5 je prostě nejlepší). A ráda bych tímto vyjádřila svůj bezmezný obdiv redakční radě, protože poskládat každý měsíc vše do tak pestré a různorodé nabídky, do ryze odborné i vtipně odlehčené, tuzemské i zahraniční, v pravidelně se opakujících i nově zařazovaných rubrikách, výroční či nahodilé, pouze textové i s fotodokumentací, černobílé i barevné skládky zdánlivě neslučitelných příspěvků je prostě obdivuhodné, precizní a téměř mistrovské umění. A za pouhých 40 Kč za jedno číslo, no neberte to (a hlavně – nečtěte to...)! Chvilku jsem přemýšlela, zda jsem schopná vůbec definovat nějaká negativa, ale vzhledem k zadané otázce (zaměření a obsah) mě nenapadlo ani jediné. Nicméně pokud bych v rámci určité vyváženosti či komplexnosti své odpovědi přemýšlela nad nějakým možným vylepšením **Čtenáře**, pak bych vyjádřila přání tisknout toto periodikum na lepším papíru, a tím pádem se dopracovat i k lepší kvalitě fotografií. A pokud by se k tomu přidal ještě důraz na kvalitní PR, pak již opravdu popisují **ideální knihovnický časopis**.

DANIELA DIVÍNOVÁ, Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Literární výročí

SRPEN

Před 110 lety, **1. 8. 1913**, zemřela spisovatelka, básnířka, dramatička a literární kritička **Lesja Ukrajinka** (* 1871), nejznámější ukrajinská autorka, jeden ze symbolů ukrajinské kultury; z jejího díla vyšel česky výbor z poezie *Světla před úsvitem* a drama *Kamenný vládce*.

Před 155 lety, **6. 8. 1868**, se narodil francouzský básník a dramatik **Paul Claudel** († 1955), autor dramát *Saténový střevíček*, *Rukojmí*, *Polední úděl* či *Zvěstování Panně Marii*; jako diplomat působil v letech 1909–10 také v Praze.

Před 145 lety, **10. 8. 1878**, se narodil německý spisovatel **Alfred Döblin** († 1957), autor románu *Berlín, Alexandrovo náměstí* a rozsáhlého románu o slavné postavě českých a evropských dějin *Valdštejn*.

Před 110 lety, **11. 8. 1913**, se narodil britský spisovatel **Angus Wilson** († 1991), autor románů *Anglosaský postoj*, *Kdo by se taky smál* nebo *Čím hoří svět* a monografie *Svět Charlese Dickense*.

Před 270 lety, **17. 8. 1753**, se narodil **Josef Dobrovský** († 1829), český kněz, filolog, historik, zakladatel slavistiky v českých zemích.

Před 70 lety, **17. 8. 1953**, se narodila **Herta Müllerová**, německá spisovatelka narozená v Rumunsku, nositelka Nobelovy ceny za literaturu (2009); česky vyšly její romány *Rozhoupaný dech*, *Srdce bestie* a *Liška lovec*, novela *Cestovní pas* a povídky *Nížiny*.

Před 205 lety, **20. 8. 1818**, se narodila **Emily Brontëová** († 1848), anglická spisovatelka, jedna ze tří literárně činných sester Brontëových, autorka jediného románu *Na Větrné hůrce*, klasického díla světové literatury, několikrát zfilmovaného.

Před 145 lety, **20. 8. 1878**, se narodil český kněz, básník a spisovatel **Jakub Deml** († 1961), jehož nejznámější prózou je *Zapomenuté světlo* (ve stejnojmenném filmu ji volně zpracoval režisér Vladimír Michálek).

Před 125 lety, **20. 8. 1898**, se narodil a před 50 lety, **8. 8. 1973**, zemřel švédský spisovatel **Vilhelm Moberg**, autor rozsáhlého realistického díla s výrazně epickými prvky. Často se ve své tvorbě obracel do historie. Z raných děl uveďme např. románovou svitu *Daleko od silnice* a *Za-*

taté ruce, trilogii *Snížená známka z mravů*, *Ne-spavost* a *Dejte nám půdu* či romány *Voják se zlo-menou puškou* a *Vyjed' v noci*. V letech 1949–1959 vyšla postupně slavná čtyřdílná sága (souhrnně vydaná roku 1962) *Vystěhovačci*, *Přistěhovačci*, *Usedlíci* a *Poslední dopis do Švédska*.

Před 225 lety, **21. 8. 1798**, se narodil francouzský historik a prozaik **Jules Michelet** († 1874), autor sedmnáctisvazkových *Dějin Francie* a sedmi-svazkových *Dějin Francouzské revoluce* (česky z nich vyšel obsáhlý výbor *Francouzská revoluce*). Před 80 lety, **21. 8. 1943**, zemřel dánský pro-zaik **Henrik Pontoppidan** (* 1857), nositel No-belovy ceny za literaturu (1917), autor románů a novel *Mladá láska*, *Dědictví*, *Země zaslíbená*, *Královský host*, *Starosta Hoeck a jeho žena* a *Šťastný Per* (zfilmoval Bille August).

Před 145 lety, **22. 8. 1878**, se narodil **Ladislav Klíma** († 1928), český pro-zaik, dramatik, básník a filozof, jeden z neoriginálnějších českých myslitelů, autor filozofického spisu *Svět jako vědomí a nic* či expresionistického románu *Utrpení knížete Sternenhocha*.

Před 85 lety, **25. 8. 1938**, se narodil britský spisovatel a novinář **Frederick Forsyth**, autor světových politických bestsellerů, např. *Den pro Šakala*, *Spis Odessa*, *Žoldáci*, *Čtvrtý protokol*, *Vyjednavač*, *Boží pěst*, *Ikona*, *Mstitel*, *Afghánec* či *Kobra*.

Před 115 lety, **29. 8. 1908**, se narodil francouzský spisovatel **Robert Merle** († 2004). Do literatury vstoupil po-měrně pozdě v roce 1949 váleč-ným románem *Víkend na Zuydcoote*, za který získal prestižní Gouncourtovu cenu. Následo-valy úspěšné romány *Smrt je mým řemeslem*, *Malevil*, *Ostrov*, *Až delfin promluví*, *Za sklem*, *Muži pod ochranou* či *Idol*. Od roku 1977 pra-coval Merle na svém nejznámějším díle, na roz-sáhlé šestidílné historické sáze z Francie 16. a 17. století *Dědictví otců*, *V rozpuku mládí*, *Mé dobré město Paříž*, *Vladař na scéně*, *Horoucí láska* a *Svítání*, na kterou později navázalo dal-ších sedm dílů, kde ovšem původního vypra-věče a hrdinu Petra ze Sioraku vystřídal jeho syn Petr Emanuel (romány *Ples u vévodkyně*, *Mladičský král*, *Růže života*, *Lilie a purpur*, *Sláva a úskalí*, *Spiknutí a úklady* a *Meč a láska*).

Před 50 lety, **2. 9. 1973**, zemřel **J. R. R. Tolkien** (* 1892), anglický spisovatel a filolog, autor světově proslulých fantasy románů *Hobit* a trilogie *Pán prstenů*, jejíž popularitu zvýšilo po roce 2000 nákladné a vydařené filmové zpracování v režii Petera Jacksona, který později zfilmoval jako trilogii také *Hobita*. Česky dále vyšly epos *Silmarillion* nebo *Netvoří a kritikové a jiné eseje* a další díla.

Před 140 lety, **3. 9. 1883**, zemřel ruský spisovatel **Ivan Sergejevič Turgeněv** (* 1818), autor povídek *Lovcovy zápisky*, románů a novel *Otcové a děti*, *Rudin*, *Šlechtické hnízdo*, *Jarní vody*, *Předvečer* a *Dým* či divadelní hry *Měsíc na venkově*.

Před 220 lety, **5. 9. 1803**, zemřel francouzský spisovatel **Choderlos de Laclos** (* 1741), autor proslulého románu v dopisech *Nebezpečné známosti*, který byl úspěšně zdramatizován a mnohokrát zfilmován.

Před 150 lety, **8. 9. 1873**, se narodil **Alfred Jarry** († 1907), francouzský spisovatel, autor proslulé hry *Král Ubu*, považované za předchůdce absurdního dramatu.

Před 80 lety, **8. 9. 1943**, zemřel **Julius Fučík** (* 1903), český komunistický novinář, kritik a překladatel, autor *Reportáže psané na oprátce*, popravený nacisty pro účast v odboji.

Před 80 lety, **12. 9. 1943**, se narodil anglický písař kanadský spisovatel **Michael Ondaatje**, proslulý zejména románem *Anglický pacient*, oceněným Booker Prize, jehož filmová verze získala 9 Oscarů; česky dále vyšly romány *Sebrané spisy Billyho Kida*, *V kůži lva*, *Máme to v rodině*, *Anilin přízrak*, *Stůl v koutě* a *Nouzové osvětlení*.

Před 100 lety, **13. 9. 1923**, se narodil český básník a prozaik **Miroslav Holub** († 1998), povoláním lékař-imunolog, autor sbírek *Achilles a želva*, *Jdi a otevři dveře*, *Kam teče krev*, *Beton*, *Události*, *Naopak*, *Syndrom mizející plíce* aj. nebo cestopisných knih *Anděl na kolečkách* a *Žít v New Yorku*.

Před 20 lety, **15. 9. 2003**, zemřel **Josef Hiršal** (* 1920), český básník a překladatel, který tvořil se svou spolupracovnicí a partnerkou Bohu-

milou Grögerovou; společně napsali mj. třídílnou vzpomínkovou knihu *Let let*.

Před 160 lety, **20. 9. 1863**, zemřel **Jacob Grimm** (* 1785), proslulý německý autor pohádek, které psal spolu se svým bratrem Wilhelmem (1786–1859).

Před 145 lety, **20. 9. 1878**, se narodil americký spisovatel **Upton Sinclair** († 1968), autor románu *Džungle*, jedenáctidílné románové série *Konec světa* (za třetí díl, *Dračí zuby*, získal v roce 1943 Pulitzerovu cenu) nebo románu *Olej*, na jehož motivy vznikl oceňovaný film *Až na krev*.

Před 60 lety, **20. 9. 1963**, se narodil irský spisovatel **Joseph O'Connor** (bratr zpěvačky Sinéad O'Connor), autor historického románu *Hvězda moří*.

Před 50 lety, **23. 9. 1973**, zemřel chilský básník **Pablo Neruda** (* 1904), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1971), který si svůj pseudonym zvolil podle Jana Nerudy, autor sbírek *Veliký zpěv* či *Sídlo na zemi*.

Před 100 lety, **24. 9. 1923**, se narodil český prozaik **Ladislav Fuks** († 1994), autor románů a novel *Pan Theodor Mundstock*, *Variace pro temnou strunu*, *Spalovač mrtvol*, *Myši Natálie Mooshabrové*, *Příběh kriminálního rady*, *Oslovení z tmy*, *Nebožtíci na bále*, *Obráz Martina Blaskowitze* či *Vévodkyně a kuchařka* a paměti *Moje zrcadlo*. Jeho nejlepší díla vynikají originálním stylem a tajemnou atmosférou. Novelu *Spalovač mrtvol* proslavila též vynikající filmová adaptace režiséra Juraje Herze.

Před 155 lety, **25. 9. 1868**, se narodil **Jaroslav Kvapil** († 1950), český básník a divadelník, dramaturg Národního divadla a šéf činohry Vinohradského divadla, manžel herečky Hany Kvapilové-Kubešové, autor libreta ke Dvořákově opeře *Rusalka*.

Před 30 lety, **26. 9. 1993**, zemřela ruská exilová spisovatelka **Nina Berberova** (* 1901), autorka životopisu skladatele P. I. Čajkovského a autobiografie *Psáno kurzívou*.

Před 220 lety, **28. 9. 1803**, se narodil francouzský spisovatel **Prosper Mérimée** († 23. 9. 1870), autor novely *Carmen*, podle níž napsal Georges Bizet jednu z nejslavnějších světových oper.

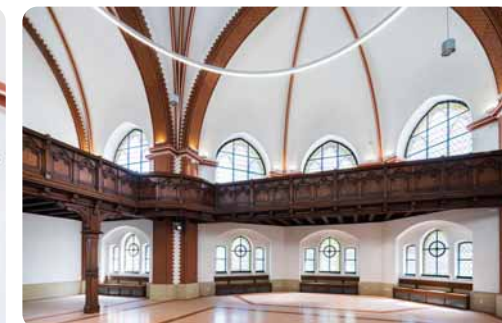
Portréty archiv autora

Červený kostel – nové kulturně vzdělávací centrum Vědecké knihovny v Olomouci

s. 288–291

← Pohled na část komplexu budov Vědecké knihovny v Olomouci včetně Červeného kostela
↓ Večerní pohled na propojení kostela s budovou ředitelství knihovny, kde vzniklo zázemí jak pro knihovnu, tak i pro její návštěvníky

← Interiér kostela po rekonstrukci s restaurovanými ochozy

↓ Rekonstrukce střechy a hlavní věže kostela (stav v prosinci 2021)

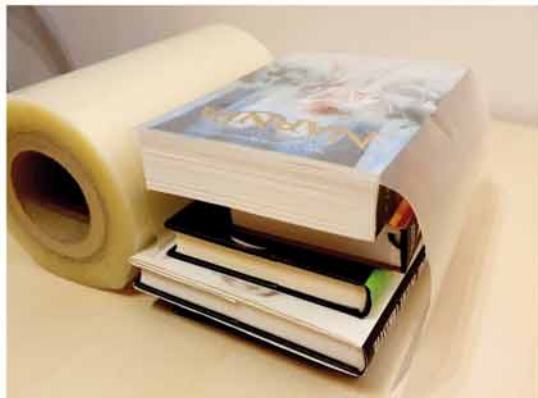
← Kazatelna po restaurátorském zásahu – jeden z mála zachovaných prvků odkazujících na původní funkci kostela
↓ Kostel byl pro depozitární účely zcela zaplněn regály; bylo v něm uloženo okolo 300 000 svazků

Foto: archiv VKOL

BOOKfilm 100

Už žádné další přebalování...začněte balit knihy do samolepicí fólie.

Zkuste to s novou fólií **BOOKfilm 100**, která nabízí ideální poměr kvality a ceny. Poznáte rozdíl.

- transparentní samolepicí obalová fólie na knihy
- lepicí vrstva se sníženou počáteční přilnavostí pro snadnou aplikaci
- texturovaný povrch fólie, který je velmi odolný proti poškrábání a nejsou na ní viditelné otisky prstů
- fólie je vhodná pro všechny druhy knižních vazeb a přebalů knih
- 110 µm polyolefinová fólie
- samolepicí akrylové lepidlo
- **Ekologická** - bez odpadového podkladového papíru
- **Ekonomická** - 100 m velký návin role

Dodáváme v rolích:

24 cm x 100 m

40 cm x 100 m

CEIBA s.r.o.
Jana Opletala 1265
250 01 Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
Mobil: 777 345 002, mail: info@ceiba.cz

www.ceiba3.com

